

HANDUNIAN TORUBU

Bibelin tire gbiikira ba sokumɔ Handunian Torubu. Tera ta sun sɔɔsimɔ nge mɛ ba ka handunia ka tɔnu taka kua, ka nge mɛ durum ka wahala ya ka torua handunia sɔɔ. Tera ta maa sun Isireliban sikadoban gari sɔɔmɔ. Sikado ben gbiikoowa Aburhamu wi u yĩsiru yara win naanɛ dokebun sɔ ka win mɛm nɔɔbun sɔ. Tera ta maa sun win bii Isakin gari sɔɔmɔ ka sere maa win debubu Yakɔbu wi u bibu wɔkura yiru mara.

Bibu wɔkura yiru yen turo u kua nenɛm. Win yĩsira Yosefu. Wiya u win tundo ka win maabu ka win wɔnɔbu faaba kua Egibitiɔ gɔɔrun saa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Handunian torubu, wiru 1n di sere wiru 11.
2. Aburhamun gari, wiru 12n di sere wiru 25:18.
3. Isakin gari, wiru 25:19n di sere wiru 26:35.
4. Yakɔbun gari, wiru 27n di sere wiru 36.
5. Yosefun gari, wiru 37n di sere wiru 50.

GĀANU KPURON TORE

Nge mɛ Gusunɔ u ka handunia taka kua

¹ Sanam mɛ Gusunɔ u handunia torua, u wɔllu ka tem taka kua.

² Tem daa wāawa bitam. Gāanu kun wāa mɛ sɔɔ. Mɛn temɔ wɔru bɔkɔwa ga wāa mi, ma yam wɔkura gu wukiri. Ma nim mu terie tem mɛn wɔllu gia. Nim mɛn wɔllɔwa Gusunɔn Hunde ra n bellimɔ.

³ Yera Gusunɔ u nɛɛ, yam bururam mu kooro. Ye u gerua mɛ, ma mu kooro. ⁴ Ma yam bururam mɛ, mu nùn wēre. Saa yera u mu wunana ka yam wɔkuru.

⁵ Ma u yam bururam soka sɔɔ sɔɔ, yam wɔ̄kuru maa wɔ̄kuru. Ma sɔɔ sɔɔ ge ka wɔ̄ku te, n swĩina ma n kua tɔɔ gbiikiru.

⁶ Ma Gusunɔ u nɛɛ, gãanu nu terio wɔ̄llɔ nge gɔna kpa mu n nim bɔnu sãa.

⁷ Ye u gerua mɛ, ma wom mu teria mu nim mɛ bɔnu kua. Sukum wãa nim wɔ̄llɔ, sukom maa wãa temɔ. ⁸ Ma u gãa ni soka wɔ̄llu. Saa ye u yeba mɔ, sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kuru n swĩina ma n kua tɔru yiruse.

⁹ Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mɛ mu wãa wom dirum temɔ mu subenu koowo kpa tem ghebum mu tera.

Ye u gerua mɛ, ma n koorɔ. ¹⁰ Ma u tem ghebum mɛ soka tem, ma u maa nim sube nin baatere soka nim wɔ̄ku. Ma n nùn wẽre.

¹¹ Yera u nɛɛ, tem mu gãa dabinu kpiiyo, ka yaka si su ko n binu marumɔ ka dãa binugii bwese bweseka ni nu nin bweseru mɔ nin marum sɔɔ.

Ye u gerua mɛ, ma n koorɔ. ¹² Tem mu gãa dabinu kpia, ka yaka bwese bweseka si su binu marumɔ, ka dãa binugii bwese bweseka ni nu bweseru mɔ nin marum sɔɔ. Ma n nùn wẽre. ¹³ Ye u yeba mɔ, sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kuru n swĩina ma n kua tɔru itase.

¹⁴ Ma Gusunɔ u nɛɛ, fitilanu nu koro wom dirum sɔɔ kpa nu sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kuru wunana, kpa nu n sɔ̄simɔ saa ye wɔ̄su ka tɔɔ bakanu koo tore.

¹⁵ Kpa nu n sãa fitilanu wom dirum sɔɔ nu ka tem yam bururasia.

Ye u gerua mɛ, ma n koorɔ. ¹⁶ U fitila bakanu yiru kua, niya sɔɔ ka suru. U maa kperi kua. U sɔɔ kuawa u n ka bandu dii sɔɔ sɔɔ, ma u suru kua u n ka bandu dii wɔ̄kuru. ¹⁷ Ma u ni kpuro doke wɔ̄llɔ nu n ka tem yam bururasie, ¹⁸ kpa nu n sãa sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kurun sunɔ, kpa nu n yam bururam ka yam

wōkuru wunanɛ. Ma n nùn wēre. ¹⁹ Saa ye u yeba m̀, sɔɔ sɔɔ ka wōkuru n swĩina ma n kua tōru nnese.

²⁰ Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mu de hunde koniba dabi dabinu nu koorɔ mɛ sɔɔ, kpa gunɔsu su n yɔmɔ wom dirum sɔɔ.

²¹ Yera u swēɛ beke taka kua ka yɛɛ kpuro yi yi sĩimɔ yi yiba nim mɛ sɔɔ bwese bweseka. U maa gunɔsu kua bwese bweseka. Ma n nùn wēre.

²² Yen biru u yi domaru kua u nɛɛ, yi kɔwaro yi dabia yi yibu nim wōkun nim sɔɔ kpa gunɔsu su dabia handunia sɔɔ.

²³ Saa ye u yeba m̀, sɔɔ sɔɔ ka wōkuru n swĩina ma n kua tōru nɔɔbuse.

²⁴ Ma Gusunɔ u nɛɛ, yɛɛ bwese bweseka yi maruro tem sɔɔ. Yiya kpaaku yɛɛ ka gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri, yi kpuro bwese bweseka.

Ye u gerua mɛ, ma n koorɔ. ²⁵ U gbeeku yɛɛ kua bwese bweseka ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri. Ma n nùn wēre.

²⁶ Yen biru Gusunɔ u nɛɛ, kon tɔnu taka ko u n sãa nɛn weenasii mam mam, kpa u n sãa ye na taka kua kpuron wirugii. Yeya tem kpuro ka swēɛ ka gunɔsu ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri temɔ kpuro.

²⁷ Ye u gerua mɛ,
ma u tɔnu taka kua
u ka nùn weenɛ mam mam.
U bu kuawa durɔ ka kurɔ.

²⁸ Ma u bu domaru kua u nɛɛ, i maruro i dabia i handunia yibu ya n sãa bɛɛgia kpa i n yɛɛ kpuro nɔma sikerenɛ. Yiya swēɛ ka gunɔsu ka yɛɛ yi yi sĩimɔ temɔ kpuro.

²⁹ U maa nɛɛ, wee ye i ko n da di. Yeya yakɔ bweseru baatere tem sɔɔ kpuro te ta ra binu ma, ka dãa binugiru baatere te ta ten bweseru mɔ ten

marum sɔɔ. ³⁰ Ma u maa handunian yɛɛ kpuro yi yi hunde mɔ yi sɪimɔ temɔ ka gunɔsu kpuro sɔɔwa u nɛɛ, na bɛɛ yakɔ beku baagere wɛ i n da di.

Ye u gerua mɛ, ma n koorɔ. ³¹ Yera u mɛɛra kpuro ye u kua, ma n nɔn wɛre gem gem. Saa ye u yeba mɔ, sɔɔ sɔɔ ka wɔkuru n swɪina ma n kua tɔru nɔɔba tiase.

2

¹ Nge mɛya Gusunɔ u ka wɔllu ka tem ka kpuro ye ya wɔa sɔɔ taka kua u wiru go. ² Tɔru nɔɔba tiase sɔɔra u win sɔma ye u kua kpuro wiru go ma u wɛra tɔru nɔɔba yiruse. ³ Ma u nɔɔba yiruse te yi nenem win sɔ, u tu domaru kua yɛn sɔ te sɔɔra u wɛra ye u kpuro taka kua u kpa.

Gusunɔ u tɔnu doke gbaa te ba sokumɔ Edenio

⁴ Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u wɔllu ka tem taka kua, ⁵ dɔru gara kun gina kpia tem sɔɔ, yakasu gasu kun maa kpia domi Yinni Gusunɔ kun gina gura nɛɛsie sanam mɛ. Tɔnu maa sari wi u koo tem mɛ wuku. ⁶ Adama kakoru garu ta ra se tem di tu tem mɛ nikererasia kpuro.

⁷ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u tɔnu mɔma ka tem u nɔn wɔarun wom wɛsie win wɛrɔ, ma tɔnu kua waso. ⁸ Ma Yinni Gusunɔ u gbaaru kua Edenio sɔɔ yari yerun bera, ma u tɔnu wi u kua mi sua u doke sɔɔ. ⁹ Ma u dɔa bwese bweseka kpiisia te sɔɔ, ni nu waabu wɔ ka ni nu dim do, ka sere dɔa tɛn binu nu koo tɔnu wɔaru wɛ, ka maa tɛn binu nu koo tɔnu gea ka kɔsa giasia. Dɔnu yiru ye, nu wɔawa gbaa ten suunu sɔɔ.

¹⁰ Daarua gara wɔa gbaa te sɔɔ, te ta tu nike nikeru sɔa. Min diya ta yara ma ta keri kua nɛ. ¹¹ Gbiikaan

yĩsira Pisoni. Yeya ya tem mε ba m̀ Hafilā sik-
erenε. ¹² Tem mε sɔɔra wura gea wāa. Turare nubu
durorugia maa wāa mi, ka kpee gobiginu. ¹³ Kera
yirusen yĩsira maa Gihoni. Yeya ya tem mε ba m̀
Kusi sikenε. ¹⁴ Kera itasewa maa Tigiri. Yeya ya
kokumɔ tem mε ba m̀ Asirin sɔɔ yari yeru gia. Kera
nnesewa maa Efarati.

¹⁵ Ye Yinni Gusunɔ u gbaa te sɔɔru kua u kpa
Edenɔ, yera u tɔnu wi sua u doke sɔɔ u ka tu wuku
kpa u n tu kɔsu. ¹⁶ Ma u ǹn wooda yeni wε u nεε,
kaa kpĩ a gbaa ten dānu kpuro binu di. ¹⁷ Adama
dāa tɛn binu nu koo tɔnu gea ka kɔsa giasia, a ku ra
ten binu di, domi dɔma te a nu di, kaa gbiwa.

¹⁸⁻²⁰ Ka tema Yinni Gusunɔ u gbeeku yεε kpuro
kua ka gunɔsu kpuro, ma u ka ye kpuro na tɔnu win
mi, u ka wa mε u koo ye yĩsiru kē. Ma tɔnu wi, u yaa
sabenu kpuro ka gunɔsu ka gbeeku yεε kpuro yĩsa
kā. Yĩsi te tɔnu wi, u maa yaa baayere kā teya ba ka
ye sokumɔ. Adama ye kpuro sɔɔ, sari ye ya ka ǹn
weenε ye ya koo ǹn somi. Yen sɔna Yinni Gusunɔ
u nεε, n n̄ wā tɔnu u n wāa wi turo. Kon ǹn goo
kua u n s̄a nge wi, wi u koo ǹn somi.

²¹ Yera Yinni Gusunɔ u tɔnu wi dom m̄n bakaru
kp̄ε u dweeya. Ma u win ȳsan kuku teeru wuna
ma u ȳsa ye k̄rua ka yaa baasi. ²² Ma u tɔn kurɔ
taka kua ka tɔn durɔn kuku te, te u wuna. Ma u ka
ǹn na tɔn durɔ win mi. ²³ Yera durɔ wi, u nεε,
wee t̄ε, wini u wasi m̄ nge n̄gii mam mam.
Ba koo ǹn sokuwa tɔn kurɔ,
domi tɔn durɔn min diya u yara.

²⁴ Yen sɔna durɔ u koo win tundo ka win m̄ro
deri kpa wi ka win kurɔ ba n maninε, kpa be yiru
kpuro bu ko wasi tee.

²⁵ Saa ye sɔɔ, durɔ wi ka win kurɔ terera ba wãa. Sekura kun maa ben goo mɔ.

Gusunɔ u win taka koora kpuro b̄rusi

3

¹ N deema waa ya bwisi bo gbeeku yɛɛ kpuro sɔɔ yi Yinni Gusunɔ u taka kua. Yera ya na kurɔ win mi, ya nùn bikia ya nɛɛ, ka gem Gusunɔ u nɛɛ, i ku gbaa tenin d̄aa binu kpuro di?

² Ma kurɔ wi, u ye wisa u nɛɛ, sa ra gbaa ten d̄aa binu di ni, ³ ma n kun mɔ te ta wãa suunu sɔɔ. Tera u nɛɛ, su ku mam ten binu baba su sere di su ku ka gbin s̄ɔ.

⁴ Yera waa ye, ya kurɔ wi wisa ya nɛɛ, i n̄ gbimɔ pai! ⁵ Domi Gusunɔ u yɛ d̄oma te i ten binu di, b̄ɛn n̄oni koo wukiarawa kpa i n s̄aa nge win tii, i n gea ka k̄sa yɛ.

⁶ Ma kurɔ wi, u wa d̄aa te, ta ka dii dobu weenɛ ta waabu wã, ta koo maa kp̄i tu nùn ko bwisigii. Ma u ten bii ni s̄ora u di. U maa win durɔ wɛ ka wi ba wãasine, ma wi, u maa di. ⁷ Yera be yiru kpuron n̄oni wukiaraba gia ma terera ba wãa. Ma ba da ba d̄aa te ba m̄ɔ figien wuru bakasu bura ba swɛɛna ba ka tii gandi.

⁸ Ye ba Yinni Gusunɔn n̄ɔɔ nua u b̄osu gbaa te sɔɔ yoka, yera ba da ba nùn kukue gbaa ten d̄anun suunu sɔɔ. ⁹ Adama Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka u nɛɛ, mana a wãa.

¹⁰ Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, ye na wunen n̄ɔɔ nua gbaaru sɔɔ, b̄erum man mwa domi terera na wãa, ma na kukua.

¹¹ Gusunɔ u nɛɛ, wara nun s̄ɔɔwa ma terera a wãa. Nge a d̄aa ten binu diwa te na nɛɛ, a ku di.

¹² Durɔ wi, u nɛɛ, kurɔ wi a man wɛ u n ka man wãa wiya man dãa ten binu wɛ ma na di.

¹³ Ma Yinni Gusunɔ u kurɔ wi bikia u nɛɛ, mban sɔna a kua mɛ.

Ma u wisa u nɛɛ, waa ya man kɔkura na ka di.

¹⁴ Yinni Gusunɔ u waa ye sɔɔwa u nɛɛ, yèn sɔ a kua mɛ, a kua bɔrura n yɛɛ kpuro kere.

Wunɛn nukura kaa n da ka kabiri.

Tema kaa n da di

sere ka wunɛn wãarun nɔrɔ.

¹⁵ Na kon maa yiberɛ tɛɛru doke

wunɛ ka kurɔ win baa sɔɔ,

ka maa wunɛn bweseru ka win bweserun baa sɔɔ.

Win bweserun goo u koo nun wiru kɔra,

kaa maa win naa tokuru mɛɛra ko.

¹⁶ Yera u maa kurɔ wi sɔɔwa u nɛɛ,

kon wunɛn guran wahala sosi.

Kaa n da mawa ka nɔni swãaru.

Wunɛn kīru kpuro ta ko n wãawa wunɛn durɔ sɔɔ,

wiya ko n maa sãa wunɛn wirugii.

¹⁷⁻¹⁹ U maa durɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, yèn sɔ a wunɛn kurɔn gari wura, ma a dãa ten binu di te na nɛɛ, a ku di,

na tem bɔrusi wunɛn sɔ.

Sãkunu ka awīya mu koo nun kpīiya,

wunɛn wãaru kpuro sɔɔ,

nɔwiawa kaa n da ko

kpa a wɛnya a sere wunɛn dīanu wa gberɔ.

Yen biru kaa gbi

kpa bu nun sike temɔ,

domi tema na ka nun kua.

Kaa maa wura a ko tem mɛ.

²⁰ Ma Adamu u win kurɔ yīsiru kã Efa, domi wiya u sãa tɔmbu kpuron mɛro. ²¹ Ma Yinni Gusunɔ u

Adamu ka win kurɔ yaa gɔnan yabenu kua u bu sebusia.

²² Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee tɔnu wi, u kua nge mɛ na sãa, u gea ka kɔsa gia. Tɛ na n̄ kon de u dãa bii ni nu koo n̄n wãaru wɛ sɔri u di u n ka wãa ka baadommaɔ.

²³ Yera u n̄n gira Eɗenin gbɔa ten min di u da u tem wuku mɛ u ka n̄n mɔma. ²⁴ Nge mɛya u ka Adamu gira ma u wɔllun kɔsobu doke Eɗenin gbɔa ten kɔnnɔwɔ, ge ga wãa sɔɔ yari yerun bera gia. Ba takobi n̄ni ba ye fiamɔ ma ya ballimɔ sɔɔ sɔɔ nge dɔɔ yara, ba ka dãa t̄n binu nu koo tɔnu wãaru wɛ kɔsu.

Kaeni ka Abeli

4

¹ Yen biru Adamu ka win kurɔ Efa ba menna ma Efa u gura sua u Kaeni mara. Ma u nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn somira na tɔnu taka kua.

² Ma u maa gura sua u Abeli, Kaenin wɔnɔ mara.

Abeli wiya u ra yãanu kpare, Kaeni maa kua gbee wuko. ³ Sɔɔ mɛɛrun biru, Kaeni u ka win k̄ɛru na Yinni Gusunɔn mi, te ta sãa win gberun d̄ianu.

⁴ Ma Abeli maa ka wigiru na te u gɔsa saa win yaa sabenun bii gbiikinun di ni nu bɔɔru. Yinni Gusunɔ u ka Abeli n̄ni geu mɛɛra ma u win k̄ɛru mwa. ⁵ Adama u n̄ ka Kaeni n̄nu geu mɛɛra, u n̄ maa win k̄ɛru mwɛ. Ma Kaeni u m̄ru bara sere win wuswaa burisina. ⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Kaeni bikia u nɛɛ, mban sɔna a m̄ru bare, mban sɔna wunen wuswaa burisine. ⁷ Geema, à n gea mò, wunen bwɛra ko n kpĩ. N n maa kɔsan na a mò, durum ya kpĩ wunen dii kɔnnɔwɔ nge yaa gɔba ya nun mara. Adama a de a ye kamia.

⁸ Sɔɔ teeru Kaeni u win wɔnɔ Abeli sɔɔwa u nɛɛ, su da gberɔ.

Sanam mɛ ba wɔa mi, yera u win wɔnɔ wi sɛre u go.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u da Kaenin mi, u nɔn bikia u nɛɛ, mana wunen wɔnɔ Abeli u wɔa.

U wisa u nɛɛ, na yɛ ro? Nɛna na nɛn wɔnɔn kɔso?

¹⁰ Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, mba a kua mi. Wunen wɔnɔn yem mɛ mu yari temɔ, mu nɛn laakari seeye. ¹¹ Tɛ kaa ko bɔruro n kere tem mɛ a dera mu wunen wɔnɔ win yem nɔra. ¹² A n tem mɛ wuka, mu n maa nun dɔanu kuammɛ sɔa sɔa. Kaa n sɔawa kpiko ka yaayaare kowo handunia sɔɔ.

¹³ Yera Kaeni u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, a man sɛɛyasiamɔ bi bu man kere. ¹⁴ A man gire gisɔ tem mɛn di. Na dɔɔ na n kukua mi n toma wunen min di, kpa na n sɔa kpiko na n yaayaare mɔ handunia sɔɔ. Wi u man wa kpuro, kpa u man go.

¹⁵ Adama Yinni Gusunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, aawo, n n mɛ. Goo u n nun go, kon yɛro mɔru kɔsiawa tia tian nɔn nɔɔba yiru.

Ma u Kaeni yireru koosi, wi u nɔn wa u ku ka nɔn gon sɔ. ¹⁶ Ma Kaeni u doona n toma Yinni Gusunɔn min di, u da u sina Edenin sɔɔ yari yerun bera gia, Nɔduɔ. Yisi ten tubusiana yaayaaren tem.

Kaenin bibun bweseru

¹⁷ Yen biru Kaeni ka win kurɔ ba mɛnna ma kurɔ wi, u gura sua u Enɔku mara. Ma Kaeni u wuu gagu bana u gu soka Enɔku nge win biin yisiru.

¹⁸ Enɔku wi, u Iradi mara, Iradi maa Mehuyaeli mara. Mehuyaeli u Metusaeli mara ma Metusaeli u Lemeki mara.

¹⁹ Lemeki wi, u kurɔbu yiru sua. Turon yĩsira Ada, turogira maa Sila. ²⁰ Ada u Yabali mara. Wiya u sãa be ba wãa kunɔ ba yaa sabenu kparamɔn baaba. ²¹ Win wɔnɔn yĩsira Yubali. Wiya maa sãa be ba ra mɔrɔkunu ka guunu so kpuron baaba. ²² Sila wi maa, u Tubali Kaeni mara wi u ra dendi yãnu kpuro seku ye n sãa sisu ka sii gandu. Win sesun yĩsira Naama.

²³ Yera Lemeki u win kurɔbu sɔɔwa u nɛɛ,
i man swaa dakio,
bɛɛ nɛn kurɔbu, Ada ka Sila.
Na tɔnu go bɛɛn sɔ
yɛn sɔ u man mɛɛra kua.

²⁴ Bà n wi u Kaeni go mɔru kɔsia nɔn nɔɔba yiru,
ba koo nɛ Lemeki mɔru kɔsia
nɔn wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru.

²⁵ Adamu ka win kurɔ Efa ba mɛnna kpam, ma Efa u gura sua u bii tɔn durɔ mara u nùn yĩsiru kã Seti. U nɛɛ, domi Yinni Gusunɔ u kpam man bii tɔn durɔ kã u kua Abelin kɔsire, wi Kaeni u go.

²⁶ Setin tii, u bii tɔn durɔ mara ma u nùn yĩsiru kã Enɔsi. Sanam mɛ sɔɔra tɔmba Yinni Gusunɔ sãaru torua.

Adamun bibun bweseru

5

¹ Wee nge mɛ ba Adamun bweserun yĩsa yorua. Dɔma te Gusunɔ u tɔn durɔ ka tɔn kurɔ taka kua u bu kuawa win weenasibu. ² U bu soka tɔmbu ma u bu domaru kua.

³ Ye Adamu u kua wɔɔ wunaa teeru ka wɔkuru (130) u bii tɔn durɔ mara wi u ka nùn weenɛ mam mam. Ma u nùn yĩsiru kã Seti. ⁴ Setin marubun biru Adamu wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ

sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ (800). ⁵ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunaa teeru ka wɔkuru (930) ma u kpuna u gu.

⁶ Ye Sɛti u kua wɔɔ wunɔbu ka nɔɔbu (105), yera u Enɔsi mara. ⁷ Enɔsin marubun biru, Sɛti wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ ka nɔɔba yiru (807). ⁸ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunɔbu ka wɔkura yiru (912) ma u kpuna u gu.

⁹ Ye Enɔsi u kua wɔɔ wɛnɛ ka wɔkuru, yera u Kenani mara. ¹⁰ Kenanin marubun biru Enɔsi wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ ka wɔkura nɔɔbu (815). ¹¹ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunɔbu ka nɔɔbu (905) ma u kpuna u gu.

¹² Ye Kenani u kua wɔɔ wata ka wɔkuru, yera u Mahalalɛɛli mara. ¹³ Mahalalɛɛlin marubun biru Kenani wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ ka weeru (840). ¹⁴ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunɔbu ka wɔkuru (910) ma u kpuna u gu.

¹⁵ Ye Mahalalɛɛli u kua wɔɔ wata ka nɔɔbu, yera u Yerɛdi mara. ¹⁶ Yerɛdin marubun biru Mahalalɛɛli wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ ka tɛnɔ (830). ¹⁷ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wɛnɛ ka wɔkura nɔɔbu (895) ma u kpuna u gu.

¹⁸ Ye Yerɛdi u kua wɔɔ wunaa wata ka yiru (162), yera u Enɔku mara. ¹⁹ Enɔkun marubun biru Yerɛdi wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ (800). ²⁰ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunaa wata ka yiru (962) ma u kpuna u gu.

²¹ Ye Enɔku u kua wɔɔ wata ka nɔɔbu, yera u Mɛtusela mara. ²² Mɛtuselan marubun biru Enɔku wi, u ka Gusunɔ swĩina. U bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ gooba wunɔbu (300). ²³ U kuawa wɔɔ gooba wunɔbu ka wata ka

nəəbu (365). ²⁴ U ka Gusunə swīina, yen biru u doona wəllə, domi Gusunə u nūn suawa wasiru.

²⁵ Ye Metusela u kua wəḍə wunaa wene ka nəəba yiru (187), yera u Lemeki mara. ²⁶ Lemekin marubun biru Metusela wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə sere n ka kua wəḍə nata ka wunaa wene ka yiru (782). ²⁷ U kuawa wəḍə nene ka wunaa wata ka nəəba nne (969) ma u kpuna u gu.

²⁸ Ye Lemeki u kua wəḍə wunaa wene ka yiru (182), u bii tən durə mara. ²⁹ Ma u nūn yīsiru kā Nəwe, u nee, winiwa koo sun somi besen wasiraru ka besen som sēsəgia səə ye sa mə yèn sǝ Yinni Gusunə u tem bōrusi.

³⁰ Nəwen marubun biru Lemeki wi, u maa bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə sere n ka kua wəḍə neera wunəbu ka wene ka wəkura nəəbu (595). ³¹ U kuawa wəḍə nata ka wunaa wata ka wəkura nəəbu ka yiru (777) ma u kpuna u gu.

³² Ye Nəwe u kua wəḍə neera wunəbu (500), yera u Semu ka Kamu ka Yafeti mara.

Təmbun daa kǝsa

6

¹ Sanam me təmba kəwarabu torua handunia səə ma ba bii tən kurəbu marumə, ² Wəllun təmbu * gaba na ba wa ma təmbun bii tən kurəbu ba wā ma ba tii kurəbu gəsia. ³⁻⁴ Ma ba ka bu menna ba bibu mara. Bii beya ba kua durə ghebunu handunia səə, ni nu raa yīsiru yara yellu. Ma Yinni Gusunə u nee, nen hunde kun ko n wāa təmbu səə ka baadommaə

* **6:2** wəllun təmbu - Ka Heberum ba yorua, Gusunən bii tən durəbu. Gaba tamaa yen tubusiana wəllun təmbu. Gaba maa tamaa ba sāa Setin bweseru. Gaba maa tamaa ba sāawa sina bibu.

domi ba sãawa be ba koo gbi. Ka mε, kon de ba n gina wãa wõo wunaa teeru.

⁵ Domi u wa tɔmbun daa kōsa kpɛa handunia sɔɔ. Ben gōrun bwisikunu nu ra n wãawa kōsa sɔɔ baadomma. ⁶ Ma win gōru ga sankira yèn sō u tɔmbu taka kua handuniaɔ. Ya nùn dua too sere win nukurɔ. ⁷ Ma u nεε, wi, u koo kpuro kpeerasiawa handunia sɔɔn di, saa tɔnun min di n ka girari yεyɔ yi yi ra sī ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu. Domi win nukura sankira yèn sō u yeba kpuro taka kua.

Ye Gusunɔ u Nɔwε yiire

⁸ Adama Gusunɔ u ka Nɔwε nɔnu geu mεera ⁹⁻¹⁰ domi u win woodaba mεm nɔɔwa. U n taarε mɔ win waati ye sɔɔ, ma u ka Gusunɔ swĩina. Bii tɔn durɔbu itawa u mara. Ben yĩsa wee, Sɛmu ka Kamu ka Yafeti.

¹¹ Saa ye sɔɔ, handunian kōsa kpɛa Gusunɔn wuswaɔɔ ma ya gɔba banda. ¹² Yera u handunia mεerima u wa yen kōsa kpɛa domi hunde koni baayere ya yen daa sanki. ¹³ Ma u Nɔwε sɔɔwa u nεε, na gōru doke n hunde koniba kpuro kpeerasia, domi ba dera handunian gɔba banda. Kon bu kpeerasia, be ka tem sannu. ¹⁴ Adama wunε Nɔwε, a tii kpakoro bakaru kuo ka dāa damgia, ta n dii sɔsu mɔ, kpa a tu dāa fiifĩnu tɛni ten sɔɔwɔ ka tɔɔwɔ. ¹⁵ Amɛniwa kaa tu koosina. A de ten dɛɛbu bu n sãa gɔm soonu gooba wunɔbu (300) kpa ten yasum mu n sãa gɔm soonu weeraakuru, kpa ten gunum mu n sãa gɔm soonu tɛna. ¹⁶ A de ta n kpɛeru mɔ wɔllo. Kpɛε te sɔɔ, kpa a fɛnɛnti ko yen dɛɛbu ka yasum mu n sãa gɔm soo teeru. Kpa a kɔnnɔ yaba ten yɛsɔɔ, a kɛnutiru doke. A de ta n sãa gidambisa ita. ¹⁷ Wee,

kon de nim yibu bakaru tu na tem sɔɔ, tu hunde koni baayere kpeerasia handunia sɔɔ. Ye ya wāa tem sɔɔ kpuro ya koo gbiwa. ¹⁸ Adama wuna kon wure n ka nɛn arukawani bɔke. Kaa du kpakoro te sɔɔ, wunɛ ka wunɛn kurɔ ka wunɛn bibu ka ben kurɔbu sannu. ¹⁹ Hunde koni baayere, yen yiruwaa kaa maa duusia dwaa ka nia kpakoro te sɔɔ ka wunɛ sannu. ²⁰ Gunɔsu ka yɛɛ yi yi ra kabiri, ye kpuron bwese bweseka sɔɔ, yiru yiruwaa ya koo na wunɛn mi, a ka ye faaba ko. ²¹ A maa dīa ni ba ra di kpuro mɛnnɔ a yi kpa nu ko wunɛ ka yɛɛ yin dīanu.

²² Ma Nɔwɛ u kua kpuro ye Gusunɔ u nɔn yiire.

Nɔwɛ u yɔɔwa u dua kpakoro te sɔɔ

7

¹ Yen biruwaa Yinni Gusunɔ u Nɔwɛ sɔɔwa u nɛɛ, wuna na wa a man mɛm nɔɔwammɛ saa yenin tambu sɔɔ. Yen sɔ, i duo kpakoro te sɔɔ, wunɛ ka wunɛn yɛnugibu kpuro. ² Kpa a ka yɛɛ yi kaa ka yākuru ko du yiru yirun wasi nɔɔba yiru dwaa ka nia, ka maa yɛɛ yi yi tien yiru yiru dwaa ka nia, ³ ka maa gunɔsu yiru yirun wasi nɔɔba yiru dɔɔ ka niu su ka wa su bweseru tiara handunia sɔɔ. ⁴ Domi sɔɔ nɔɔba yirun biru kon de gura yu nɛ sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru kpa n hunde koni baayere kam koosia ye na taka kua.

⁵ Ma Nɔwɛ u kua kpuro ye Yinni Gusunɔ u nɔn yiire.

Handunia gira ya nim diira

⁶ Sanam mɛ nim yibu bakara tunuma, Nɔwɛ u mɔwa wɔɔ nata (600). ⁷ Ma u dua kpakoro te sɔɔ ka win kurɔ ka win bibu ka ben kurɔbu bu ka wa bu

nim yibu baka te suuri. ⁸ Yɛɛ yi ba koo ka yākuru ko ka yi yi tie ka gunɔsu ka yɛɛ kpuro yi yi kabirimɔ temɔ, ⁹ yen baayere ya dua kpakoro te sɔɔ yiru yiru dwaa ka nia ka Nɔwɛ sannu nge mɛ Gusunɔ u nùn sɔɔwa. ¹⁰ Sɔɔ nɔɔba yirun biru nim yibu baka te, ta tunuma tem sɔɔ.

¹¹ Nɔwɛn wɔɔ natasen suru yirusen sɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ, yera n sãare nge ba wɔru bɔkɔ kɔria ma nim mu kurama ka dam tem di, ma gura nɛmɔ nge wɔlla gɛɛra. ¹² Gura ye, ya nawa tem sɔɔ sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru. ¹³ Tɔɔ te sɔɔra Nɔwɛ dua kpakoro te sɔɔ, wi ka win kurɔ ka win bibu ita be, Sɛmu ka Kamu ka Yafɛti, ka maa ben kurɔbu ita, ¹⁴ be ka gbeeku yɛɛ ka yaa sabenu ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka gunɔsu ka sere ye ya kasa mɔ, ye kpuro bwese bweseka. ¹⁵⁻¹⁶ Hunde koni baayere kpuro gesi, ya duawa ka Nɔwɛ sannu goo ge sɔɔ yiru yiru dwaa ka nia, nge mɛ Gusunɔ u Nɔwɛ sɔɔwa. Ma Yinni Gusunɔ u nùn kɛnusi.

¹⁷⁻¹⁸ Gura nɛmɔ ma nim mu kpɛamɔ tem sɔɔ sere sɔɔ weeru, mu tɛriamɔ mu kpakoro te yīiya ma ta seewa tem di ta gɛrua mɛn wɔllɔ. ¹⁹ Ma mu kpɛamɔ mu sosimɔ sere mu guu bakanu kpuro mwɛ tem sɔɔ. ²⁰ Mu kpam gunia guunun wɔllun di sere gɔm soonu wɔkura nɔɔbu. ²¹ Ma hunde koni baayere handunia sɔɔ ya gu, saa tɔmbu sere ka yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka ye ya kabirimɔ temɔ kpuro. ²² Ye ya wɛsiamɔ tem dira sɔɔ kpuro gesi ya guwa. ²³ Hunde koniba kpuro handuniaɔ ba kam kuawa, saa tɔnu sere yɛɛ naasu nnɛgii ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu. Kpurowa n kam kua, ma n kun mɔ Nɔwɛ turo ka sere win tɔmbu ka yɛɛ yi yi wɔa kpakoro te sɔɔ.

Nim bakam mε, mu gbera

²⁴ Ma nim mε, mu tεrie handunia sɔɔ sɔɔ wunaa weeru ka wɔkuru.

8

¹ Adama Gusunɔ kun Nɔwε duari ka gbeeku yεε kpuro ka yaa sabe ni kpuro yi yi ka nùn wāa kpakoro te sɔɔ. Ma u dera woo ga kua tem sɔɔ ma nim mε, mu kaaram torua. ² Nim mε mu kuramɔ tem di mu yōra, wɔlla maa kɛnua, gura yōra. ³ Nim mu doonamɔ fiiko fiiko. Sɔɔ wunaa weeru ka wɔkurun biru ma mu kaara. ⁴ Suru nɔɔba yirusen sɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ, yera kpakoro te, ta da ta yōra guu te ba mɔ Araratin wɔllɔ. ⁵ Nim mu kaaramɔ sere n ka kua suru wɔkuruse. Suru win tɔɔ gbiikiru sɔɔra guunun wii wɔlla tera.

⁶ Ye n maa kua sɔɔ weeru, ma Nɔwε u kpakoro ten fɛnɛnti wukia. ⁷ U gbanamgbaaru yōsu ta n ka yaayaare mɔ ta n daamɔ ta n wuramamɔ sere nim mu ka gbera temɔ. ⁸ Yen biru u totoberɛru yōsu u ka wa nim mù n kaara temɔ. ⁹ Adama totoberɛ te, ta n ayeru wa mi ta koo sura. Ma ta wura win mi, kpakoro te sɔɔ, yèn sɔ nim gina tie tem sɔɔ kpuro. Ma Nɔwε u nɔmu dɛmia u tu mwa u doke kpakororu sɔɔ. ¹⁰ U maa mara n kua sɔɔ nɔɔba yiru u sere maa totoberɛ te yōsu. ¹¹ Ta wurama win mi yoka ta dāa wuru beku nɔɔ bɛri. Ma Nɔwε u gia ma nim mu kaarawa temɔ. ¹² Ma u maa mara sɔɔ nɔɔba yiru, u kpam totoberɛ te yōsu. Ta n maa wuramε win mi.

¹³ Yen dɔma tera n kua Nɔwɛn wɔɔ nata ka tiasen (601) suru gbiikoon tɔɔ gbiikiru. Ma u kpakoro te kpɛɛya u deema wee, nim mu kpa tem mu gberama. ¹⁴ Ye n kua suru yirusen sɔɔ yɛnda nɔɔbu

ka yiru, yera u deema wee, tem mu gbera mam mam.

¹⁵ Yera Gusunɔ u Nɔwɛ sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁶ i yario kpakororun di wunɛ ka wunen kurɔ ka wunen bibu ka ben kurɔbu. ¹⁷ I ka yɛɛ bwese bweseka kpuro yario saa gunɔsu sere yɛɛ naasu nnegii ka yɛɛ yi yi ra kabiri temɔ, kpa yi marura yi dabia kpa yi teria temɔ.

¹⁸ Ma Nɔwɛ u yara wi ka win kurɔ ka win bibu ka ben kurɔbu. ¹⁹ Ma yɛɛ yi yi naasu nne mɔ kpuro ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu kpuro, yaa baayere gesi ye ya waa temɔ kpurowa ya yara goon di, baayere ka yen bweseru.

²⁰ Saa yera Nɔwɛ u yaku yeru bana mi u koo Yinni Gusunɔ sã. Ma u yɛɛ ka gunɔsu gɔsa bweseru baatere sɔɔ te ba ra ka yakuru ko. Ma u ka yaku dɔɔ mwaararuginu kua yaku yee ten wɔllɔ. ²¹ Ma Yinni Gusunɔ u yaku ni mwa ma u tii sɔɔwa u nɛɛ, na n̄ kon maa tem b̄rusi t̄onun sã. Domi t̄onun ḡorun bwisikunu s̄aawa k̄sunu saa win birun di. Na n̄ maa hunde koniba kpuro kpeerasiamɔ nge m̄e na kua.

²² Sere dunia yu ka kpe,
duurubu ka ḡɛɛbun saa
ka wooru ka yam susurun saa
ka s̄ɔ s̄areru ka wuburun saa,
ka sere maa s̄ɔ s̄ɔ ka w̄okuru,
yen gaa kun kpeemɔ.

Arukawani ye Gusunɔ u ka Nɔwɛ b̄okua

9

¹ Yen biru Gusunɔ u Nɔwɛ ka win bibu domaru kua u nɛɛ, i maruro i dabia kpa i yibu tem sɔɔ.

² Handunian yaa baayere ka gunɔ baagere ka ye ya

kabirimɔ temɔ ka swãa baayere nim wõku sɔɔ ya ko n bɛɛn berum mɔ, domi na bɛɛ ye kpuro nɔmu sɔndia. ³ Ye ya sĩimɔ ya wasi kpuro, ya ko n sãawa bɛɛn dĩanu nge mɛ na raa bɛɛ dāa binu ka yaka bii wẽ, mɛya na maa bɛɛ ye kpuro wẽɛmɔ. ⁴ Adama i ku yaa tem ka yen yem sannu, i kun ye sake, domi yen yema mu dera ya wãa. ⁵ I n maa yẽ ma hunde koni baayere ye ya tɔnu go, kon ye win yem kɔsire bikia.

⁶ Wi u tɔnun yem yari,

tɔnuwa koo maa yẽron yem yari,

domi na tɔnu taka kuawa nɛn weenasii.

⁷ Adama i n maruramɔ i n dabiamɔ kpa i tɛria tem sɔɔ.

⁸ Gusunɔ u kpam Nɔwɛ ka win bibu sɔɔwa u nɛɛ,

⁹ wee, na wure na ka bɛɛ nɛn arukawani bɔkumɔ ka bɛɛn bwese te ta koo marura bɛɛn min di, ¹⁰ ka sere hunde koni baayere ye ya ka bɛɛ wãa, saa gunɔsu sere yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ yi yi ka bɛɛ yara kpakoro ten di kpuro gesi. ¹¹ Arukawani yera, nim yiburu ta ñ maa hunde koniba kpuro kam koosiamɔ, mɛya ta ñ maa handunia kpeesiamɔ.

¹² Arukawani ye na wure na bɔkumɔ ka bɛɛ ka hunde koni baayere sere ka baadommaaɔ, yen yĩreru wee. ¹³ Tera guru waa ye na dokemɔ wɔllo.

¹⁴ Nà n guru winu doke wɔllo, guru waa ye, ya koo sɔɔsira ni sɔɔ, ¹⁵ kpa n nɛn arukawani yaaya ye na ka bɛɛ bɔkua ka hunde koni baayere, kpa nim mu ku maa yibu mu sere baayere kam koosia ye ya wasi.

¹⁶ Guru waa ye, ya koo sɔɔsira guru wiru sɔɔ. Nà n ye mɛɛra kpa n arukawani nɔru sarigia ye yaaya ye ya wãa nɛ Gusunɔ ka hunde koni baayeren baa sɔɔ.

¹⁷ Nɛn arukawani yen yĩrera mi.

Nɔwɛ ka win bibun gari

¹⁸ Nɔwɛn bibu ita be ba raa dua kpakoro te sɔɔ ba yara, bera Sɛmu ka Kamu ka Yafeti. Kamu sãawa Kananin tundo. ¹⁹ Be ita beya ba sãa Nɔwɛn bibu. Ben min diya handuniagiba tɛriara kpuro.

²⁰ Sanam mɛya Nɔwɛ u wukubu torua u dãa bii ni ba mɛ resɛm duura. ²¹ Sɔɔ teeru u nin tam nɔra ya nùn goomɔ, ma u da win kurɔ u kpuna tereru.

²² Ye Kamu Kananin tundo u win baan tere te wa u da tɔɔwɔ u win mɔɔ ka wɔnɔ, Sɛmu ka Yafeti sɔɔwa.

²³ Yera ba na ba kumbooro sua ba sɔndi ben sɛnɔ ba ka birum birum sãa ba ben tundon tereru wukiri. Ba n̄ tu wa yèn sɔ ba ben wuswaa s̄iye. ²⁴ Sanam mɛ Nɔwɛn tam mu kpalla, yera u nua ye win bii yiruse u nùn kua. ²⁵ Ma u nɛɛ,

kam koorewa Kanani.

U koo kowa win maabu ka win wɔnɔbun yoo.

²⁶ U maa nɛɛ,

bu Gusunɔ siaro wi u sãa Sɛmun Yinni.

Wiya u koo Kanani ko Sɛmun yoo,

²⁷ kpa u maa Yafeti dukia sosia,

u de wi ka Sɛmu ba n wãa sannu,

kpa Kanani u ko ben yoo.

²⁸ Nim yibu baka ten biru Nɔwɛ u kua wɔɔ gooba wunɔbu ka weeraakuru (350). ²⁹ Win wɔɔ kpuro ga kuawa nɛnɛ ka wunaa weeru ka wɔkuru (950) ma u kpuna u gu.

10

Nɔwɛn bibun bweseru

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 1:5-23)

¹ Nɔwɛn bibu Sɛmu ka Kamu ka Yafeti ben bweseru wee. Be ita kpuro ba bibu mara nim yibu baka ten biru.

² Be Yafeti u mara be wee, Gomεε ka Magəgu ka Madai ka Yafani ka Tubali ka Mεεki ka Tirasi. ³ Ma Gomεε u seewa u maa Asikenasi ka Rifati ka Togaama mara. ⁴ Yafaniwa u maa Elisa ka Taasisi ka Kitimu ka Dodanimu mara. ⁵ Yafetin bwese tera ta da ta sina nim wəkun bəkuə ka tem bureno. Miya ba marura ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumo.

⁶ Be ba maa sāa Kamun bibu, be wee, Kusi ka Misiraimu ka Puti ka Kanani. ⁷ Kusi u seewa ma u Saba ka Hafila ka Sabuta mara ka Raema ka Sabuteka. Raema u maa seewa u Seba ka Dedani mara. ⁸ Kusi u maa bii mara wi ba sokumo Nimurodu. Wiya u gbia u kua wərugə damgii handunia səə. ⁹ Yinni Gusuno u dera u kua taaso geon tii tii. Yen sōna ba ra mōndu garu ko bu nεε, Yinni Gusuno u nun ko taaso geo nge Nimurodu. ¹⁰ Nimurodu wi, u gina gbia u bandu di Babelio ka Erekio ka Akadio ka Kalineo Sinean temə. ¹¹ Tem min diya u yara u da Asirin temə. Ma u wuu sini bana si ba mō Ninifu ka Rehobətuhiro ka Kalasi, ¹² ka maa Reseni, Ninifu ka Kalasin baa səə. Wu si kpuro su kuawa wuu bəko teu.

¹³ Misiraimu wiya u Ludiba mara ka Ananiba ka Lehabuba ka Nafituba ¹⁴ ka Paturusigibu ka Kafitorigibu ka Kasulugibu mìn di Filisitiban bwesera yarima.

¹⁵ Kanani u maa Sidoni mara. Wiya u sāa win bii gbiikoo. Ma u maa Heti mara. ¹⁶ Win bibun gaba ba kua Yebusiba ka Aməreba ka Girigasiba ¹⁷ ka Hefiba ka Aakiba ka Siniba ¹⁸ ka maa Aafadiba ka Semarigibu ka Hamatiba. Yen biru Kananin bwese keri yi, yi yarina. ¹⁹ Yi da da Sidonio, Geran bera gia sere ka Gasə ka maa Sodomuo ka Goməra gia

ka Adima ka Seboimuɔ n ka girari Lesaɔ. ²⁰ Beya ba sãa Kamun bibu. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumɔ.

²¹ Be ba maa sãa Semu, Yafetin mɔn bibun bweseru beya Heberuba. ²² Ben yĩsa wee, Elamu ka Asuri ka Aapasadi ka Ludi ka Aramu. ²³ Ma Aramu u seewa u maa Usi ka Uli mara ka Getɛ ka Masi. ²⁴ Aapasadi u maa Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. ²⁵ Ma Heberu u bii tɔn durɔbu yiru mara. Turowa ba sokumɔ Pelegi, yɛn sɔ win waati sɔra duniagiba tem bɔnu kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani. ²⁶ Ma Yokutani wi, u maa Alimɔdadi mara ka Selefɔ ka Hasamafeti ka Yeraa ²⁷ ka Hadoramu ka Usali ka Dikila ²⁸ ka Obali ka Abimaɛli ka Saba ²⁹ ka Ofiri ka Hafila ka Yobabu. Be kpurowa ba sãa Yokutanin bibu. ³⁰ Ba sinawa saa Mesan di sere ka guu te ta wãa sɔɔ yari yeru gia te ba mɔ Sefaa. ³¹ Be ba sãa Semun bibu bera mi. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumɔ.

³² Nge mɛ Nɔwɛn bibun bweserun keri yi sãa ka sere maa tem mi ba da ba wãa wãa ka barum mɛ kera baayere ya ra gere, mɛya mi. Ben min diya handunian bweseru baatere ta yara nim yibu baka ten biru.

Ba gidambisa bana Babeliɔ

11

¹ N deema yellu handunia kpuro sɔɔ, barum tema ba ra gere mam mam. ² Ma ba seewa ba doona saa sɔɔ yari yerun di ba batuma deema Sinɛan temɔ ma ba sin yeru kua mi. ³ Yera ba geruna ba nɛɛ, too, i de su biriki mura su ye wɔ yu gbera.

Ma ba ka biriki ye bana kua yèn sã ba ñ kpenu ma.
Ma ba kɔntaa kua ben simaa. ⁴ Ba kpam nɛɛ, i de
su wuu swĩi kpa su gidambisa bani yèn wii kpiira
koo wɔllu girari, kpa su yĩsiru yari kpa su ku yarina
handunia kpuro sɔɔ.

⁵ Yera Yinni Gusunə u sarama u ka wuu ge ka gidambisa ye mæeri ye tamba banimə mi. ⁶ Ma u nɛɛ, be wee, ba sãa bwese teeru ba maa barum tem gerumə ma ba bwisika bu yeni ko. Saa tɛn di gãanu kun bu yinarimə bu ka ko ye ba bwisika kpuro. ⁷ Yen sɔ, kon sara n da n ben barum burisina kpa bu ku maa nɔɔsina.

⁸ Yera Yinni Gusunō u bu yarinasia n toma min di, ba wuu gen bana deri ba da ba pusa tem kpuro sɔɔ. ⁹ Yen sōna ba wuu ge soka Babeli, domi miya Yinni Gusunō u barum burisina. Min diya u maa tumbu kpuro yarinasia ba pusa handunia kpuro sɔɔ.

Ƨemun bibun bweseru n ka Aburamu qirari

¹⁰ Semun bibun bweseru wee. Nim yibu baka ten biru n kua wõo yiru yera u Aapasadi mara. N deema saa ye sora u mo wõo wunabu (100).

¹¹ Aapasadin marubun biru Semu u maa bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə sere n ka kua wəə nɛɛra wunəbu (500).

¹² Ye Aapasadi u kua wōō tēna ka nōōbu ma u Sela mara. ¹³ Selan marubun biru Aapasadi u maa bii tōn durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō nēru ka ita (403).

¹⁴ Ye Sela u kua wōō tēna mā u Heberu mara.
¹⁵ Heberun marubun biru Sela u maa bii tōn
durōbu ka tōn kurōbu marumō sere n ka kua wōō
nēgru ka ita (403).

16 Heberu u kua wɔɔ tɛna ka nnɛ ma u Pelegi mara. 17 Pelegin marubun biru Heberu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛɛru ka tɛna (430).

18 Pelegi u kua wɔɔ tɛna ma u Rehu mara. 19 Rehun marubun biru Pelegi u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu ka nɔɔba nnɛ (209).

20 Rehu u kua wɔɔ tɛna ka yiru ma u Serugu mara. 21 Serugun marubun biru Rehu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu ka nɔɔba yiru (207).

22 Ye Serugu u kua wɔɔ tɛna ma u Nakori mara. 23 Nakorin marubun biru Serugu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu (200).

24 Ye Nakori u kua wɔɔ tɛna tia sari ma u Tera mara. 25 Teran marubun biru Nakori u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ wunaa teeru tia sari (119).

26 Tera u kua wɔɔ wata ka wɔkuru ma u Aburamu ka Nakori ka Harani mara.

27 Teran bibun bweseru wee. Tera u Aburamu mara ka Nakori ka Harani. Ma Harani u seewa u Lɔtu mara. 28 Harani wi, u gu ben wuu Uru sɔɔ, Kaladen temɔ mi ba nɔn mara, win tundo Tera u sɔ. 29 Aburamu ka Nakori ba kurɔbu sua. Aburamun kurɔn yɛsira Saarai, Nakorigiin yɛsira maa Milika. Wi ka Yisika ba sɔawa Haranin bibu. 30 Saarai u sɔawa wɛro, u n bii mara.

31 Yen biru Tera u win bii Aburamu sua ka Saarai Aburamun kurɔ ka Lɔtu Haranin bii, ba seewa ba yara sannu Urun di Kaladen temɔ ba dɔɔ Kananin temɔ. Ye ba tura wuu ge ba mɔ Karaniɔ ma ba sina

mi. ³² Ye Tera u kua wɔ̃o goobu ka nɔ̃bu (205) ma u kpuna u gu Harani mi.

ABURAHAMU

Gusunɔ u Aburamu gɔsa nɛnɛm

12

¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔ̃wa u nɛɛ, a seewo wunɛn tem di a wunɛn wuu deri ka wunɛn tondon yɛnu a da tem gam mi kon nun sɔ̃si. ² Wunɛn min diya kon de bwese bakaru tu yari. Kon nun domaru kua kpa wunɛn yĩsiru tu kpɛa kpa a ko domarun nuuru. ³ Baawure wi u nun domaru kua, kon maa yɛro domaru kua. Wi u maa nun bɔrusi, kon yɛro bɔrusi. Wunɛn min diya handunian tɔmbu kpuro ba koo domaru wa.

⁴ Yera Aburamu u swaa wɔri nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔ̃n sɔ̃wa ma ba da sannu ka Lotu. Sanam mɛ ba yara Haranin di, Aburamu u mɔwa wɔ̃o wata ka wɔkura nɔ̃bu. ⁵ U win kurɔ Saarai sua ka Lotu win wɔnɔn bii ka ben arumani ye ba mɔ kpuro ka sɔm kowo be ba wa Haraniɔ. Be kpurowa ba swaa wɔri ma ba tura Kananin temɔ.

Aburamu u Egibiti da saa Kananin di

⁶ Ye ba tura mi, ma Aburamu u tem mɛ bukiana sere u ka tura Sikemuɔ mi dɔa sɔ̃ ga wɔa ge ba mɔ Mɔre. Kananiba maa wɔa tem mɛ sɔ̃, saa ye.

⁷ Sɔ̃ teeru yera Yinni Gusunɔ u Aburamu kure u nɛɛ, wunɛn bibun bwesera kon tem mɛ wɛ.

Ma u yɔku yeru bana u ka Yinni Gusunɔ sɔ̃ wi u nɔ̃n kure mi. ⁸ Yen biruwa u seewa min di u da guuru garun bera gia Betelin sɔ̃ yari yerɔ u win dii bekuruginu gira. U Beteli mɛɛra sɔ̃ kpee yeru gia, Ayi maa sɔ̃ yari yerɔ. Miya u maa yɔku yeru bana u

Yinni Gusunɔ sãwa. ⁹ Ma u maa seewa u win sanum wɔri u dɔɔ sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia Nɛgɛbuɔ.

¹⁰ Ye Aburamu u tura mi, yera gɔɔra tunuma tem mɛ sɔɔ. Ma u seewa u da Egibitin temɔ u sina mi, domi gɔɔ te, ta kpɛa win tem mi. ¹¹ Sanam mɛ ba Egibitin tem turuku kua, Aburamu u win kurɔ Saarai sɔɔwa u nɛɛ, wee wunɛ kurɔ burɔwa. ¹² Egibitigibu bà n nun wa ba koo nɛɛ, a sãa nɛn kurɔ kpa bu man go bu nun deri. ¹³ Na nun kanamɔ, a nɛɛ, wunɛ nɛn sesuwa kpa bu ku man wahala ko wunɛn sɔ, kpa a wa a nɛn wiru dwe.

¹⁴ Ye ba tura Egibitiɔ, Egibitigiba wa ma kurɔ wi, u wã gem gem. ¹⁵ Egibiti sunɔn bwãaba nùn wa ma ba na ba sunɔ kurɔ win buram gari saaria, ma sunɔ u dera ba ka nùn na win mi. ¹⁶ Ma u Aburamu gea kua gem gem kurɔ win sɔ. U nùn yãanu kã ka nɛɛ ka ketɛkunu ka keteku mɛrobu ka yooyoosu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. ¹⁷ Adama Yinni Gusunɔ u sunɔ wi ka win yɛnugibu kpuro wahala baka doke Saarai, Aburamun kurɔn sɔ. ¹⁸ Yera u Aburamu soka u nɛɛ, mban sãna a man kua mɛ. Mban sãna a n man sɔɔwa ma wunɛn kurɔwa. ¹⁹ Ma a nɛɛ, wunɛn sesuwa, a dera na nùn sua kurɔ. Tɛ wunɛn kurɔ wee, a nùn suo a ka doona.

²⁰ Ma u wooda wɛ bu de u doona ka win kurɔ ka win ye u mɔ kpuro.

13

¹ Ma Aburamu u seewa Egibitin di u wura Nɛgɛbu gia wi ka win kurɔ ka ye u mɔ kpuro ka Lotu sannu.

Aburamu ka Lotu ba karana

² Aburamu u sãawa dukiagii. U yaa sabenu mɔ ka sii geesu ka wura. ³ Ma u sanum so Nɛgɛbun di u da

Beteli gia u tura mi u raa win dii bekuruginu gira Beteli ka Ayin baa sɔɔ. ⁴ Miya u Yinni Gusunɔ sɔwa mi u raa yaku yeru bana.

⁵ N deema Lotu u maa yaanu mɔ ka nɛɛ ka dii bekuruginu u ka Aburamu swi. ⁶ Ben arumani ye, ya kpã sere yam mi ba wãa mu n tura ba n ka wãa mi sannu. ⁷ Yen sɔna sannɔ ga dua Aburamun kparobu ka Lotugibun suunu sɔɔ. N deema Kananiba ka Feresiba ba wãa tem mɛ sɔɔ sanam mɛ. ⁸ Yera Aburamu u Lotu sɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a ku de sikirinɔ ga n wãa nɛ ka wunen suunu sɔɔ, n kun mɛ nen kparobu ka wunegibun suunu sɔɔ. Domi beɛɛ dusina. ⁹ A n tem waamɔ kpuro wunen wuswaaɔ? A de su kabana. A n da nɔm dwarɔ, kon da nɔm geuɔ, n n maa nɔm geu gian na a da, kon da nɔm dwarɔ.

¹⁰ Ma Lotu u nɔni seeya u Yuudenin daarun bera mɛɛra sere n ka da wuu ge ba mɔ Soari. U wa tem mu gea sãa mu nike nikeru mɔ nge gbaa te Yinni Gusunɔ u kua Edeniɔ, n kun mɛ Egibitin tem. N deema Yinni Gusunɔ kun gina Sodomu ka Gomɔra kpeerasie. ¹¹ Yera Lotu u Yuudenin wɔwa ye kpuro tiĩ gosia ma u da sɔɔ yari yeru gia. Mɛya n kua ba ka karana. ¹² Aburamu u sina Kananin temɔ, Lotu u maa da u sina wɔwa yen wusun bakuɔ ma u ka win dii bekuruginu susimɔ sere ka Sodomuɔ. ¹³ Sodomugibu wee, tɔn kɔsoba. Ba sãawa durumgibu mam mam Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁴ Ye Lotu ka Aburamu ba karana ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔwa u nɛɛ, a nɔni seeyo kpa a sɔɔ yari yeru ka duu yeru mɛɛri n toma ka sɔɔ yɛsi yɛsika. ¹⁵ Domi tem mɛ a waamɔ mi kpuro, wunɛ ka wunen bibun bwesera kon mu

wẽ ka baadommaa. ¹⁶ Kon wunɛn bibun bweseru dabiasia nge yanim. Wi u koo kpĩ u yanim gari wiya u koo maa kpĩ u wunɛn bibun bweseru gari. ¹⁷ A seewo a tem mɛ bɔsu kpa a mɛn kpãaru wa nge mɛ mu nɛ. Domi wuna kon mu wẽ.

¹⁸ Ma Aburamu u win dii bekuruginu kpārenu kua u da u sina Manden sɔwɔ, wuu ge ba mò Heboronin bokuɔ. Ma u yāku yeru bana u ka Yinni Gusunɔ sã mi.

Aburamu u Lotu wɔra

14

¹ Sanam mɛ Amurafeli u sãa Sinean sunɔ, ma Ariaku sãa Elasan sunɔ, ma Kedolamɛɛ sãa Elamun sunɔ, ma Tideali sãa Goyimun sunɔ, ² sanam mɛya sinam be, ba tabu kua ka Bera, Sodomun sunɔ, ka Birisa, Gomɔran sunɔ, ka Sineabu, Adiman sunɔ, ka Semɛbɛɛ, Seboimun sunɔ, ka Belan sunɔ ye ba maa sokumɔ Soari. ³ Beni kpurowa ba menna nim wɔku bɔruguu ge ba maa sokumɔ Sidimu, gen wɔwaa. ⁴ N deema wɔɔ wɔkura yiruwɔ ba Kedolamɛɛ yoru diiya, adama wɔɔ wɔkura itase sɔɔ ba seewa ba ka tii yina. ⁵ Yera wɔɔ wɔkura nnese, Kedolamɛɛ ka sinam be ba wãa ka wi, ba tabu da ma ba Refaba tabu di Asiterɔtu Kaanaimuɔ, ma ba Susiba tabu di Hamuɔ, ma ba Emiba tabu di Safe Kiriataimuɔ. ⁶ Ba maa Horiba tabu di ben guu te ba mò Seirio sere Paranin sɔwɔ ge ga wãa ghaburun bera. ⁷ Yen biru ba gɔsirama ba da Eni Misipatio, ye ba maa sokumɔ Kadɛsi. Miya ba Amalekiba tabu wɔri ba kamia ben tem kpuro sɔɔ ka Amɔreba be ba terie Hasasɔntamaaɔ. ⁸ Yera Sodomun sunɔ seewa ka Gomɔran sunɔ ka Adiman sunɔ ka Seboimun sunɔ ka Belan sunɔ ye ba maa sokumɔ Soari, ba da ba

ka sinam be tabu yinna Sidimun wəwaa. ⁹ Sinam beya Kedolamεε, Elamun sunə, ka Tideali, Goyimun sunə, ka Amurafeli, Sinean sunə, ka Ariəku, Elasan sunə. Sinambu nne be, ba ka nəəbu be tabu mə. ¹⁰ Sidimun wəwa miya kəntaan wərusu wāa nge dəkəba. Yera Sodomun sunə ka Goməran sunə ba duki sua ba da ba wəriki si səə. Be ba tie ba maa duki doona guunu gia. ¹¹ Be ba bu tabu di, ba Sodomu ka Goməragibun dukia gura ka ben dīanu kpuro ba ka doona. ¹² Ba maa Aburamun wənən bii Lətu mwa wi u wāa Sodomuə ka win dukia kpuro ba ka doona.

¹³ Yera durə goo wi u kpikiru sua Sodomun di u na u Aburamu, Heberu wi səəwa. N deema Aburamu u sē Manden səəwa. Mande sāawa Aməren bweseru, Əsikoli ka Anεen wənə, be ba arukawani bəkua ka Aburamu. ¹⁴ Ye Aburamu u nua ma ba win wənən bii yoru mwa, yera u win səm kowo wərugəba gəsa gooba wunəbu ka wəkura nəəbu ka ita (318) be ba mara win yenuə u bu tabu yānu wē. Ma u ka sinam be naa gira sere Danuə. ¹⁵ Ma u win təmbu bənu kua u ka bu wəri wəkuru, wi ka win səm kowobu. U bu tabu di ma u bu naa swīi sere Kobəə, ye ya wāa Damasın səə yēsan nəm geu gia. ¹⁶ U dukia ye kpuro wərama ma u win wənən bii Lətu wərama ka win ye u mə ka sere maa tən be ba raa mwεera ka ben kurəbu.

Aburamu u ka Mεekisidəki ka Sodomun sunə yinna

¹⁷ Ye Aburamu u Kedolamεε ka sinam be ba wāa ka wi tabu diima u wee, Sodomun sunə u nūn sennə da Safen wəwaa ye ba maa sokumə sunən wəwa.

18 Ma Mɛɛkisiɔeki, Saɛmun sunɔ u ka pɛɛ na mi ka tam. Durɔ wi sãawa Wɔrukoon yãku kowo. 19 U Aburamu domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ, wi, wi u kpuro kere, u maa wɔllu ka tem taka kua, u koo nun domaru kua. 20 Wigia siarabu domi u nun wunen wɛrɔbu nɔmu beria.

Ma Aburamu u ye u waama kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia sua u Mɛɛkisiɔeki wi wɛ.

21 Yen biru Sodomun sunɔ u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, a man tɔmbu wɛɛyɔ kpa a dukia sua yu ko wunɛgia.

22 Aburamu u Sodomun sunɔ wisa u nɛɛ, na nɔmu sua wɔllɔ na bɔrua ka Gusunɔn yĩsiru, wi, wi u kpuro kere u maa wɔllu ka tem taka kua, 23 ma na n gãanu ganu suamɔ ni nu sãa wunɛginu baa wɛɛ siira, baa bara wɛru kpa a ku ra ka nɛɛ, wuna a man kua dukiagii. Na n gãanu ganu suamɔ, 24 ma n kun mɔ ye nɛn aluwaasiba ba di. Adama a de Anɛɛ ka Esikoli ka Mande be ba ka man da bu ben bɔnu sua.

Arukawani ye Gusunɔ u ka Aburamu bɔkua

15

1 Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ u ka Aburamu garɪ kua kãsiru sɔɔ u nɛɛ, Aburamu, a ku bɛrum ko, nɛna na wunen tɛrɛru, wunen are ko n kpã gem gem.

2 Aburamu nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, mba kaa maa man wɛ. Wee na gɔɔ dɔɔ bii sari kpa Eliesɛɛ Damasigii u ko nɛn tubi dio. 3 Yèn sɔ a n man bii kã, nɛn yoo Eliesɛɛ wi ba mara nɛn yenuɔ wiya koo nɛn tubi di.

4 Yera Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, n n wi, u koo ko wunen tubi dio. Wunen tii tiin biiwa u koo wunen tubi di.

⁵ Ma Gusunɔ u ka nùn da tɔwɔ u nɛɛ, a wɔllu mɛɛrio kpa a kperi gari, à n kaa kpĩ. Nge mɛya wunɛn bwesera koo dabiru nɛra.

⁶ Ma Aburamu u Yinni Gusunɔ naanɛ kua. Yen sɔna Gusunɔ u nùn garisi gemgii. ⁷ Ma u kpam nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛna na Yinni Gusunɔ, nɛ wi na nun yarama saa Urun di Kaladen temɔ kpa n ka nun tem meni wẽ.

⁸ Adama u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, amɔna ko na n ka yẽ ma tem meni mu koo ko nɛgim.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiiɓa wɔɔ itagia tama ka boo niu wɔɔ itagu, ka yã kinɛru wɔɔ itagiru ka kparuko ka totobɛɛ buu kpa a man ye goowa a yi.

¹⁰ Yera Aburamu u yɛɛ yi kpuro mɛnna u yi go u bɛrana yiru u yin bɛsi yi u karinasia, adama u n gunɔsu bɛɛ si. ¹¹ Yaberekunu nu sarama yaa goo ni sɔɔ, ma Aburamu u nu gira.

¹² Ye sɔɔ duɔ, dom mɔn bakara Aburamu wɔri ma bɛrum nùn mwa yam wɔku te sɔɔ. ¹³ Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a n yẽ ma wunɛn bibun bwesera ta koo tem tukumɔ sina mi ba koo bu yoru diisia kpa bu bu nɔni sɔ sere wɔɔ nɛɛru (400). ¹⁴⁻¹⁶ Adama kon tem mɛn tɔmbu siri be ba koo bu yoo te diisia. Wɔɔ dabirun biru ba koo yari tem min di ka dukia baka kpa bu kpam gɔsirama mini, domi Amɔreban durum kun gina yiba n ka bu kpeerasia. Adama wunɛ kaa tɔkɔ kowa kɔɔ kɔɔ kpa a da a wunɛn baababa deema ka alafia.

¹⁷ Ye sɔɔ kpa yam tĩra niki niki, yera Gusunɔ u kurama yaa bɛsi yin kpoo kpooka sɔɔ. U sã nge dɔɔ bokon wiisu ka dɔɔ yari. ¹⁸ Nge mɛya u ka Aburamu arukawani bɔkua tɔɔ te sɔɔ u nɛɛ, wunɛn bwesera kon tem meni wẽ saa daa piibu ge ga wãa Egibitin

tem nɔɔ bura yerun di sere daa baka ten mi, te ba mɔ Efarati. ¹⁹ Tem mɛ, mu sɔawa Keniban tem ka Kenisibagim ka Kadimɔnibagim ²⁰ ka Hetibagim ka Feresibagim ka Refaban tem, ²¹ ka Amɔreban tem ka Kananiban tem ka Girigasiban tem ka Yebusiban tem.

Agaa u Aburamu Isimɛɛli marua

16

¹ Aburamu ka win kurɔ Saarai ba n bii mara. Wee Saarai wi, u yoo tɔn kurɔ goo mɔ wi u sɔa Egibitigii. Win yĩsira Agaa. ² Ma Saarai u win durɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u man kua wĩro. Na nun kanamɔ, a ka nen yoo duo. Sɔrɔkudo kon bibu wa saa win min di.

M a Aburamu u win kurɔn gari wura. ³ Saa ye sɔɔra Saarai u win yoo Agaa wi sua u win durɔ kɔ kurɔ. N deema ba wɔɔ wɔkuru kua kɔ Kananin temɔ. ⁴ Ma Aburamu u ka Agaa menna ma Agaa u gura sua. Ye u wa u gura mɔ, yera u win yinni Saarai gendu wɔri. ⁵ Ma Saarai u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, nen wɔmburu tu wɔri wunɛ sɔɔ. Na nun nen yoo kɔ kurɔ, adama ye u wa ma u gura mɔ, yera u man gendu wɔri. Yinni Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka wunɛ.

⁶ Aburamu u Saarai wisa u nɛɛ, wuna a wunen yoo mɔ, a ka nɔn koowo nge mɛ a kĩ.

Saa yera u Agaa nɔni mɛni ma Agaa u duka sua win min di. ⁷ Yinni Gusunɔn gɔrado * u nɔn wa gbaburɔ bwia gaan bɔkuɔ Surin swaaɔ. ⁸ U nɛɛ, Agaa, Saarain yoo, man diya a wee. Mana a dɔɔ.

* **16:7** Yinni Gusunɔn gɔrado - Isireliba ba ku ra kɔ bu Gusunɔn yĩsiru sia. Yen sɔna ù n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

Agaa u nɛɛ, na duka suɔwa nɛn yinni Saarin min di.

⁹ Ma gɔrado wi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunɛn yinnin mi, kpa a nùn wiru kpɛiya. ¹⁰ Kon wunɛn bweseru dabiasia sere goo kun kpɛ u tu gari. ¹¹ Wee a gura mɔ, kaa bii tɔn durɔ ma kpa a nùn yĩsiru kɛ Isimɛɛli. Domi Yinni Gusunɔ u wunɛn nɔɔ nua nɔni swāa te sɔɔ. ¹² Bii wi, u ko n sāawa nge keteku gbeeku. U ko n ka tɔmbu kpuro nɔɔ gɔmunu mɔ. Tɔmbu kpuro ba koo maa ka nùn nɔɔ gɔmunu ko. U ko n ka win dusibu tondinɛ.

¹³ Ye Yinni Gusunɔ u ka Agaa gari yi kua u kpa, ma Agaa u nùn yĩsiru kɛ u nɛɛ, wuna Yinni wi u waamɔ. Domi u tii bikia u nɛɛ, ka gem na Gusunɔ wa ka nɔni, ma na wāa na n gu? ¹⁴ Yen sɔna ba dɔkɔ ye soka Gusunɔ u man waamɔ. Dɔkɔ ye, ya wāawa Kadɛsi ka Barɛdin baa sɔɔ.

¹⁵ Yen biru Agaa u Aburamu bii tɔn durɔ marua, ma Aburamu u bii wi yĩsiru kɛ Isimɛɛli. ¹⁶ Aburamun wɔɔ ga sāawa wɛnɛ ka nɔɔba tia sanam mɛ ba Isimɛɛli mara.

Bango sāawa Gusunɔn arukawani yen yĩreru

17

¹ Ye Aburamu kua wɔɔ wunɔbu tia sari yera Yinni Gusunɔ u nùn kure u nɛɛ, nɛna na Gusunɔ Dam kpurogii. A n sɛimɔ nɛn wuswaaɔ kpa a kun taarɛ mɔ. ² Kon ka nun arukawani bɔke kpa n wunɛn bweseru dabiasia gem gem.

³ Yera Aburamu u yiira mii mii u wuswaa tem girari. Ma Gusunɔ u kpam ka nùn gari kua u nɛɛ, ⁴ nɛn arukawani wee, ye na ka nun bɔkumɔ. Kon nun kowa bwese dabinun baaba. ⁵ Ba n

koo maa nun soku Aburamu, ba koo nun sokuwa Aburhamu, ye ya gerumɔ bwese dabinun baaba. ⁶ Kon de wunen bibu bu marura bu sosi sere ba n̄ garirɔ, kpa bwesenu ka sinambu bu kɔwara wunen min di. ⁷ Kon wure n ka bɛɛ n̄n arukawani bɔke, wunɛ ka wunen bibu ka ben bweseru kpuro kpa na n s̄a wunen Yinni ka wunen bweserun Yinni sere ka baadommaɔ. ⁸ Kpa n wunɛ ka wunen bibun bweseru Kananin tem mɛ wɛ̃, m̄ɛ sɔɔ a w̄a mi, a sɔru dimɔ. Mɛ kpuro mu koo ko begim sere ka baadommaɔ kpa na n s̄a ben Yinni.

⁹ Ma u kpa m Aburhamu s̄ɔwa u n̄ɛ, i n̄n arukawani n̄nuɔ, wunɛ ka wunen bibun bweseru. A ku de bu ye duari wunen bweserɔ. ¹⁰ Arukawani ye wee, ye na ka bɛɛ bɔkumɔ, ye i ko n̄nɛ wunɛ ka wunen bibun bweseru. I ko i tɔn durɔ baawure bango kua wi u w̄a b̄ɛn suunu sɔɔ. ¹¹ Kpa ya n s̄a arukawani yen ȳireru ye ya w̄a n̄ ka b̄ɛn suunu sɔɔ. ¹² I n da bii tɔn durɔ baawure bango kue ù n s̄ɔ n̄ɔba ita tura. N n̄ mɔ be ba mara b̄ɛn ȳenuɔ tɔna, ka maa be i ka gobi dwawa tɔn tukobun mi. ¹³ I ko be kpuro bango kuawa kpa n̄n arukawani yen ȳireru ta n w̄a b̄ɛn wasi sɔɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁴ Tɔn durɔ wi ba n̄ bango kue, i ko i n̄n wunawa wigibun min di i go. Domi u n̄n arukawani sankaa.

¹⁵ Gusunɔ u kpa m Aburhamu s̄ɔwa u n̄ɛ, a ku maa wunen kurɔ soku Saarai. Saaraawa kaa n da n̄n soku. ¹⁶ Kon n̄n domaru kua kpa u nun bii tɔn durɔ marua. N̄n doma ten saabu bwese dabinu ka sinambu ba koo kɔwara win min di.

¹⁷ Yera Aburhamu u Gusunɔ yiira mii mii u siriru tem girari u ȳɛ ma u gerua win tii sɔɔ u n̄ɛ, ba koo maa tɔnu w̄ɔ wunɔbugii bii marua? Saaraa wi u kua w̄ɔ w̄ɛnɛ ka w̄ɛkuru mini, u koo bii ma?

18 Yera u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, a de Isimɛlin sanu sanusu su nun wɛre kpa u nɛn tubi di.

19 Ma Gusunɔ u nɛɛ, aawo, wunen kurɔ Saaraawa koo nun bii tɔn durɔ marua kam kam, kpa a nɔn yĩsiru kɛ Isaki. Wiya kon wure n ka nɛn arukawani bɔke ye ya n kpeemɔ win bweserɔ. 20 Mɛya na wunen kanaru nua te a kua Isimɛlin sɔ. Wee, kon maa nɔn domaru kua kpa u marura, win bibu bu dabia sere ba n garirɔ. U koo bibu wɔkura yiru ma, kpa bii be, bu ko bwese bakarun keri wɔkura yirun nuuru. 21 Adama nɛn arukawani ye, ya ko n wɔawa Isakin mi, wi Saaraa koo nun marua gasɔku amadaare.

22 Ye Gusunɔ u ka Aburhamu gari kua u kpa, u nɔn deri u doona wɔllɔ. 23 Yen biru Aburhamu u Isimɛli sua ka yobu kpuro be ba mara win yenuɔ ka be u ka gobi dwa, tɔn durɔ be ba wɔa win yenuɔ kpuro gesi, ma u bu bango kua dɔma te, nge mɛ Gusunɔ u nɔn sɔɔwa. 24 Aburhamu u mɔwa wɔɔ wunɔbu tia sari sanam mɛ u bango kua. 25 Win bii Isimɛli u maa mɔwa wɔɔ wɔkura ita. 26 Sɔɔ tee tera ba Aburhamu ka win bii Isimɛli bango kua. 27 Tɔn durɔbu kpuro be ba mara win yenuɔ ka be u dwa tɔn tukobun mi, ba bu bango kuawa ka wi sannu.

Ba Aburhamu biin nɔɔ mwɛɛru kua

18

1 Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Aburhamu kure Manden sɔɔwɔ ye u sɔ win dii bekurugirun kɔnnɔwɔ sɔɔ sɔɔ gbɔara. 2 U nɔni seeya u mɛɛra. Wee tɔn durɔbu ita ba yɔ saruɔ. Ye u bu wa yera u seewa u duka da ben mi, u yiira ben wuswaaɔ. 3 Ma u ben tɔnwero sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, à n wura, a

yōro, a ku man sarari a doona. ⁴ I de bu nim tama i ka bēen kōri kpakia kpa i wēra dāa saaru mini. ⁵ Kon da n dīanu tama fiiko kpa i di i ka dam wa. Yen biru kpa i sere swaa wōri i doona. Bēen naa te, ta bēere kua. Yen sō, i de i nen yaare di.

Ma ba nēē, a koowo nge mē a gerua.

⁶ Yera Aburhamu u gōsira ka sendaru win dii bekurugirō Saaraan mi. U nūn sōwa u nēē, a wasi suo a som sakakun nō ita sua a buri kpa a kiraru sōmē.

⁷ Ma Aburhamu u duka da win naa gōwō u naa kinē kpembu ge ga wā mwa u win sōm kowo turo wē. Ma u gu go u sawa fuuku. ⁸ Aburhamu u naa bogum sua ka bom ka yaa saara ye, u ka da u yi tōn ben wuswaa. Win tii u da u sina bee tia dāa ten saarō sanam mē ba dimō nge mē ben komaru. ⁹ Yera ba nūn bikia ba nēē, mana wunen kurō Saaraa u wāa.

Ma u nēē, u wāa dirō.

¹⁰ Ma ben turon min di Gusunō u nēē, gasōku amadaare kon wurama wunen mi. Saa ye sō, wee, wunen kurō Saaraa u koo bii tōn durō ma.

N deema Saaraa u yō u gari yi swaa daki dii kōnnōwō ge ga wāa sō win biru. ¹¹ Aburhamu ka Saaraa ba maa bukura gem gem. Saaraa kun sāa wi u koo bii ma. ¹² Ma u tii yēē u nēē, tē ye na tōkō kua na kpa, nen durōn tii maa tōkō kua, yera sa ko maa kpī su mēnnabun nuku dobu wa?

¹³ Ma Yinni Gusunō u Aburhamu sōwa u nēē, mban sōna Saaraa u yēē u nēē, u koo bii mawa mi ka gem? Wi, wi u tōkō kua u kpa? ¹⁴ Gāanu ganu wāa ni nu ka man sē? Nge mē na yi, suru nōba nnen biru kon wurama kpa Saaraa u bii tōn durō ma.

¹⁵ Ma Saaraa u siki u nɛɛ, na n̄ yɛɛ. Domi berum n̄n mwa.

Adama Yinni Gusunɔ u nɛɛ, weesa, a yɛɛ.

Aburhamu u Gusunɔ suuru kana Sodomun s̄

¹⁶ Ma t̄n be, ba seewa ba doonɔ. Ba wuswaa t̄i Sodomun bera gia. Ma Aburhamu u bu swaa ȳra.

¹⁷ Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ye kon ko, n weenɛ n ye Aburhamu berua? ¹⁸ N n̄ ḡaanun s̄, Aburhamun bwesera koo kp̄ɛa kpa ta n dam m̄. Win min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa.

¹⁹ Domi wiya na ḡɔsa u ka win bibu ka ben bweseru wooda w̄ɛ bu n̄n swaa sw̄i kpa ba n s̄im̄ɔ dee dee ba n n̄n k̄iru m̄, kpa n n̄n n̄ɔ mwɛenu yibia ni na n̄n kua.

²⁰ Ma u nɛɛ, t̄mbun weeweenu kp̄ɛa Sodomu ka Gom̄ragibun daa k̄ɔsan s̄. Ben durum ya banda.

²¹ Yen s̄na kon sara kpa n wa b̄a n m̄ ka gem nge m̄ na n̄ɔm̄. N kun m̄, kpa na n ȳɛ.

²² T̄n ben yiru ba ben swaa w̄ri ba doonɔ Sodomun bera gia. Adama Yinni Gusunɔ u gina ȳra ka Aburhamu. ²³ Ma Aburhamu u n̄n susi u nɛɛ, ka gem kaa t̄n geobu ka t̄n k̄sobu go sannu? ²⁴ S̄r̄okudo t̄n geobu weeraakuru ba ko n w̄a wuu ge s̄ɔ, be ba wunen k̄iru m̄. N n man na, kaa maa bu gowa? A n̄ wuu gen t̄mbu suuru kuamm̄ t̄mbu weeraaku ten s̄? ²⁵ N n̄ weenɛ a t̄n geobu ka t̄n k̄sobu kpeerasia sannu kpa be kpuro bu are tee wa. Yen bwesera kun ka nun weenɛ. Wunɛ wi kaa handunia kpuro siri, a n̄ kaa ko ye n w̄a?

²⁶ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n̄a n t̄n geobu weeraakuru wa Sodomun nukuru s̄ɔ, kon wuu ge kpuro suuru kua ben s̄.

²⁷ Aburhamu u kpam gari sua u nɛɛ, wee, na kākā na ka nɛn Yinni gari kua, nɛ wi na sãa tua ka torom dirum. ²⁸ Sɔrɔkudo tɔnu weeraaku te sɔɔ, nɔɔbu koo kaara. Nɔɔbu yen sarirun sɔ kaa wuu ge kpeerasia?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na n̄ gu kpeerasiamɔ nà n tɔn geobu weeru ka nɔɔbu wa ge sɔɔ.

²⁹ Aburhamu u kpam n̄n sɔɔwa u nɛɛ, sɔrɔkudo tɔn geobu weeruwa ba ko n wãa mi.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon wuu ge deri gen tɔnu weeru yen sɔ.

³⁰ Aburhamu u nɛɛ, a ku ka man wasira. Kon kpam gari gere. N n tɔn geobu tenan na ya wãa mi maa ni?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na n̄ gu kam koosiamɔ nà n tɛna ye wa mi.

³¹ Ma Aburhamu u nɛɛ, Yinni, wee na kākā na ka nun gari m̄. N n tɔn geobu yɛndun na ta maa wãa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na n̄ gu kpeerasiamɔ nà n yɛn te wa.

³² Aburhamu u kpam nɛɛ, a suuru koowo, nɔn tee teniwa kon gari gere. Baa n̄ n wɔkurun na ta wãa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na n̄ gu kpeerasiamɔ nà n wɔku te wa.

³³ Yen biru Yinni Gusunɔ u doona ye u ka Aburhamu gari kua u kpa. Aburhamu u maa gɔsira u da win yɛnuɔ.

Lɔtu u yara Sodomun di

19

¹ Tɔmbu yiru be ba raa Sodomun swaa wɔri ba tura mi yoka. N deema ba sãawa Gusunɔn

goradoba. Wee, saa ye sɔɔ, Lɔtu u sɔ wuun gbāra kɔnnɔwɔ mi wuun wirugibu ba ra sinɛ. Ye u bu wa u seewa² u bu sennɔ da u yiira ben wuswaaɔ u nɛɛ, i dam kooma nɛn yinnibu, i de su da nɛn yɛnuɔ i bɛɛn kōri kpakia i kpuna mi. Bururu kpa i yellu se i bɛɛn swaa wəri.

Ba nɛɛ, aawo, tɔɔwɔwa sa ko kpuna.

³ Adama Lɔtu u bu nɔɔ gɛɛ ba sere wura ba dua win yɛnuɔ. U tɔɔ baka dim kua ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doke ma ba di.

⁴ Ba n̄ gina kpunam kpa Sodomugibu ba ka yɛnu ge tarusi saa bukurobun di sere ka aluwaasi yākaminɔ, wuu gen tɔn durɔbu kpuro gesi. ⁵ Ma ba Lɔtu soka ba nɛɛ, mana durɔ be, ba wāa be ba sɔbia wunɛn yɛnuɔ yoka ye. A bu yarama su ka bu kpuna nge tɔn kurɔbu.

⁶ Ma Lɔtu u yara u bu deema yɛnu kɔnnɔwɔ, u gambo kɛnua birum birum. ⁷ U nɛɛ, kpaasibu, i suuru koowo i ku daa kōsa ko mɛ. ⁸ Wee, na bii wɔndiaba yiru mɔ be ba kun gina durɔ yɛ. I de n bɛɛ bu yarama kpa i ka bu ko nge mɛ n bɛɛ wɛre. Adama durɔ benɪ, i man bu derio domi sɔba.

⁹ Ba nɛɛ, wunɛ sɔɔwa, ma a kī a sun siri? A tii gawo min di, n̄ kun mɛ, ye sa ko nun kua ya koo begia kera.

Ma ba Lɔtu b̄arikia ka dam sere ba kī bu win gambo k̄era. ¹⁰ Saa yera sɔɔ be, ba Lɔtu gawa ba sure yɛnuɔ ba gambo kɛnua. ¹¹ Ma ba tɔn be kpuro wōkoru kp̄ɛɛ be ba yō yɛnu gen kɔnnɔwɔ saa aluwaasi yākaminun di sere ka bukurobɔ. Yera ba babi babi ba n̄ kɔnnɔ ge wa.

¹² Sɔɔ be, ba Lɔtu bikia ba nɛɛ, wara a mɔ mini maa. Wunɛn bibun durɔbu ka wunɛn bii tɔn

durɔbu ka tɔn kurɔbu. Be ba sãa wunɛgibu kpuro gesi, a bu mɛnnɔ i yari minin di. ¹³ Domi sa ko wuu ge kpeerasia tɛ yɛn sɔ tɔmbun weeweenu kpɛa ni ba Gusunɔ koosimɔ gen tɔmbun daa kɔsan sɔ. Yen sɔna u sun gɔrima su ka gu kam koosia.

¹⁴ Ma Lotu u yara u da u win bibun durɔ kɛɛrobu sɔɔwa bu seewo bu yari min di domi Yinni Gusunɔ u koo wuu ge kam koosia.

Adama ba gari yi atafiiru kua.

¹⁵ Buru buru yam sāreru gɔrado be, ba Lotu nɔɔ gɛɛ ba mɔ, a seewo a wunɛn kurɔ sua ka wunɛn bii wɔndiaba yiru be ba wãa mini kpa i ku ra kam ko bà n wuu ge kpeerasiamɔ.

¹⁶ Ye ba wa ma Lotu u tɛɛmɔ, ba wi ka win kurɔ ka win bii wɔndiaba yiru yen nɔmu nɛnua ba gawa ba ka yara sere wuun biruɔ, domi Yinni Gusunɔ u ben wɔnwɔndu wa.

¹⁷ Ye ba bu yara ba kpa ben turo u nɛɛ, a ka wunɛn hunde dukao, a ku ra sãira, a ku ra maa yɔra batuma mi. A duka doo guunun bera gia kpa a ku ra kam ko.

¹⁸ Ma Lotu u nɛɛ, aawo, yinni. ¹⁹ Wee, a man durom kua, a maa man wunɛn wɔnwɔndun kpãaru sɔɔsi ye a ka nɛn hunde faaba kua. Adama na n kpɛ n duka turi guu ten mi, wahala ye, ya kun ka man babe kpa n kam ko. ²⁰ Wuu geni wee, ga wãa turuku, ga n maa kpã. A de n da n kuke mi, kpa n faaba wa. Ye u wa gɔrado wi, u n wisa, ma u nɛɛ, nge ga n piibu sãa ro?

²¹ Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kon kpam nun durom kua. Wuu gɛn gari a mɔ mi, na n gu kpeerasiamɔ.

²² A hania koowo a da a kuke mi, domi na n kpɛ n gãanu ganu ko ma n kun mɔ a tura mi.

Yen sōna ba wuu ge yĩsiru kã Soari. Yen tubusiana wuu piibu.

²³ N deema sōo yarima Lotu u sere dua Soario.

²⁴ Yera Yinni Gusunō u sōo bisu ka dōo nēesia saa wəllun di Sodomu ka Gomōra sōo. ²⁵ U wuu si kpeerasia ka sin tambu kpuro ka sin batuma ka ye ya kpia mi kpuro. ²⁶ Adama suaru sōo Lotun kurō u sīira, ma u gəsira bōo kperu.

²⁷ Ye n kua buru buru yellu, yera Aburhamu u da u yōra mi u raa ka Yinni Gusunō gari kua. ²⁸ Ye u mēera Sodomu ka Gomōran bera ka batuma yen mi gia, u wa wee, dōo wiira seemō nge gbee burōn dōo wiiru.

²⁹ Sanam mē Gusunō u batuma yen wusu kpeerasiamō, u Aburhamu yaaye ma u Lotu yara kam koo bin min di.

Mìn di Mōabuba ka Amōniban bwesera yara

³⁰ Yen biru Lotu u yara Soarin di u da u sina guuru garun kpee wōru sōo ka win bii wəndiaba yiru ye sannu, domi u bērum bara u sina Soario.

³¹ Yera win bii yeruma u win wōnō sōowa u nēē, bēsēn tundo wee, u tōkō kua. Tōn durō goo maa sari bera mi, wi u koo sun sua nge mē siba mō tem baama. ³² A na su bēsēn tundo tam nōrusia mu n kpā kpa su de u ka sun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³³ Wōku te, ba ben tundo tam nōrusia, ma yeruma u da u win tundo kpunē, adama Lotu kun yē saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.

³⁴ Yen sisiru yeruma wi, u win wōnō sōowa u nēē, wee, gĩa wōkuru na dera bēsēn tundo ka man kpuna. Su kpam nūn tam nōrusia wōku te, kpa

wunε a maa da u ka nun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³⁵ Ma ba wure ba ben tundo tam nɔrusia wɔku te, ma wɔnɔ da u nùn kpunε. Tundo kun yē saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.

³⁶ Ma Lotun bii tɔn kurɔbu yiru ye, ba win guri sua. ³⁷ Bii yeruma wi, u mara tɔn durɔ ma u nùn yīsiru kã Mɔabu. Yen tubusiana nɛn tondon bii. Win min diya Mɔabuban bwesera yara. ³⁸ Wɔnɔ wi, u maa mara tɔn durɔ, ma u nùn yīsiru kã Beni Ami. Yen tubusiana nɛn dusin bii. Win min diya Amɔniban bwesera maa yara.

Aburhamu ka Abimɛlɛki

20

¹ Yeniban biru Aburhamu u seewa Manden di, ma u da sɔɔ yēsan nɔm dwaru gia Nɛgɛbuɔ Kadɛsi ka Surin baa sɔɔ, u da u wãa wuu ge ba mɔ Geraɔ.

² Gera miya u ra n win kurɔ Saaraa sokumɔ win sesu. Ye Geran sunɔ Abimɛlɛki u nua mɛ, yera u Saaraa sua kurɔ u yɛnu doke. ³ Adama Yinni Gusunɔ u Abimɛlɛki sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nɛɛ, wee, kaa gbi tē kurɔ win sɔ wi a sua mi, domi wi ka win durɔwa ba wãa mi.

⁴ N deema Abimɛlɛki u n̄ gina ka Saaraa mɛnnare. Yera u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, kaa tɔnu go wi u kun taarɛ gaa mɔ? ⁵ N n̄ win tiywa u man sɔɔwa ma win sesuwa? Ma kurɔ win tii u maa gerua mɛ. N n̄ mɛn na, na n̄ kɔsa bwisika nɛn gɔruɔ n̄ sere mam nɛɛ, na durum kua ka nɛn nɔma.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, geema na yē ma a n̄ taarɛ gaa mɔ wunen gɔruɔ sanam mɛ a yeni kua. Yen sɔna na n̄ dere a nùn baba kpa a ku

ra durum ko. ⁷ N n mɛn na, a durɔ wi nùn win kurɔ wesio tɛ, domi nɛn sɔmɔwa u sãa. U koo maa nun kanaru kua kpa a ku gbi. À n maa yina a nùn kurɔ wi wesia, i ko gbiwa wunɛ ka wunɛn tɔmbu kpuro.

⁸ Yera Abimɛlɛki u seewa buru buru yellu u win bwãabu kpuro mɛnna u bu Yinni Gusunɔn gari yi saaria. Ma bɛrum bwãa be mwa gem gem. ⁹ Saa ye sɔɔra Abimɛlɛki u Aburhamu bikia u nɛɛ, amɔna a ka sun kua mɛ. Mba na nun torari a ka sun durum baka yenin bweseru sɔbi nɛ ka nɛn tɔmbu. A man gãanu kua ni nu n weenɛ bu tɔnu kua. ¹⁰ Mba a bwisika a ka yenin bweseru kua.

¹¹ Ma Aburhamu u wisa u nɛɛ, na raa tamaa ba n Gusunɔn bɛrum mɔwa tem mini, kpa bu man go nɛn kurɔn sɔ. ¹² Adama ka yen de kpuro u sãawa nɛn sesu tundo turosi, sa n sãa mɛro turo. Ma na nùn sua kurɔ. ¹³ Yen sɔ, saa mìn di Gusunɔ u man yara nɛn yenun di na bɔsu, na nùn sɔɔwa na nɛɛ, u man biru wukirio. Mi sa dua kpuro u n da nɛɛ, u sãawa nɛn sesu.

¹⁴ Yera Abimɛlɛki u nùn win kurɔ Saaraa wesia. Ma u maa nùn yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu wɛ ka yãanu ka ketɛba. ¹⁵ Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛna na tem mɛ mɔ. A gɔsio mɛ sɔɔ, bera mi a kĩ a n wãa.

¹⁶ Ma u maa Saaraa sɔɔwa u nɛɛ, wee wi a sokumɔ wunɛn sesu mi, na nùn sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) wɛɛmɔ. Yeni ya koo wunɛn tɔmbu sɔɔsi ma a dɛɛre, kpa ba n yɛ ma a n kɔsa gaa kue.

¹⁷⁻¹⁸ N deema Gusunɔ u raa Abimɛlɛki ka win kurɔ ka win yobu bararu kpɛɛ te ta n derimɔ bu ma, ye u ka Saaraa mwan sɔ. Yen sɔna ye u Saaraa wesia, Aburhamu u Gusunɔ kana, ma u bu bekia bu ka kpĩ bu ma.

*Isakin marubu***21**

¹ Yinni Gusunɔ u yaaye ye u raa Saaraa sɔɔwa. U maa win nɔɔ mwɛɛru yibia. ² Saaraa u gura sua ma u Aburhamu bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, saa ye Gusunɔ u raa nɔn bura. ³ Aburhamu u bii wi yĩsiru kã Isaki. ⁴ Ye Isaki kua sɔɔ nɔɔba ita u nɔn bango kua nge mɛ Gusunɔ u raa nɔn wooda wɛ. ⁵ Aburhamu mɔwa wɔɔ wunɔbu (100) sanam mɛ ba win bii Isaki mara. ⁶ Saa ye sɔɔra Saaraa nɛɛ, Gusunɔ u man yɛɛsu go. Be ba maa nua kpuro ba koo ka man yɛɛwa.

⁷ U kpam nɛɛ, wara koo raa Aburhamu sɔ ma nɛ Saaraa kon bii bɔm kɛ. Wee tɛ na nɔn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ.

Aburhamu u Agaa ka Isimɛli gira

⁸ Bii wi, u kpɛa ma ba nɔn bɔm kara. Yera Aburhamu u yaa dii bakabu kua dɔma te.

⁹ Ye Saaraa wa ma bii wi Agaa Egibitigii wi, u Aburhamu marua u Isaki yɛɛmɔ, ¹⁰ yera u Aburhamu sɔɔwa u nɛɛ, a yoo wi giro ka win bii, domi win bii kun tubi dimɔ ka nɛn bii sannu.

¹¹ Gari yi, yi Aburhamu dua gem gem win bii Isimɛlin sɔ. ¹² Adama Gusunɔ u Aburhamu sɔɔwa u nɛɛ, a ku gari yi gɔburu wa wunɛn yoo wi ka win biin sɔ. A Saaraa kuo ye u nun bikia kpuro. Domi Isakin min diya bwese baka tɛn nɔɔ mwɛɛru na nun kua ta koo yari. ¹³ Kon maa de wunɛn yoo win bii u ko bweseru garun nuuru, domi wunɛn biiwa u sãa.

¹⁴ Ye n kua sisiru Aburhamu u seewa buru buru yellu u dɛanu ka nim bwãaru sua u Agaa wɛ. U maa nɔn bii wi nɔmu bɛria u nɛɛ, bu doo. Ma ba doona

ba da ba tora gbaburɔ te ba ra soku Beri Seba. ¹⁵ Ye bwãa ten nim mu kpa, yera u bii wi deri dãa piibu gagun saarɔ. ¹⁶ Ma u da u sina n desire n tura mi bà n sɛu toba ga koo wen saka. Domi u nɛɛ, u n̄ kpɛ u n win bii mɛɛra u n gbimɔ. Mi u sɔ mi, ma u wura takana u swĩ.

¹⁷ Gusunɔ u bii win nɔɔ nua ma win gɔrado u Agaa soka wɔllun di u nɛɛ, mba n nun mɔ, Agaa. A ku nanda, domi Gusunɔ u bii win nɔɔ nua mi u wãa.

¹⁸ A seewo a da a nùn sua a kɔkiri domi kon nùn ko bwese bakarun nuuru.

¹⁹ Saa yera Gusunɔ u kurɔ win nɔni wukia ma u dɔkɔ gaa wa mi. U da u bwãa te nim yibia u bii wɛ u nɔra.

²⁰⁻²¹ Gusunɔ u wãa ka bii wi, sanam mɛ u kpɛamɔ. U wãa gbaburɔ te ba mɔ Parani, ma u kua tɛn towo. Win mɛro maa nùn kurɔ sua Egibitin tem di.

Aburhamu u ka Abimeleki arukawani bɔkua

²² Saa ye sɔɔra Abimeleki ka win tabu sunɔ wi ba mɔ Pikoli ba na Aburhamun mi. Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, sa wa ma Gusunɔ u wãa ka wunɛ ye a mɔ kpuro sɔɔ. ²³ Yen sɔ, a bɔruo ka win yĩsiru ma a n̄ nɛ ka nɛn bibu ka nɛn debuminu bɔrɔ kɔɔ kom kuammɛ, kpa a nɛ ka nɛn tem mɛgibu durom kua nge mɛ na nun kua.

²⁴ Ma Aburhamu u nɛɛ, na wura, kon bɔre.

²⁵ Adama u Abimeleki gerusi dɔkɔ gaan sɔ ye Abimelekin yobu ba nùn mwaari. ²⁶ Abimeleki u nɛɛ, na n̄ yɛ wi u yen bweseru kua. Mɛya wunen tii, a n̄ maa man sɔɔre ma n kun mɔ gisɔ.

²⁷ Ma Aburhamu u yãanu ka ketɛba sua u Abimeleki wɛ, be yiru ba ka arukawani bɔkua.

²⁸ Ma Aburhamu u maa yãa gbiibi gɔsa nɔɔba yiru u yi nɛnɛm.

²⁹ Yera Abimeleki u nùn bikia u nɛɛ, mba kaa ka yāa gbiibi nɔɔba yiru yeni ko.

³⁰ Aburhamu u nùn wisa u nɛɛ, a nu mɔɔ kpa nu n s̄aa seeda ma nɛna na dɔkɔ yeni gba.

³¹ Yen s̄ona ba yam mi soka Beri Seba domi miya ba arukawani bɔkua ka b̄ori. Ȳisi ten tubusiana dɔkɔ yèn nuurɔ ba b̄rua.

³² Ye ba arukawani bɔkua ba kpa, yera Abimeleki ka win tabu sunɔ Pikoli ba gɔsira ba wura ben wuuɔ Filisitiban temɔ.

³³ Yen biru Aburhamu u d̄aru garu duura Beri Seba mi, ni nu ra saa bakaru ko. Ma u Yinni Gusunɔ s̄awa mi. Yinni Gusunɔ wi, u ko n w̄awa ka baadommaɔ. ³⁴ Aburhamu u sina Filisitiban tem mi, u tɛ.

Gusunɔ u nɛɛ, Aburhamu s2 u ka Isaki yākuru koowo

22

¹ Yeniba kpuron biruwa Gusunɔ u Aburhamun laakari mɛɛra u nùn soka u nɛɛ, Aburhamu.

Ma Aburhamu u wura u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.

² Ma u nɛɛ, a Isaki wunɛn bii teere te suo wi a k̄i mi, a ka da M̄oriyan temɔ kpa a ka nùn ȳaku d̄ɔɔ mwaararugiru ko guuru garun w̄ollɔ te kon nun s̄ɔɔsi.

³ Yera Aburhamu u seewa buru buru yellu u win keteku gaari bɔkua ma u win s̄am kowo aluwaasiba yiru sua ka win bii Isaki sannu. U ȳaku d̄aa besuka. Yen biru ba swaa w̄ori ba d̄ɔɔ mi Gusunɔ u nùn s̄ɔɔwa. ⁴ Ba sanum so s̄ɔɔ yiru, yen itasera Aburhamu u yam mi wa sarun di ye u n̄oni seeya. ⁵ Ma u win s̄am kowo be s̄ɔɔwa u nɛɛ, i ȳɔro

mini ka keteku. Ne ka nen bii sa dɔɔ guu teɔnɔn mi, su sɔaru ko kpa su wurama su beɛ deema.

⁶ Ma Aburhamu u yaku dɔa ye sua u win bii Isaki sobi. Win tii u dɔɔ ka woburu sua u neni ma be yiru ba swine. ⁷ Yera Isaki u nɔn bikia u neɛ, baaba.

Aburhamu u neɛ, ne wee, nen bii.

Isaki neɛ, dɔɔ ka dɔa wee, adama mana yaku yaara wa.

⁸ Aburhamu nɔn wisa u neɛ, nen bii, Gusunɔ u koo tii win yaku yaaru waawa.

Ma be yiru ye, ba n dɔɔ. ⁹ Ye ba tura mi Gusunɔ u raa nɔn yireru kua, Aburhamu u yaku yeru kua u yaku dɔa ye teria ten wɔllɔ, ma u win bii Isaki bokua u sɔndi mi. ¹⁰ Yen biru Aburhamu u woburu sua u ka win bii Isaki saka. ¹¹ Yera Yinni Gusunɔn gɔrado * u nɔn soka wɔllun di u neɛ, Aburhamu, Aburhamu.

Ma u neɛ, ne wee, Yinni.

¹² Ma gɔrado wi, u neɛ, a ku ra bii wi baba, a ku nɔn gɔanu ganu kua. Domi na gia tɛ ma a man nasie, a n maa ka man wunen bii teere te yinari.

¹³ Yera Aburhamu u nɔni seeya u sira u ya kineru wa tɛn kɔba tɔki tɛke ta yɔ. Ma u da u tu mwa u ka yaku dɔɔ mwaararugii te kua win biin ayerɔ.

¹⁴ Ma u yam mi yisiru kɔ, Yinni Gusunɔ u koo bukata wunana. Yen sɔna ba ra mɔndu ko ka gisɔ bu neɛ, Yinni Gusunɔn guurɔ bukata ya koo wunanara.

¹⁵ Yinni Gusunɔ u kpam Aburhamu soka nɔn mɛeruse wɔllun di u neɛ, ¹⁶ yɛn sɔ a kua mɛ, ma a n ka man wunen bii teere te yinari, ne, Yinni Gusunɔ na bɔrumɔ ka nen tiin yisiru ¹⁷ kon nun domaru kua ka gem kpa n wunen bweseru dabilitas nge wɔllun

* **22:11** Yinni Gusunɔn gɔrado - I wiru 16:7n tubusianu mɛerio.

kperi, ñ kun mε nge yani seeri yi yi wāa nim wōkun goorō, kpa ba n ben yiberēba taare. ¹⁸ Bwesenu kpuro handunia sōo nu koo domaru wa saa wunen bweserun min di, yēn sō a nēn gari mēm nōowa.

¹⁹ Ma Aburhamu u gōsirama u na u win sām kowo be deema ba wōma yēnuō Beri Sebaō.

Nakorin bibun bweseru

²⁰ Yeniban biruwa Aburhamu u nua ma Milika u maa ka win wōnō Nakori bibu mara. ²¹ Win bii gbiikoon yīsira Usi. Usin wōnōba Busi ka Kemuēli wi u sāa Aramun tundo, ²² ka Kesēdi ka Haso ka Pilidasi ka Yidilafu ka Betuēli. ²³ Betuēliwa u Rebeka mara. Bibu nōōba ita ye Milika u Aburhamun wōnō Nakori marua, bera mi. ²⁴ Nakorin kurō goo wi ba mō Reuma u maa nūn bibu marua. Bera Tebaki ka Gahamu ka Tahasi ka Maaka.

Saaraa u gu. Aburhamu u tem dwa mi u koo nūn sike

23

¹ Saaraa u kuawa wōō wunaa teeru ka nōōba yiru (127) u sere gu. ² Heboroniōwa u gu Kananin temō ma Aburhamu u na u win gōō swī. ³ N deema u ñ win goo te sikum kpa. Yera u seewa u da Hetiban mi, u bu sōōwa u nēē, ⁴ bēēn tii i yē ma nē sōōwa bēēn tem mi. Yen sō, i man tem dāreo mi ko na n da nēn tōmbu sike kpa n da n nēn kurō sike mi tē, na kun win goru mēera mē.

⁵ Ma Heti be, ba Aburhamu wisa ba nēē, ⁶ yinni, a bēēn gari swaa dakio. Gusunō u nun kuawa sina bii bēēn suunu sōō. A wunen kurō sikuo bēēn

wìn siki wǎru ga nun wěre sǎǎ. Goo kun ka nun gu yinarimǎ.

⁷ Yera Aburhamu u tǎn be yiira u bu bεεε wě.
⁸ U nεε, ì n kī n nēn kurǎ sike kpa na kun win goru mεεra, i Eforoni Sokaan bii sǎǎwǎ yèn bukata na mǎ,
⁹ kpa u man Makpelan kpee wǎru ge ga wǎa win gbee goorǎ deria kpa n nūn gobi kǎsia nge mēn nǎǎ u gerua, kpa gu ko nēn siku yeru bēen suunu sǎǎ.

¹⁰ N deema Eforoni Hεti wi, u sǎ ka wuun wirugibu gbǎra kǎnnǎwǎ mi ba ra sinε. Ma u Aburhamu wisa Hεti be ka be ba dumǎ min nǎni biru u nεε, ¹¹ aawo, nēn yinni, na nun gbee te kǎwa ka kpee wǎru ge ga wǎa mi. A gu mǎǎ nēn tǎmbu kpuron nǎni birǎ. A doo a wunēn kurǎ sike mi.

¹² Ma Aburhamu u yiira tǎn ben wuswǎǎ ¹³ u Eforoni sǎǎwa u nεε, a maa nεgii swaa dakio. Kon nun gbee ten gobi kǎsiawa. A yi mǎǎ kpa n nēn kurǎ sike mi.

¹⁴ Adama Eforoni u Aburhamu sǎǎwa u nεε, ¹⁵ nēn yinni, a swaa dakio a nǎ. Mba sii geesun gobi nεeru (400) ya tura nε ka wunēn baa sǎǎ. A wunēn kurǎ sikuo kperu mi.

¹⁶ Aburhamu u Eforonin gari yi wura, ma u sii geesun gobi nεε te sua u Eforoni wě Hεtiba kpuron nǎni biru. Sii geesun gobi yira tenkuba ba ra ka kiaru dwe saa ye sǎǎ. ¹⁷ Nge mεya Eforonin gbee te ka ten kpee wǎru ge ka ten dǎa ni nu wǎa mi kpuro ¹⁸ ya kua Aburhamugia Hεtiba kpuron nǎni biru ka sere be ba maa dumǎ gbǎra kǎnnǎn min di.

¹⁹ Yen biruwa Aburhamu u win kurǎ Saaraa sikua Makpelan kpee wǎru ge sǎǎ Manden deedeeru Heboroniǎ Kananin temǎ. ²⁰ Nge mεya

gbee te Aburhamu u dwa Heti win mi, ka kpee wɔru ge, n ka kua win tɔmbun siku yeru.

Ba Isaki kurɔ kasua

24

¹ Aburhamu wee, u tɔkɔ kua gem gem. Yinni Gusunɔ u maa nɔn domaru kua yabu baayere kpuro sɔɔ. ² Sɔɔ teeru u win yobun tɔnwero wi u win yɛnun dukia kpuro nɔmu sɔndia sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a wunɛn nɔma dokeo nɛn tɔbuɔ, ³ kpa a bɔre ka Yinni Gusunɔn yĩsiru wi u sɔa wɔllu ka tem Yinni, ma a n̄ kaa nɛn bii kurɔ sua Kananin bii wɔndiaba sɔɔ bɛn suunu sɔɔ sa wɔa mini. ⁴ Adama kaa da nɛn temɔ sere nɛn wuuɔ a nɛn bii Isaki kurɔ kasuama.

⁵ Yoo wi, u nɔn wisa u nɛɛ, à ku tuba kurɔ wi, u n̄ ko n kĩ u man swĩima sere tem mini. N weenɛ n ka wunɛn bii da tem mìn di a yarima?

⁶ Aburhamu u nɛɛ, aawo, a laakari ko a ku ra ka nɛn bii da mi. ⁷ Gusunɔ, wɔllun Yinni, wi u man yarama nɛn baan yɛnu ka nɛn tem di, u ka man gari kua u bɔrua u nɛɛ, nɛn bibun bwesera u koo tem mɛ wɛ. Wiya u koo de win gɔrado u nun gbiiya kpa a ka nɛn bii kurɔ kasuama min di. ⁸ Kurɔ wi, ù kun kĩ u nun swĩima a dibu yara bɔri yin min di. Adama a ku ra ka nɛn bii da tem mi.

⁹ Yera yoo wi, u win nɔma doke win yinni Aburhamun tɔbuɔ u ka bɔrua ma u koo ye kpuro ko mam mam. ¹⁰ Yen biru u yooyoosu wɔkuru wuna saa win yinnin yooyoosu sɔɔn di, domi win yinnin arumani kpuro wɔawa win nɔmaɔ. Ma u seewa u swaa wɔri u da Aburhamun wɔnɔ Nakorin wuuɔ Mesopotamin temɔ.

¹¹ Ye u tura wuu gen bəkuə u win yooyoosu yiirasia su ka wēra dəkə gaan bəkuə yoka, saa ye tən kurəba ra nim takam nē. ¹² Yera u nēē, Gusunə, wunē wi a sāa nēn yinni Aburhamu Yinni, na nun kanamə, a Aburhamu durom kuo, a de ye na kaso na n ye wa gisə. ¹³ Wee na wāa dəkə yèn bəkuə mi wuu gen wəndiaba ba koo yarima bu nim takiri. ¹⁴ Ben wi kon nim nəruram kana n nə, kpa u win tooru sika u nēē, n nərūo, kpa u maa nēn yooyoosu kē, a de wəndia wi, u n sāa wi a wunən bōo Isaki gəsia. À n kua mē, ko na n yē ma a nēn yinni durom kuawa.

¹⁵ U ka gari yi gere u kpe, wee Rebeka u yarima ka tooru. Rebeka wi, win tundowa Bətuəli, Nakorin bii wi Milika u nùn marua. ¹⁶ Wəndia wi, kurə burən tii tiiwa. Mēya u n durə yē. U dua bwiaə u nim taka ma u kpam makama. ¹⁷ Yera yoo wi, u duka da u ka nùn yinna u nùn bikia u nēē, kaa wura a man nim kē n nə fiiko wunən tooru min di?

¹⁸ U nēē, oo.

Ma u too te səbia u nùn mu kā. ¹⁹ Sanam mē u durə wi nim mē kā u kpa u nēē, kon maa wunən yooyoosu takiriamu su nə su debu.

²⁰ Yera u nim mē mu tie wisi ka sendaru mi yēē ra nim nə ma u duka wura bwiaə u yooyoo si kpuro takiria. ²¹ Durə wi, u nùn mēera ka biti, adama u mari u ka wa Yinni Gusunə ù n win sanum mē dorasiamən na. ²² Sanam mē yooyoo si, su nim nərə su kpa, durə wi, u wuran taabu yarama ge ga gea *

* **24:22** gea - Ka Heberum ba nēē, taabu gen bunum mu sāawa sikilin bənu, ye ya sāa garamu nəba ita.

sāa ka wuran sum beke yiru yi yi bunu † u nùn wē.
 23 Ma u nee, waran biiwa a sāa. A gem mō, a man
 sōwō, ayera wāa wunen baan yenuō n ka sōbia mi?

24 Rebeka u nùn wisa u nee, nen baawa Betueli wi
 Milika u Nakori marua. 25 Besen yenuō yakasu ka
 taka kpuro yibawa, ayera maa wāa mi kaa sōbia.

26 Ma durō wi, u yiira u Yinni Gusunō siara
 u nee, 27 Gusunōgia siarabu wi u sāa nen yinni
 Aburahamun Yinni, wi u kun dere win wōnwōndu
 ka win bōrōkiniru tu nùn desirari. Ma u man kpara
 u ka da sere win wōnōbun yenuō.

28 Ma Rebeka u duka da u win meron yenugibu ye
 kpuro saaria. 29 N deema u sesu goo mō, win yīsira
 Labani. 30 Labani wi, u taabu ge ka sumi yi wa win
 sesu Rebekan nōmaa, u maa win gere kpuro nua ye
 u nee, mesuma durō wi, u nùn sōwō. Yera u yara ka
 duka u durō wi sennō da mi u wāa ka win yooyoosu
 bwian bōkuō. 31 Ye u tura mi, u nee, a seewo su da
 yenuō, wunē wi Yinni Gusunō u domaru kua. Mban
 sōna kaa n yō tōwō. Wōō, na nun ayeru kua yenuō
 ka wunen yooyoosugiru kpuro.

32 Ye durō wi, u tura yenu mi, Labani u dera ba
 yooyoosun sōmunu kusia ma u su yakasu ka taka
 wē su di. Ma u nim tama mē durō wi ka wigibu
 ba koo ka kōri kpakia. 33 Ma ba nùn dīanu yīya.
 Adama u nee, na n gina dimō ma n kun mō na gari
 yi na ka sīimō gerua na kpa.

Ma Labani u nee, a geruo.

34 Yera u nee, na sāawa Aburahamun yoo.
 35 Yinni Gusunō u nen yinni wi domaru kua gem

† 24:22 bunu - Ka Heberum ba nee, sumi yin bunum mu sāawa
 sikili wōkuru, ye ya sāa garamu wunaa wata ka nōbu (165).

gem ma u kua gobigii kpoko. U nùn yāanu kã ka keteba ka yooyoosu ka ketekunu ka sii geesu ka wura ka yoo tən durəbu ka tən kurəbu. ³⁶ Win kurə Saaraa u maa nùn bii tən durə marua win təkəru sɔɔ, ma u bii wi ye u mɔ kpuro wɛ. ³⁷ U maa man bōrusia sanam mɛ u nɛɛ, n ku ra win bii wi kurə sua Kananin wəndiaba sɔɔ, bèn temɔ u wāa mi. ³⁸ Adama n doo win dusibun mi, n nùn kurə kasua. ³⁹ Na nùn sɔɔwa na nɛɛ, kurə wi, ù kun kī u man swīima maa ni? ⁴⁰ Ma u man wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi u sāmɔ u koo win ɔrɔdo ɔrima u ka man da kpa u nɛn sanum dorasia kpa n win bii kurə suama win dusibun min di. ⁴¹ Nà n wura na da win dusibun mi, na dibu yara nɛn bōrin di. Nà n maa tura mi, ma ba kun man goo wɛ, ka mɛ, na dibu yara nɛn bōrin di. ⁴² Ye na tunuma bwiaɔ gisɔ na nɛɛ, Gusunɔ, wunɛ wi a sāa nɛn yinni Aburahamun Yinni, a man nɛn sanum mɛ dorasio. ⁴³ Wee, na wāa bwia yen bəkuɔ. Bii wəndia wi u koo nim takam na, ma na nùn kana na nɛɛ, u man nim kɛ n nɔ win toorun di, ⁴⁴ kpa u man wisi u nɛɛ, n nɔruo kpa u maa nɛn yooyoosu taka, a de wəndia wi, u n sāa kurə wi a nɛn yinnin bii ɔsia. ⁴⁵ N ka nɛn ɔrɔɔ ɔari yi gere n kpe, ma Rebeka u yarima ka win tooru. Ma u dua bwiaɔ u nim takama. Ma na nùn kana na nɛɛ, u man nim kɛ n nɔ. ⁴⁶ U win tooru sɔbia fuuku u nɛɛ, n nɔruo. Yen biru u koo maa nɛn yooyoosu takiriama su nɔ. Na nɔra ma u maa su kã su nɔra. ⁴⁷ Na nùn bikia na nɛɛ, waran biiwa u sāa. U wisa u nɛɛ, Betueliwa u sāa win tundo wi Nakori ka Milika ba mara. Ma na nùn taabu dokea wɛrɔ. Ma na sumi doke win nɔmaɔ. ⁴⁸ Yera na Yinni Gusunɔ kpuna wi u sāa nɛn yinni Aburahamun Yinni. Ma na nùn siara yèn sɔ u man kpapa ka bərəkiniru n ka na n

nɛn yinnin wɔnɔn debubu win bii sua. ⁴⁹ Tɛ̃, ì n kī i nɛn yinni durom ka bɔrɔkiniru kua, i man sɔɔwɔ. I kun maa mɔ̃, i man sɔɔwɔ, kpa n da gam.

⁵⁰ Labani ka Bɛtuɛli ba wisa ba nɛɛ, Yinni Gusunɔn min diya yeni kpuro ya wee. Sa ñ kpɛ̃ su yen gea ñ kun mɛ yen kɔ̃sa gere. ⁵¹ Rebeka wee wunɛn wuswaaɔ. A nùn suo a ka da u n sãa wunɛn yinnin biin kurɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

⁵² Ye Aburahamun yoo wi, u ben gari yi nua, ma u Yinni Gusunɔ kpuna. ⁵³ Yen biru u sii geesu ka wuraba yarama ka beka u Rebeka kã. U maa win sesu ka win mɛro gãa geenu kã. ⁵⁴ Yenin biru durɔ wi ka win tɔmbu ba di ba nɔra ma ba kpuna.

Ye ba seewa bururu, yoo wi, u nɛɛ, i de n gɔsira n wura nɛn yinnin mi.

⁵⁵ Adama Rebekan sesu ka win mɛro ba nɛɛ, a de wɔndia wi, u ka sun sina saa fiiko nge sɔɔ wɔkurun saka kpa a sere doona.

⁵⁶ U bu wisa u nɛɛ, i ku maa de n tɛ, domi Yinni Gusunɔ u nɛn sanum dorasia. Yen sɔ̃, i man karo n da nɛn yinnin mi.

⁵⁷ Yera ba nɛɛ, su wɔndia win tii soku su nɔ ye u koo gere.

⁵⁸ Ma ba Rebeka soka ba nùn bikia ba nɛɛ, a wura a ka durɔ wi da?

Ma u nɛɛ, oo, kon da.

⁵⁹ Ma ba ben sesu Rebeka ka yoo wi u nùn nɔɔri win birun di nɔɔ kana ba doona ka Aburahamun yoo wi ka tɔn be ba nùn yɔ̃sirima. ⁶⁰ Ba Rebeka domaru kua ba nɛɛ, wuna bɛsɛn sesu, Gusunɔ u de a ko tɔn dabinun mɛro, kpa wunɛn bibun bweseru tu ten yibɛɛba taare tu ben wusu mwɛɛri.

⁶¹ Rebeka ka win yoo tən kurəbu ba seewa ba yooyoosu sənɪ ba durə wi swĩ ba n doonə.

⁶² N deema Isaki u wurama dəkən di ye ba m̀ Gusunə u man waamə, ma u da u wāa gɓaburə Nɛgɛbuə. ⁶³ Sə̌ teeru u yara yoka u swaa gawa u ka bwisiku. Yera u nənɪ seeya u mɛɛra saruə u yooyoosu wa su wee. ⁶⁴ Rebekan tii u maa nənɪ seeya u mɛɛra u Isaki wa ma u sara yooyoon di ⁶⁵ u yoo wi bikia u nɛɛ, durə wara u sisi yakasun di u ka sun yinna mini.

Yoo wi, u nɛɛ, nɛn yinniwa.

Yera Rebeka u sɔnditia sua u tii wukiri nge mɛ ben komaru. ⁶⁶ Ye ba ka Isaki yinna, yoo wi, u ǹn gari yi kpuro saaria ye u kua. ⁶⁷ Ma Isaki u ka Rebeka da win mɛro Saaraan kuu bekurugirə. Ma u ǹn sua win kurə. U ǹn kĩa gem gem. Nge mɛya Isakin nukura ka yemia win mɛron gə̌n biru.

Aburhamun bibu gabu

25

¹ Saaraan gə̌n biru Aburhamu u maa kurə sua. Kurə win yĩsira Ketura. ² Kurə wi, u Aburhamu bibu nə̌ba tia marua. Bera Simurani ka Yokusani ka Mɛdani ka Madiani ka Yisibaku ka Sua. ³ Ma Yokusani u seewa u Seba ka Dedani mara. Dedanin bibun bwesera Asuriba ka Letusiba ka Lumiba. ⁴ Madiani u maa seewa u bibu mara. Bera Efa ka Efɛɛ ka Enəku ka Abida ka Elida. Beni kpurowa ba ša Keturān bibu ka win nikurəminu.

⁵ Adama ye Aburhamu u mə kpuro, Isaki turowa u wɛ. ⁶ Ma u win kurə be ba tien bibu k̃nu k̃a k̃a. Yen biru u bu gira Isakin min di, ba da šə̌ yari yerun bera gia.

Aburhamu u gu, ba nùn sikua

⁷⁻⁸ Aburhamu u tókò kua kǎo kǎo, u kuawa wǎo wunaa wata ka wǎkura nǎobu (175) ma u kpuna u gu. ⁹ Yera win bibu Isaki ka Isimɛɛli ba na ba nùn sikua Makpelan kpee wǎruo Eforoni Sokaan biin gberɔ, Manden deedeeru. Eforoni wi, u sǎawa Hɛti. ¹⁰ Aburhamun tiwa u gbee te dwa Hɛtiban mi. N deema miya ba raa win kurɔ Saaraa sikua. ¹¹ Aburhamun gɔɔn biru Gusuno u win bii Isaki domaru kua. Saa ye sɔɔ, u wǎawa dǎkɔn bǎkuo ye ba mǎ Gusuno u man waamɔ.

Isimɛɛlin bibun bweseru

¹² Isimɛɛlin bibun bweseru wee. Isimɛɛli u sǎawa Aburhamun bii wi u ka Agaa Egibitigii mara. Agaa wi, u sǎawa Saaraan yoo wi u Aburhamu wɛ kurɔ. ¹³ Isimɛɛli wiya u seewa u bibu mara. Ben yĩsa wee nge mɛ ba bɔm wɛɛna. Nɛbayɔtuwa u sǎa win bii gbiiikoo. Nɛbayɔtun wǎnɔba Kedaa ka Adibɛli ka Mibusamu ¹⁴ ka Mikima ka Duma ka Masa ¹⁵ ka Hadadi ka Tema ka Yeturi ka Nafisi ka Kɛdima. ¹⁶ Ma be wǎkura yiru yen baawure u kua win bwese kɛran wirugii. Ben tiin yĩsa ba ben wusu kǎ ka ben gberu kpaanɛba. ¹⁷ Isimɛɛli u kuawa wǎo wunaa teeru ka wǎkura nǎobu ka yiru. Yen biru u kpuna u gu u win baababa deema gɔriɔ. ¹⁸ Win bibu ba wǎawa nɛnɛm ba ka Aburhamun bii be ba tie tondinɛ. Ba da ba sina Hafila ka Surin tem baa sɔɔ Egibitin tem sɔɔ yari yeru gia, Asirin swaaɔ.

YAKOBU

Esau ka Yakɔbu

¹⁹ Aburhamun bii Isakin bibun bweseru wee. ²⁰ Ye Isaki u kua wǎo weeru yera u Rebeka sua kurɔ.

Rebeka u sãawa Labanin sesu. Ben baawa Betuɛli Aramugii. Ben wuuwa maa Padanaramu. ²¹ Isaki u Yinni Gusunɔ kana win kurɔn sɔ domi u kua wĩro. Gusunɔ u win kanaru mwa, ma win kurɔ Rebeka u gura sua. ²² Yera biba kuru karanamɔ win nukurɔ. Ma u nɛɛ, mban sɔna yenin bwesera man deema.

Ma u Gusunɔ bikia, mba yenin tubusianu.

²³ Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, bwesenu yiruwɔ nu wãa wunen nukurɔ.

Bwese ni, nu koo kabana

sanam mɛ nu yara wunen nukurun di.

Nin teera koo tensim dam kera.

Mɔɔ * wiya u koo win wɔnɔ wiru kpĩiya.

²⁴ Ye kurɔ win maru suru yiba, wee sikabara ba wãa win nukurɔ. ²⁵ Gbiikoo u yara ma win wasi sansu yiba, ma ba nùn yĩsiru kã Esau †. ²⁶ Yen biru yiruse maa yarima. Win nɔma Esau naa tokuru nɛni. Ma ba nùn yĩsiru kã Yakɔbu ‡. Isaki u mɔwa wɔɔ wata sanam mɛ ba bu mara.

²⁷ Bii be, ba seewa ba kpɛa. Esau u kua taaso geo, u ra n wãawa yakasɔ. Adama Yakɔbu u kuawa tɔn sɛɛ wi u ra n wãa yɛnuɔ. ²⁸ Isaki u Esau kĩru bo, domi u ra win taasorun yaa tem. Ma Rebeka u maa Yakɔbu kĩru bo.

²⁹ Sɔɔ teeru nge mɛ Yakɔbu u agbaara ye ya swɛri mɔ, yera Esau u wurama taaso gberun di ka wasira bakarɔ. ³⁰ Yera u Yakɔbu sɔɔwa u nɛɛ, a man yabu swãa ye sɔko n nɔ, domi na wasira too.

Yen sɔna ba Esau soka Edɔmu. Yen tubusiana tɔn swãɔ.

* **25:23** mɔɔ - Yuuban mi, sika wi ba gbia ba mara, wiya tɔnwero.

† **25:25** Esau - Yĩsi ten tubusiana, wi u sansu mɔ. ‡ **25:26** Yakɔbu - Yĩsi ten tubusiana, wi u goon ayeru mwa.

³¹ Ma Yakɔbu u nɛɛ, a gina man wunen bii yerumarun tubi dɔreo.

³² Esau u nɛɛ, n wee na gɔɔ dɔɔ. Mba nen yerumarun arufaani.

³³ Ma Yakɔbu nɛɛ, a bɔruo gina.

Ma u bɔrua ma u win yerumaru Yakɔbu dɔre.

³⁴ Saa yera Yakɔbu u pɛɛ ka aɓbaara yɛ sɔɔ u swii doke sua u Esau wɛ. Esau u di u nɔra ma u wigiru doona. Nge mɛya n kua u ka win yerumaru gema.

Isaki u da u wɔa Geraɔ

26

¹ Gɔɔra kpam dua tem mɛ sɔɔ, nge mɛ ta raa kua Aburhamun waati. Ma Isaki u da u wɔa Abimeleki Filisitiban sina bokon mi Geraɔ. ² Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Isaki kure u ka nɔn gari kua u nɛɛ, a ku ra da Egibitiɔ. A de a sina tem mɛ kon nun sɔɔsi sɔɔ. ³ A ku doona tem minin di. Ko na n wɔa ka wune kpa n nun domaru kua. Domi wunen bibun bwesera kon tem mɛ wɛ. Mesuma kon ka nen nɔɔ mwɛɛru yibia te na wunen tundo Aburhamu kua. ⁴ Kon de wunen bibun bweseru tu dabia nge wɔllun kperi. Beya kon maa tem mɛ kpuro wɛ. Ben min diya handunian bwesenu nu koo domaru wa. ⁵ Domi Aburhamu u nen gere mem nɔɔwa, u maa nen woodaba swii ye na nɔn sɔɔwa kpuro.

⁶ Yera n dera Isaki u sina Geraɔ. ⁷ Ye u wɔa mi, tɔmbu ba n nɔn win kurɔn gari bikia, u ra nɛɛ, win sesuwa yɛn sɔ u berum mɔ bu ku raa nɔn go ù n nɛɛ win kurɔwa. Domi Rebeka u sɔawa kurɔ burɔ.

⁸ Nge mɛ u tɛɛmɔ wuu mi, yera sɔɔ teeru Abimeleki Filisitiban sunɔ wi, u mɛɛrima saa win dirun fenɛntin di u wa wee, Isaki ka Rebeka ba bɔnda mɔ. ⁹ Ma u Isaki sokusia. Ye u na, u nɔn bikia

u nɛɛ, ase wunɛn kurɔwa Rebeka. Ma a sun weesu kua a nɛɛ, wunɛn sesuwa?

Isaki u nùn wisa u nɛɛ, na ñ kī bu man gowa. Yen sōna na ka gerua mɛ.

¹⁰ Abimɛlɛki u nùn sɔɔwa u nɛɛ, mban bwesera a sun kua mɛ. Wee, n daa tie fiiko goo u ka wunɛn kurɔ wi kpuna, kpa a ra de sa n sãa taaregibu.

¹¹ Saa yera u kpapa u nɛɛ, wi u Isaki ñ kun mɛ win kurɔ baba ba koo yẽro gowa.

¹² Yeniba kpuron biru Isaki u gberu kua tem mi. Ma win dĩanu gea kua wɔɔ ge sɔɔ. Nu kuawa ye u duuran nɔn wunɔbu (100) yèn sɔ Yinni Gusunɔ u nùn domaru kua. ¹³ Nge mɛya Isakin dukia ya ka kuuramɔ ya dɔɔ. Ma u kua gobigii kpoko. ¹⁴ U yãanu ka ketɛba mɔ ka yoo dabinu.

Isaki u ka Abimɛlɛki arukawani bɔkua

Yera n dera Filisitiba ba ka nùn nisinu seewa. ¹⁵ Ma ba dɔkɔ be win tundo Aburahamun yoba raa gba kpuro kɔrua ka tem. ¹⁶ Yera Abimɛlɛki u nɛɛ, a doonɔ bɛsɛn min di, domi a sun dam kere.

¹⁷ Ma Isaki u doona ben min di u da u wãa daru wɔwa gaan mi, Geran tem mɛ sɔɔ. ¹⁸ U win tundo Aburahamun dɔkɔba wia ye Filisitiba ba raa kɔrua win gɔɔn biru. Ma u dɔkɔ be yĩsa kã kã nge mɛ win tundo u ra raa bu soku. ¹⁹ Ma Isakin yoo be, ba dɔkɔ gba wɔwa ye sɔɔ, ba nim gem kame. ²⁰ Ka mɛ, Geragibun naa kparoba na ba Isakin naa kparobu sannɔ nɔɔ kuura ba nɛɛ, ben dɔkɔwa.

Ma Isaki u dɔkɔ ye yĩsiru kã Sikirinɔsu. ²¹ Yera Isakin yoo be, ba kpam dɔkɔ gaa gba, ma Geragibun naa kparo be, ba kpam na ba ka bu sanna dɔkɔ yen sɔ. Ma Isaki u dɔkɔ ye yĩsiru kã Yiberɛ. ²² Ma u win kuru wuka saa min di u da u sina gam gia. Ma u

kpam dɔkɔ gba mi. Adama ba n̄ maa ka n̄n sanne. Ma u yam mi yĩsiru kã Tii m̄ru.

²³ Yen biru Isaki u doona saa min di ma u da Beri Seba. ²⁴ Yera Yinni Gusunɔ u n̄n kure wɔku te, u n̄n, n̄na na Gusunɔ wun̄n tundo Aburhamun Yinni. A ku berum ko. Ko na n wãa ka wun̄n. Kon nun domaru kua kpa n de wun̄n bweseru tu dabia n̄n bɔɔ Aburhamun sɔ.

²⁵ Ma Isaki u yãku yeru bana Beri Seba mi, u Yinni Gusunɔ sãwa. U win kuu bekuruginu gira, ma win yoba dɔkɔ gba mi.

²⁶ Saa yera Abimeleki ka win b̄rɔ Ahusati ka sere maa win tabu sunɔ Pikoli ba seewa Geran di ba Isaki beram da. ²⁷ Ye ba tura mi, yera u bu bikia u n̄n, mban s̄na i maa man naa sw̄i. Domi b̄eya i man tusa i gira b̄en suunu s̄on di.

²⁸ Ma ba n̄n wisa ba n̄n, sa ȳe ma Yinni Gusunɔ u wãa ka wun̄n. Yen s̄na sa na a ka sun arukawani b̄oke. ²⁹ N n̄n na, a b̄ruo ma a n̄n kaa sun k̄sa gaa kua nge m̄e sa nun gea kua sa dera a doona ka b̄ri ȳendu b̄en min di. Wee t̄e Yinni Gusunɔ u nun domaru kua.

³⁰ Ma Isaki u bu yaare kua, ba di ba n̄ra ma ba kpuna mi. ³¹ Yera ba seewa buru buru yellu ba arukawani ye b̄kua ka b̄ri. Ma Isaki u dera ba doona ka alafia.

³² Yen t̄ɔ tera Isakin yobu ba na ba n̄n s̄ɔwa ba n̄n ba nim wa dɔkɔ ye ba gba s̄ɔ.

³³ Ma u dɔkɔ ye yĩsiru kã Seba. Yen tubusiana N̄ɔ mw̄eru. Yen s̄na ba ka wuu ge sokumɔ Beri Seba sere ka gis̄n gis̄. Yen tubusiana n̄ɔ mw̄erun dɔkɔ.

Esau u bwese tukunu sua kurɔbu

³⁴ Esau u mɔwa wɔ̃ weeru u ka kurɔbu yiru sua. Bera Yuditi, Berin bii, ka Basimati, Elonin bii. Be kpuro ba sɔ̃awa Hɛtiba. ³⁵ Adama kurɔ be, ba Isaki ka Rebeka nuki sankɔ to.

Yakɔbu u Esaun domaru mwa

27

¹ Sanam mɛ Isaki u tɔkɔ kua, win nɔni dam dwiia, u n maa yam waamɔ, ma u win bii yeruma soka u nɛɛ, Esau.

Esau u nɛɛ, nɛ wee.

² Ma Isaki u nɛɛ, wee na tɔkɔ kua, na n maa nɛn gɔɔn tɔru yɛ. ³ Yen sɔ̃, na nun kanamɔ tɛ, a seewo a wunɛn sɛɛ bwɔ̃aru ka wunɛn tendu sua a da yakasɔ a man yaa goowama. ⁴ Kpa a ka man ye yaa dibu kua nge mɛ na ra kɔ̃ a ka man naawa n di kpa n nun domaru kua n sere gbi.

⁵ Ma Esau u seewa u da yakasɔ u ka gbeeku yaa ye gooma. N deema Rebeka u nɔ̃mɔ ye Isaki u win bii Esau sɔ̃mɔ. ⁶ Yera u win bii Yakɔbu sɔ̃wa u nɛɛ, wee na nua wunɛn baa u wunɛn mɔ̃ Esau sɔ̃wa u nɛɛ, ⁷ u doo u nɔ̃n yaa goowama kpa u ka nɔ̃n ye yaa dibu kua u di kpa u nɔ̃n domaru kua Yinni Gusunɔn wuswaɔ̃ u sere gbi. ⁸ Tɛ nɛn bii, a nɛn gari nɔ̃wɔ̃ yi kon nun sɔ̃. ⁹ A doo boo gɔ̃rɔ̃ a man boo binu yiru tama ni nu wɔ̃ kpa n nu wunɛn baaba kua nge mɛ u ra kɔ̃, ¹⁰ kpa a ka nɔ̃n daawa u di, kpa u nun domaru kua u sere gbi.

¹¹ Yakɔbu u win mɛro wisa u nɛɛ, wee, nɛn mɔ̃ u sansu mɔ̃ adama nɛna kun mɔ̃. ¹² À ku tuba, nɛn baaba koo man baba kpa n ko wee kowo win mi. Kpa doma te na kɔ̃ mi, tu ko bɔ̃ri.

¹³ Win mero nùn sɔ̃wa u nɛɛ, nɛn bii, a de b̃ri yi, yi w̃ri nɛn wirɔ. A gesi nɛn gari nɔ̃wɔ kpa a man boo ni tama.

¹⁴ Ma Yakɔbu u da u ka boo ni na u win mero w̃ɛ. U ka yaa dibu kua bi Isaki u ra kã. ¹⁵ Yen biru u win bii gbiikoo Esaun t̃ɔ̃ baka yãnu sua ni nu wãa dirɔ u nu Yakɔbu sebusia. ¹⁶ Ma u nùn boo bii nin gɔni t̃ɛkusi win nɔ̃maɔ ka win w̃irɔ, domi u ñ sansu mɔ. ¹⁷ Ma u d̃ia duro ni ka p̃ɛɛ ye u kua win bii Yakɔbu nɔ̃mu b̃eria. ¹⁸ Saa yera Yakɔbu u ka nu da win tundo mi, u nɛɛ, baaba.

Ma tundo u wura u nɛɛ, nɛ wee, wuna were nɛn bii.

¹⁹ Yakɔbu u win tundo wisa u nɛɛ, nɛna Esau, wunen bii yeruma. Wee, na kua nge mɛ a gerua. A seewo a sina a nɛn taasorun yaa tem, kpa a man doma te kua.

²⁰ Ma Isaki u nùn bikia u nɛɛ, amɔna a ka ye wa fuuku mɛ, nɛn bii.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ wunen Yin-niwa u man ye gawama.

²¹ Ma Isaki u nɛɛ, ñ n mɛn na, a susima nɛn bii, n nun baba n wa à n sãa Esaun na ka gem.

²² Yakɔbu u susi win baaba Isakin mi, ma u nùn baba u nɛɛ, Yakɔbun nɔ̃wa na nɔ̃mɔ, adama Esaun nɔ̃ma na baba.

²³ U ñ nùn tuba yèn s̃ win nɔ̃ma sansu mɔ nge Esaugia. Adama ye u k̃i u nùn domaru kua, ²⁴ u gina nɛɛ, wuna nɛn bii Esau ka gem?

U wisa u nɛɛ, oo, nɛna.

²⁵ Isaki u nɛɛ, a ka susima n wunen taasorun yaa tem kpa n nun domaru kua.

Yakabu u ka susi win mi, ma u di. U maa tam sua u nùn wē ma u nōra. ²⁶ Yen biru Isaki u nùn sōwa u nēε, a susima a man sōsu, nēn bii.

²⁷ Yakabu u susi u nùn sōsu. Isaki u win yānun nuburu nua ma u nùn domaru kua u nēε, wee nēn biin nubura ka gberun nuburu weenε te Yinni Gusunō u domaru kua.

²⁸ Gusunō u de gura ya n da nun nēεyε tem barukagim sō,

kpa a alikama ka resēm wa n kpēa n banda.

²⁹ Tōn dabinu nu nun wiru kpīiya,

kpa bwese dabinu nu nun yiira.

Kpa a ko wunen mero bisibun yinni,

kpa ben tii bu nun yiira.

Wi u nun bōrusi u koo bōri wa.

Wi u maa nun domaru kua, yēro koo domaru wa.

³⁰ Ye Isaki u Yakabu domaru kua u kpa, sanam mε Yakabu u doona kese, yera win mō Esau u wurama taasorun di. ³¹ Ma u dīanu kua u ka da win tundo mi, u nùn sōwa u nēε, baaba, a seewo a nēn taasorun yaa tem kpa a man doma te kua.

³² Win tundo Isaki u nùn bikia u nēε, wuna were.

U nēε, nēna Esau wunen bii yeruma.

³³ Ma Isaki u diira gem gem u nēε, n n mēn na, wara u man gbeeku yaa tama na tema a sere tunuma, na maa nùn domaru kua. Yēro koo maa baruka ko.

³⁴ Ye Esau u gari yi nua win tundo nōn di, yera u wura kua ka nuku sankira bakanu, ma u win tundo sōwa u nēε, baaba, a maa nēn tii domaru kuo.

³⁵ Isaki u nēε, wunen wōnō u na u wunen domaru mwa ka bwisi.

³⁶ Esau u nɛɛ, wee u man taki di nɔn yiru nge mɛ win yĩsiru. U man nɛn yerumaru mwaari. Gisɔ u maa nɛn domaru mwa. A n maa domaru garu mɔ a man kua?

³⁷ Isaki u nùn wisa u nɛɛ, wee na nùn kua wunɛn yinni, na maa nùn win mɛro bisibu kpuro wɛ bu ko win yobu. Na maa sii dīanu ka dāa bii ni ba ra ka tam ko kpuron domaru kua. N n mɛn na, mba kon kpĩ n maa nun kua, nɛn bii.

³⁸ Esau u nɛɛ, n n mɛn na, doma teni tɔnawa a mɔ, baaba? A maa man domaru kuo.

Ma u wura nɔɔ kpɛɛ u swĩ. ³⁹ Win tundo Isaki u nùn sɔɔwa u nɛɛ, wee ye kon nun sɔ.

Wunɛn tem kun baruka wasi.

Mɛya gura kun maa nɛmɔ wunɛn mi.

Wunɛn takobin areya kaa n dimɔ a n ka wāa.

⁴⁰ Kaa maa ko wunɛn wɔnɔn yoo.

Adama à n da ka tii yina,

kaa win yoru yari nge mɛ ketɛ ya ra yen sugu fɛre yu kɔ.

Yakɔbu u da Labanin mi

⁴¹ Saa dɔma ten diya Esau u Yakɔbu tusa doma te ben tundo nùn kuan sɔ. Ma u gerua win tii sɔɔ u nɛɛ, nɛn baaban gɔɔ turuku kua. Win gɔɔ gɔabu sindun biruwa kon nɛn wɔnɔ go.

⁴² Ba Rebeka gari yi dɔmɛya yi win bii gbiikoo Esau u gerua. Ma u win bii dāako Yakɔbu sokusia u nùn sɔɔwa u nɛɛ, n wee, wunɛn mɔɔ u kĩ u win mɔru kɔsia u nun go. ⁴³ Tɛ nɛn bii, a nɛn gari swaa dakio. A seewo a kpikiru da nɛn sesu Labanin mi Haranɔ.

⁴⁴ Kpa a sina mi sɔɔ mɛɛru gaa sere wunɛn mɔɔn bwɛra yà n kpuna. ⁴⁵ Win mɔru yà n sara wunɛn min di, u koo duari ye a nùn kua. Sanam mɛya kon

de a gɔsirama. Domi na ñ kĩ n bɛɛ yiru kpuro bia sɔɔ teeru.

⁴⁶ Yera Rebeka u da u Isaki sɔɔwa u nɛɛ, na ka nɛn wāaru wasira Esaun kurɔ benin daan sɔ, be ba sāa Hɛtiba. Yakɔbu ù n maa kurɔ sua tem mini nge be, mban wāara ko na n maa wāa.

28

¹ Yera Isaki u Yakɔbu soka u nùn domaru kua, ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku ra ko a Kanani minin kurɔ sua. ² Yen sɔ, a seewo a da Padanaramuɔ, Betuɛli wunɛn mɛron baaban yɛnuɔ kpa a kurɔ sua mi, Labani wunɛn dwaanin bibu sɔɔ. ³ Kpa Gusunɔ Dam kpurogii u nun domaru kua, a marura a tɛria a ka ko bwese dabinun nuuru. ⁴ Kpa u nun domaru kua wunɛ ka wunɛn bibun bweseru nge mɛ u Aburhamu kua, kpa tem mɛ, mu ko wunɛgim mi a sɔru dimɔ, mɛ Gusunɔ u Aburhamu kã.

⁵ Isaki u dera Yakɔbu u da Padanaramu gia Labanin mi, wi u sãa Betuɛli Aramugiin bii, Yakɔbu ka Esaun dwaani.

⁶ Esau u wa ma Isaki u Yakɔbu domaru kua ma u nùn gɔra Padanaramu gia u win kurɔ kasu. U maa nua ma saa ye u nùn domaru kuammɛ u nɛɛ, u ku raa kurɔ sue Kananin bii tɔn kurɔbu sɔɔ. ⁷ U maa wa ma Yakɔbu u win baa ka win mɛron gari nua ma u doona Padanaramu gia. ⁸ Yera u gia ma Kananin bii tɔn kurɔbun daa ya ñ win baa wɛremɔ. ⁹ Ma u seewa u da Isimɛlin mi, u win bii Mahalati, Nɛbayɔtun sesu sua kurɔ u doke kurɔ be u raa mɔ sɔɔ. Isimɛli wi, u sãawa Aburhamun bii.

Yakɔbu u dosa Betɛliɔ

¹⁰ Yakɔbu u seewa saa Beri Seban di u doona Harani gia. ¹¹ U tura yam gam. Miya u sã domi sɔɔ

u dua. Ye u kpunamə u kperu garu sua u tu wiru kpĩiri. ¹² Yera u dosa u wa wee, sɛra gaa ya yɔ temə ma yen wira wəllu girari, ma u Gusunən ɔradoba wa ba yɔmə ba saramamə ka sɛra ye. ¹³ Yinni Gusunən tii u yɔ yen wəllə ma u ka nùn gari kua u nɛɛ, nɛna Gusunə, Aburhamu wunɛn debun Yinni ka Isakin Yinni. Tem mi a kpĩ mi, wuna kon mu wɛ ka sere maa wunɛn bibun bweseru. ¹⁴ Wunɛn bibun bwese te, ta koo kowa nge yani sɛeri kpa tu tɛria tem mɛn goonu nɛ kpuro sɔɔ. Wunɛ ka wunɛn bibun bweserun min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁵ Wee na wāa ka wunɛ, ko na n maa nun kɔsu yam kpuro mi a dɔɔ kpa n maa ka nun wurama tem mɛ sɔɔ. Domi na n n n derimə sere n ka ko nge mɛ na nun sɔɔwa.

¹⁶ Yakəbu u dom yanda ma u nɛɛ, Yinni Gusunə u wāa mini ka gem. Na n daa maa yɛ mɛ.

¹⁷ Yera bɛrum nùn mwa ma u nɛɛ, n wā bu suunu mi nasia. Gusunən yenuwa mini ka maa wəllun duu yeru.

¹⁸ Ma u seewa buru buru yellu u kpee te sua te u wiru kpĩiri mi, u gira temə tu ka ko yĩreru. Ma u ten wəllə gum wisi. ¹⁹ U yam mi yĩsiru kã Betɛli. Yen tubusiana Gusunən wāa yeru. Adama wuu ge ga wāa mi, ba ra raa gu sokuwa Lusi. ²⁰ Yen biru u nɔɔ mwɛɛru kara u nɛɛ, Gusunə ù n ka man wāa, ma u man kɔsu nɛn sanum mɛ sɔɔ, ma u man dīanu wɛ ka yāa ni kon sebe, ²¹ kpa n ɔsira nɛn baaban yenuə ka alafia, wiya ko n sāa nɛn Yinni. ²² Kpee te na gira mini, ta kua yĩreru ma miya n ko n ko win wāa yeru. Ye u maa man wɛ kpuron wəkuru baateren wəllə kon nùn tia tia wesia.

Yakəbu u tura Labanin mi

29

¹ Ma Yakɔbu u seewa u win sanum wɔri u da sɔɔ yari yeru gia. ² Ye u Harani turuku tia, yera u mɛɛra u dɔkɔ gaa wa yakasɔ. U wa wee, yāa gɔsu gasu ita ya kpī ya wɛramɔ dɔkɔ yen bɔkuɔ, domi miya ba ra yaa sabenu nim kē nu nɔ. Kpee te ba maa ka dɔkɔ yen nɔɔ wukiri ta kpā. ³ Miya yaa sabenu kpuro ra mɛnnɛ, kpa bu kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di bu nu nim kē, kpa bu kpam wure bu dɔkɔ ye wukiri ka kpee te. ⁴ Yakɔbu u yāa nin kparobu bikia u nɛɛ, kpaasibu, saa man diya i na.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ Haranigiba.

⁵ U bu bikia u nɛɛ, i Labani Nakorin bii yē?

Ba nɛɛ, oo, sa nùn yē.

⁶ Ma u nɛɛ, u sere bwāa do?

Ba nɛɛ, oo, u alafia mɔ. A n̄ mam win bii Raseli wa u wee mini ka win yāanu?

⁷ Yakɔbu u nɛɛ, wee sɔɔ kpā, saa kun tura gina i ka yaa sabenu mɛnna. I nu nīm kēɛyɔ kpa i kpam da i nu kpara.

⁸ Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa n̄ kpē sere yāa gɔsu kpuro sù n mɛnna. Sanam mɛya sa ra kpee te swɛnye dɔkɔn nɔɔn di su sere yāanu nim kē.

⁹ Saa ye u ka bu gari m̄ mi, yera Raseli u tunuma ka win tondon yāanu, domi wiya u s̄a nin kparo.

¹⁰ Ye Yakɔbu u win dwaani Labanin bii Raseli wa ka win yāa gɔɔ, u susi u kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di ma u yāa ni nim k̄a. ¹¹ Ma u Raseli tɔbura u nùn sɔsu. Ma durɔ wura nɔɔ kpēɛ u swī nuku dobun s̄o.

¹² U Raseli sɔɔwa u nɛɛ, sa s̄awa dusinu. Domi nɛ Rebekan biiwa.

Ma Raseli u duka da u win tundo gari yi sɔɔwa.

¹³ Ye Labani u win dwaanibu Yakɔbun labaari nua,

u duka na u nùn senna. U nùn tǎbura u nùn bǎkasi u sǎsu, ma u ka nùn da yenuǎ. Ma Yakǎbu u Labani sǎǎwa kpuro ye u ka sǎimǎ.

¹⁴ Yera Labani u nɛɛ, ka gem nɛ ka wunɛ yem tema.

Ma Yakǎbu u sina Labanin mi suru tia.

Yakǎbu u Labani sǎmburu kua Raseli ka Lean sǎ

¹⁵ Yen biru Labani u Yakǎbu sǎǎwa u nɛɛ, kaa man sǎmburu kua kam yèn sǎ a sǎa nɛn dusi? A man sǎǎwǎ nyen na kaa man mwaari.

¹⁶ N deema Labani u bii tǎn kurǎbu yiru mǎ. Gbi-ikoon yǎsira Lea, wǎnǎgira maa Raseli. ¹⁷ Lean nǎni kun dam mǎ, adama Raseli kurǎ burǎwa, win wasi ka win wuswaa ya girima mǎ. ¹⁸ Yakǎbu u Raseli kǎ. Ma u Labani sǎǎwa u nɛɛ, kon nun sǎmburu kua sere wǎǎ nǎǎba yiru wunɛn bii Raselin sǎ.

¹⁹ Ma Labani u nɛɛ, ya wǎ. N buram bo n nun wi kǎ, ye kon ka nùn durǎ goo kǎ. N n mɛn na, a ka man sinǎ.

²⁰ Yera n dera Yakǎbu u sǎmburu kua wǎǎ nǎǎba yiru Labanin mi. Ma n nùn kua nge sǎǎ yiru yèn sǎ u Raseli kǎ. ²¹ Yen biru u Labani sǎǎwa u nɛɛ, a man nɛn kurǎ wǎɛyǎ kpa n nùn yenu doke, domi nɛn tǎra yiba.

²² Yera Labani u win wǎǎ beran tǎmbu mɛnna kpuro ma u tǎǎ baka dim kua. ²³ Ye n kua yoka,

u win bii Lea sua u Yakǎbu duusia ma ba mɛnna. ²⁴ Ma u win yoo tǎn kurǎ Silipa sua u win bii Lea wǎ.

²⁵ Sisiru bururu, wee Yakǎbu deema Leawa. Ma u Labani sǎǎwa u nɛɛ, mban bwesera a man kua mɛni. N n Raselin sǎna na nun sǎwa ro? Mban sǎna a man weesu kua.

²⁶ Labani u nɛɛ, n n bɛsɛn komaru bu wǎnǎ kurǎ kpaaru sua kpa mǎǎ u n wǎa. ²⁷ A gina kurǎ kpaarun

sōo nōɔba yiru dakuro ka Lea. Yen biru sa ko maa nun wiɔnɔ wē. Kpa a kpam man sɔmburu kua wōo nōɔba yiru win sō.

²⁸ Ma Yakɔbu u kua nge mɛ. U sōo nōɔba yiru ye dakura ka Lea. Yen biru Labani u nūn win bii Raseli kã kurɔ. ²⁹ Ma u maa win yoo tɔn kurɔ Biliha sua u win bii Raseli wē. ³⁰ Yakɔbu u ka Raseli menna, u nūn kĩa n kere Lea. Ma u kpam Labani sɔmburu kua wōo nōɔba yiru.

Yakɔbun bibu

³¹ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Yakɔbu u n̄ Lea kĩ, ma u dera Raseli u kua wĩro ma u Lea kua bii mero. ³² U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nūn yĩsiru kã Rubeni, u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wa ma ba man gema. Tē nen durɔ u koo man kĩa.

³³ Yen biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nua ma ba n̄ man kĩ. Yera u ka kpam man wini kã.

Yera ba nūn yĩsiru kã Simeɔ. ³⁴ Simeɔn biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nūn yĩsiru kã Lefi. Yera u nɛɛ, tēra nen durɔ u koo man tii gawe, domi na nūn bii tɔn durɔbu ita marua.

³⁵ Lefin biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma u nɛɛ, tē kon Yinni Gusunɔ siara. Yen sōna u bii wi yĩsiru kã Yuda.

Yen biru u gina marubu yōra.

30

¹ Ye Raseli u deema u n̄ ka Yakɔbu marumɔ, yera u ka win mɔɔ nisinu seewa. Ma u Yakɔbu sōɔwa u nɛɛ, a de n ka nun ma. Ma n kun mɛ, kon gbi.

² Yera Yakɔbu u ka Raseli mɔru beɣira u nūn sōɔwa u nɛɛ, nena Gusunɔ n ka nun yinari a ma?

³ Raseli u nɛɛ, too, ya n̄ taarɛ, nɛn yoo Biliha wee, a ka duo kpa n bibu wa saa win min di n taaru sɔndi, kpa sa n wāasinɛ.

⁴ Ma u win yoo Biliha sua u Yakɔbu wē kurɔ. Yakɔbu u ka n̄n mɛnna, ⁵ yera u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ⁶ Raseli u nɛɛ, Gusunɔ u nɛn kanaru nua ma u man siria ma u man bii tɔn durɔ kã.

Yen sɔna u bii wi yĩsiru kã Danu. ⁷ Danun biru Biliha u maa gura sua ma u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ⁸ Raseli u nɛɛ, na ka nɛn mɔɔ gabirina gem gem na n̄n kamia.

Ma u bii wi yĩsiru kã Nɛfitali.

⁹ Saa ye Lea u deema u marubu yōra, yera u win yoo Silipa sua u Yakɔbu wē kurɔ. ¹⁰ Ma Silipa u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹¹ Lea u nɛɛ, anna a nɛn wii dobu wa!

Ma u n̄n yĩsiru kã Gadi. ¹² Gadin biru Silipa u kpam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ marua. ¹³ Yera Lea u nɛɛ, doo nɔɔrugiiwa na sãa, domi tɔn kurɔbu ba koo man soku doo nɔɔrugii.

Ma u n̄n yĩsiru kã Aɛɛɛ.

¹⁴ Sɔɔ teeru doo gēɛrun saa sɔɔ, yera Rubeni u seewa u da yakasɔ u dāa te ba sokumɔ mandaragoren * binu sɔrima u ka win mɛro Lea wɔma. Saa yera Raseli u Lea sɔɔwa u nɛɛ, a suuru koowo, a man wunen biin dāa bii ni sɔko.

¹⁵ Lea u n̄n wisa u nɛɛ, ye a man nɛn durɔ mwaari n̄ n̄ nun tura? Yera a kpam kĩ a man nɛn biin dāa binu mwaari?

* **30:14** mandaragore - Ba nɛɛ, dāa ten binu nu koo kpĩ nu tɔn kurɔ ko bii mɛro.

Raseli nɛɛ, a suuru koowo, kon de bɛsɛn durɔ u ka nun du yoka ye, wunɛn biin dāa bii nin sɔ̃.

¹⁶ Ye n kua yoka Yakɔbu u gberun di wee, yera Lea u seewa u da u ka nùn yinna ma u nɛɛ, nɛna kaa ka du gisɔ̃, domi nɛn biin mandaragoren bina na ka nun dɔ̃wa.

Ma Yakɔbu u ka nùn dua dɔ̃ma te. ¹⁷ Ma Gusunɔ̃ u Lean kanaru mwa, u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔ̃ɔbuse marua. ¹⁸ Yera u nɛɛ, Gusunɔ̃ u man nɛn are wɛ̃, yèn sɔ̃ na dera nɛn durɔ u nɛn yoo sua kurɔ̃.

Ma u bii wi yĩsiru kã Isakari. ¹⁹ Isakarin biru Lea u kpam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔ̃ɔba tiase marua. ²⁰ Ma u nɛɛ, Gusunɔ̃ u man kɛɛ geeru kã. Tɛ nɛn durɔ u koo man tii gawe u man bɛɛɛ doke yèn sɔ̃ na nùn bii tɔn durɔbu nɔ̃ɔba tia marua.

Ma u bii wi yĩsiru kã Sabuloni. ²¹ Yen biru u bii tɔn kurɔ̃ mara ma u nùn soka Dina.

²² Gusunɔ̃ u maa Raselin tii yaaye u win kanaru mwa ma u nùn kua bii mɛro. ²³ U gura sua u bii tɔn durɔ̃ mara ma u nɛɛ, Gusunɔ̃ u man sekuru yara.

²⁴ Yera u bii wi yĩsiru kã Yosɛfu. U nɛɛ, kpa Yinni Gusunɔ̃ u kpam man bii tɔn durɔ̃ sosia.

Yakɔbu u kɛ̃ Labani u nùn kara

²⁵ Saa ye Raseli u Yosɛfu mara, yen biruwa Yakɔbu u Labani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a den man karo mɛ, n we nɛn temɔ̃. ²⁶ Kpa a de n ka nɛn kurɔ̃bu ka nɛn bibu da bèn sɔ̃ na nun sãwa. A maa yɛ̃ kɔ̃ mɛn nɔ̃ na nun sɔ̃mburu kua.

²⁷ Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, a suuru koowo, a de a yɔ̃ra gina. Domi na wa ma wunɛn sɔ̃na Gusunɔ̃ u man domaru kua. ²⁸ Yen sɔ̃, a man sɔ̃ɔwɔ̃ nyen na n weenɛ n nun kɔ̃sia, kpa n nun wɛ̃.

²⁹ Yera Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, wunɛn tii a yē nge mèn nɔɔ na nun sãwa. A maa wa nge mèn nɔɔ wunɛn yāa gɔɔ ga kuura nɛn nɔmaɔ. ³⁰ Domi yāa gɔɔ piibuwa a raa mɔ n sere tunuma wunɛn mi. Adama ye na tunuma, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua ma ga kpɛa. N n mɛn na, saa yerà kaa den man yɔsu n nɛn tiin sɔmburu ko.

³¹ Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, mba kon nun wē. Yakɔbu u nɛɛ, na n kī a man gāanu ganu wē. Ye kon nun sɔ wee. À n wura, a de n kpam wunɛn yāa gɔɔ ge sua n kpara. ³² Gisɔ kon du wunɛn sabenu sɔɔ n mɛeri mɛeri n wa yāanu ka bonu ni nu bausu mɔ ka yāa nìn sansu tīri. Niya kon gɔsi nɛnɛm nu n sãa nɛn kɔsiaru. ³³ Siara gem mu koo sɔɔsira sanam mɛ a na a ka nɛn kɔsiaru wa. Domi boo ni nu n bausu mɔ ka yāa ni nu n tīri nù n wāa nɛginu sɔɔ, a man garisio gbɛnɔ.

³⁴ Labani u nùn wisa u nɛɛ, n kooro nge mɛ a gerua.

³⁵ Yen tɔɔ te, Labani wi, u bonu ka yāa ni nu bausu mɔ ka ni nu tīri wuna u yi nɛnɛm ma u nu win bibu nɔmu bɛria. ³⁶ Yen biru u dera ba ka sabe ni tonda saa Yakɔbun min di nge sɔɔ itan sanum saka.

Ma Yakɔbu u ni nu tie kparamɔ. ³⁷ Sanam mɛ u nu kparamɔ, yera u dānu ganun kãasi beki bura u yin koro wɔrukisu yorua yorua nge mɛ ba ra kaaru yore. ³⁸ Ma u dāa kãasi yi sua u doke mi sabenu ra nim nɔ, domi miya nu ra n yɔɔnamɔ. ³⁹ Sanam mɛ, nù n yɔɔna dāa kãasi yin bɔkuɔ, nu ra binu mawa ni nu bausu mɔ.

⁴⁰ Yen biru Yakɔbu u ni nu tīri ka ni nu bausu mɔ wunamɔ nɛnɛm u yiimɔ bee tia nu ko wiginu. ⁴¹ U n deema yāa damgina nu yɔɔnamɔ, u ra dāa kãasi

yi kōwa nin wuswaaɔ. ⁴² Adama ù n wa ni nu n̄ gea s̄aa, niya nu yōnam̄, u ra yi suewa min di kpa ni, nu n s̄aa Labaniginu.

Yakōbu u duka sua saa Labanin min di

⁴³ M̄ya Yakōbu u kua u ka dukia wa ya kp̄a. U yāanu ka bonu ka yooyoosu ka ketekunu ka yoo t̄n durōbu ka t̄n kurōbu m̄.

31

¹ S̄ō teeru Yakōbu u nua Labanin bibu ba gerum̄ ba m̄, Yakōbu u b̄en tondon arumani kpuro gura ma u kua dukiagii. ² Yen biru u wa ma Labani kun maa n̄n m̄era nge yellu. ³ Saa yera Yinni Gusun̄ u Yakōbu s̄ōwa u n̄e, a ḡsiro wunen baaban tem̄ mi ba n̄n mara. Ko na n ka nun w̄a.

⁴ Ma Yakōbu u win kurōbu Lea ka Raseli sokusia bu na win mi kpara gber̄. ⁵ U bu s̄ōwa u n̄e, na wa b̄en baaba kun maa man m̄era nge yellu. Adama Gusun̄, n̄n baaban Yinni, u ka man w̄a. ⁶ B̄en tii i maa wa nge m̄ na b̄en baaba s̄amburu kua ka n̄n dam kpuro. ⁷ Wee t̄, u man kam m̄era, u n̄n k̄siarun gari k̄sa sere n̄n w̄okuru. Adama Gusun̄ kun dere u man k̄sa kua. ⁸ Domi b̄en tundo wi, ù n n̄e, sabe ni nu bau bakasu m̄ niya nu ko n s̄aa n̄ginu, ni kpurowa nu ra bau si ko. U n maa n̄e, ni nu bau piiminu m̄, ni kpurowa nu ra ko m̄. ⁹ Nge m̄ya Gusun̄ u ka b̄en tondon yāa ḡō w̄ra u man w̄. ¹⁰ Saa ye sabe ni, nu yōnam̄ na dosa. Dosu ge s̄ō, na n̄ni seeya w̄l̄l̄ na wa nin dwanu kpuro bausu m̄wa. ¹¹ Ma Yinni Gusun̄n ḡrado u man soka u n̄e, Yakōbu! Yera na wura na n̄e, n̄ wee. ¹²⁻¹³ Ma u n̄e, wiya Gusun̄, wi, wi u man kure Betelī mi na kperu gira na gum wisi ta n

ka sãa yĩreru. Miya na maa nùn nɔɔ mwɛɛru kua. Tẽ, n nɔni seeyo kpa n wa ma sabe nin dwanu kpuro bausu mɔwa. Domi u wa ye Labani u man kua. Kpa n se tem minin di n wura tem mi ba man mara.

¹⁴ Raseli ka Lea ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ñ maa bɔnu gaa mɔ bɛsɛn tundon mi. ¹⁵ U sun mɛɛra nge sɔbu domi u sun dɔra u bɛsɛn gobi di. ¹⁶ Arumani ye Gusunɔ u nùn wɔrari ya maa kua bɛsɛ ka bɛsɛn bibugia. N n mɛn na, a koowo ye Gusunɔ u nun sɔɔwa.

¹⁷ Yen biru Yakɔbu u seewa u win kurɔbu ka win bibu yooyoosu sɔndi. ¹⁸ Ma u win dukia kpuro sua ka win sabe ni u wa Padanaramuɔ. U swaa wɔri u dɔɔ win tundo Isakin mi, Kananin temɔ. ¹⁹ Ye ba doonɔ, yera Raseli u da u win tundo Labanin bũu wi ba mɔ Terafimu gbɛna. N deema saa ye sɔɔ, Labani u win yãanun sansu bɔɔrimɔ. ²⁰ Nge mɛya Yakɔbu u ka Labani nɔni wɔkua u doona, u ñ maa nùn gãanu sɔɔwa. ²¹ U win ye u mɔ kpuro gura. Ma u da u daa te ba mɔ Efarati tɔbura u doona Galadin guunu gia.

²² Ye Yakɔbu u doona, yen sɔɔ itasera ba na ba Labani sɔɔwa ma Yakɔbu u duka sua. ²³ Ma Labani u win tɔmbu sua ba Yakɔbu naa gira. Sɔɔ nɔɔba yiruwa ba kua swaa sɔɔ ba sere nùn naamwɛ Galadin guunɔ. ²⁴ N deema Gusunɔ u Labani sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nɛɛ, a tii laakari ko, a ku ra Yakɔbu gãanu ganu sɔ.

²⁵ Ye u Yakɔbu naamwɛ mɛ, u deema wee, u win kuu bekuruginu gire Galadin guu nin mi. Yera ba maa beginu gira mi, wi ka win tɔmbu. ²⁶ Yen biruwa u Yakɔbu bikia u nɛɛ, mban sɔna a man kua mɛ. A man kam mɛɛra a ka nɛn bibu doonama nge yoo be a mwɛɛrima tabu gberun di. ²⁷ Mban sɔna a duka sua asiri sɔɔ, a ñ man nɔɔ kanɛ. A n daa man

sōwa, kon de a doona ka nuku dobu ba n womusu m̀, kpa ba n m̀r̀akunu ka g̃asu soom̃. ²⁸ Wee, a yina n n̄n bibu ka n̄n debuminu n̄o kana n bu b̃kasi a sere doona. Anna a ka gari bakaru kua m̄! ²⁹ Na ỹiko m̃ n ka nun k̃sa kua, adama Gusun̄, wunen baaban Yinni, u man sōwa g̃a u n̄e, n laakari ko n ku ra nun g̃anu ganu s̃. ³⁰ Wee a doon̄ wunen baaban ȳnū ḡn̄ b̄k̄e a ra n m̀, a n̄ maa wee mini. Adama mban s̄na a n̄n būu kp̄eru gb̄na.

³¹ Ma Yak̄bu u Labani wisa u n̄e, na n̄ ȳ à n kaa ra man wunen bibu w̄rari. Yen s̄na na kua m̄. ³² Adama a būrio b̄s̄n̄ s̄munu s̄o t̄n beni kp̄uron wuswaā. À n wunen g̃anu wa mi, kpa a sua. W̄n mi a wunen būu kp̄eru wa, kpa bu ȳro go.

N deema Yak̄bu kun ȳ ma win kur̄ Raseliwa u būu kp̄e te gb̄na u n̄ni.

³³ Ma Labani u dua Yak̄bun kuu bekurugir̄ ka Bilihagir̄ ka Silipagir̄ ka sere maa Leagir̄, adama u n̄ g̃anu wa. Ye u yara Lean kurun di, ma u dua Raseligir̄. ³⁴ Ma u kuu te būura u n̄ g̃anu wa. N deema Raseli u būu kp̄e te sua u doke win yooyoon gaarin k̄k̄r̄ u sinari. ³⁵ Yera u win tundo sōwa u n̄e, a ku ka man m̄ru ko, na n̄ kp̄ n se domi na n̄ma n̄ni.

Labani u win būu kp̄e te kasu kuu te s̄o kp̄uro u n̄ wa. ³⁶ Saa yera Yak̄bu u m̄ru b̄sira ma u ka Labani sann̄ w̄ri u n̄e, toraru mba na nun torari m̄, n̄ kun m̄ k̃sa yer̄a na nun kua m̄, a ka man naa gire ka dam. ³⁷ Sanam m̄ a b̄s̄n̄ ȳnu būura mba a wa mi, ye ya s̄a wunen ȳnun g̃anu. A man ye s̄s̄io n̄n t̄mbu ka wunegibun wuswaā,

kpa ba n sãa beŋen seeda. ³⁸ Wee wõo yenda na kua wunen mi. Wunen yãanu ñ kun me wunen bonu yen gaa kun nukuru yarire nen noma são. Meya na ñ maa wunen yãa gõon di yãa kineru garu suare n tem. ³⁹ Gbeeku yaa yà n wunen saberu garu go, na ku ra ka nun tu naawɛ. Nena na ra ten kəsire wẽ. Ten te ba maa gbena wõkuru ñ kun me sõo são, a ra man ten kəsire bikiewa. ⁴⁰ Meya na ra n são soore kpara gberɔ, kpa wõkuru na n wooru nɔrure, na ñ dweeyamɔ. ⁴¹ Nge meya na kua sere wõo yendu, na nun sɔmburu kuawa wõo wɔkura nne wunen bii tɔn kurɔbun sã, ma na maa kua wõo nɔɔba tia yãa ni ka boo nin sã. Ka me, a nen kəsiarun gari gəsɔawa sere nɔn wɔkuru. ⁴² Gusunɔ, wi, wi Aburhamu ka nen baaba Isaki ba nasie ù kun daa ka man wãa, kaa man deriwa nɔm dira. Wee, u nen wɔnwɔndu wa ka nen wahala ye na kua. Yen sɔna u man siria gĩa.

⁴³ Yera Labani u nùn wisa u neɛ, wunen kurɔ be, ba sãawa nen bibu. Bii beni ba maa sãawa nen debuminu. Yãa gõo sini, su maa sãawa neɣisu. Ye a gesi wa mini kpuro neɣia. Adama na ñ kpɛ n nen bibu ka nen debumii ni nenɛ. ⁴⁴ Yen sã tẽ, a de ne ka wunɛ su arukawani bɔke kpa su yĩreru doke ta n sãa yen seeda.

⁴⁵ Ma Yakɔbu u kperu sua u gira yam mi, ta n ka sãa yĩreru. ⁴⁶ Ma u win tɔmbu sãɔwa u neɛ, i kpenu gurama. Ma ba nu gurama ba suba. Yen biru ba sina ba di nin bɔkuɔ. ⁴⁷⁻⁴⁸ Labani u neɛ, kpee sube teni, ta sãawa beŋen seeda ne ka wunɛ.

Yen sɔna ben baawure u yam mi yĩsiru kã ka win barum, Seeda yeru. ⁴⁹ Ba maa yam mi soka Misipa domi Labani u Yakɔbu sãɔwa u neɛ, Gusunɔ u beŋen baawure gbara su ku ka wɔrina sà n yarina minin

di. ⁵⁰ À n nɛn bibu nɔni sɔɔmɔ, n̄ kun mɛ à n kurɔ kpao sua, n n̄ tɔnu koo sun siria, Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka wunɛ. Yen sɔ, a laakari ko. ⁵¹⁻⁵² Kpee sube teni ka kpee te a gira mi, nu kua seeda nɛ ka wunɛn baa sɔɔ. Mɛya na n̄ kpee ni saramɔ n nun wɔri. A ku ra maa nu sara a man wɔrima. ⁵³ Sà n kua mɛ, Gusunɔ, Aburhamu ka Nakorin Yinni, u koo sun siria.

Ma Yakɔbu u maa bɔrua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, wi, wi win tundo Isaki u nasie. ⁵⁴ Saa yera u yākuru kua guuru wɔllu mi, ma u win tɔmbu mɛnna ba di sannu. Yen biru ba kpuna mi wɔku te.

32

¹ Ye n kua buru buru yellu, Labani u seewa u win bibu ka win debuminu nɔɔ kana u bu bɔkasi, ma u ben baawure domaru kua. Yen biru u gɔsira u wura win yɛnuɔ.

Yakɔbun sɔɔru bu sere yinna ka Esau

² Yakɔbu u swaa mɔ u doonɔ, yera Gusunɔn gɔradoba ba ka n̄n yinna. ³ Ye Yakɔbu u gɔrado be wa, yera u nɛɛ, Gusunɔn tabu kowoba beni.

Ma u yam mi yĩsiru kã Mahanaimu. Yĩsi ten tubusiana, sansani yiru.

⁴ Yera u sɔmɔbu gɔra win mɔɔ Esaun mi, Edɔmun temɔ mɛ ba maa mɔ Seiri. ⁵ U bu wooda wɛ u nɛɛ, amɛniwa i ko nɛn tɔnwero Esau sɔ i nɛɛ, nɛ Yakɔbu win bɔɔ, na da na sina Labanin mi sere n ka kua giso. ⁶ Na nɛɛ mɔ ka ketɛkunu ka yãanu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Yera na n̄n nɔɔsiamɔ u ka man nɔnu geu mɛɛri, wi, wi u sãa nɛn tɔnwero.

⁷ Sɔmɔ be, ba da ba wurama Yakɔbun mi, ba nɛɛ, sa tura wunɛn mɔɔ Esaun mi, u maa sun sennɔ sisi ka tabu kowobu tɔmbu nɛɛru (400).

⁸ Yera berum Yakɔbu mwa u nanda gem gem. Ma u tɔn be ba wɔa ka wi bɔnu kua wuunu yiru ka win yɔanu ka ketɛba ka yooyoosu. ⁹ Ma u nɛɛ, baa Esau ù n na u sube teeru wɔri u tu kamia, te ta tie ta koo yari baani.

¹⁰ Ma u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, nɛn baaba Aburahamu ka nɛn tundo Isakin Yinni, a man sɔɔwa n wuro nɛn temɔ mi ba man mara. Gea tɔnawa kaa man kua. ¹¹ Na ñ tura n ka wunɛn durom bakam ka wunɛn bɔrɔkiniru kpuro wa te a man sɔɔsi, nɛ wi na sɔa wunɛn bɔɔ. Domi na Yuudenɛni yenɛ tɔburawa ka nɛn deka tɔna. Adama tɛ nɛn tɔmbu ka nɛn sabenu kua wuunu yiru. ¹² Na nun kanamɔ a man wɔro saa nɛn mɔɔ Esaun nɔmun di. Domi na berum mɔ u ku raa sun wɔrima u go ka nɛn kurɔbu ka bibu sannu. ¹³ Wuna a maa gerua kaa man durom kua kpa a nɛn bibun bweseru dabilitas nge nim wɔkun yanim mɛ goo kun kpɛ u gari.

¹⁴ Yam miya Yakɔbu u sɔbia u kpuna. Ma u win yaa sabenun sukum sua u ka win mɔɔ Esau kɛ. ¹⁵ Sabe niya boo ninu goobu (200) ka boo kinɛnu yendu ka yɔa ninu goobu ka yɔa kinɛnu yendu ¹⁶ ka naa mɛrobu weeru ka naa kinɛnu wɔkuru ka keteku mɛrobu yendu ka keteku dwanu wɔkuru, ka mam yooyoo mɛrobu tɛna ka sin bii ni nu bom nɔrumɔ. ¹⁷ U ye kpuro sua u win yobu nɔmu beria gɔɔ ka gɔɔ nɛnnɛnka. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i n gbɔa nɛn wuswaaɔ kpa i de gɔɔ si, su n swɔine dandankuru.

¹⁸ Ma u gbiikoo sɔɔwa u nɛɛ, Esau nɛn mɔɔ ù n ka nun yinna, ù n nun bikia weren min diya a wee, mana a dɔɔ, weren sabena a gbiisie, ¹⁹ a nùn wisio a nɛɛ, win bɔɔ Yakɔbugina. Nu sãawa kɛɛ te na wi, nɛn tɔnwero mɔrisiama. Nɛn tii na wee biruɔ.

²⁰ Gari teeya u yiruse sɔɔwa ka itase. Mɛya u be kpuro sɔɔwa be ba sabe ni kpare gesi. ²¹ Ma Yakɔbu u maa nɛɛ, i geruo i nɛɛ, wee, nɛ win bɔɔ na wee bɛɛn biruɔ.

Domi u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, Esau ù n kɛɛ te na gbiisie wa, win mɔru koo sure. Yen biru nɛ ka wi sa ko waana nɔni ka nɔni. Sɔrɔkudo u koo man dam koosia ka nuku dobu. ²² Kɛɛ te, ta gbia ma u yɔra u kpuna mi, wɔku te.

Durɔ goo u ka Yakɔbu gabirina Penielɔ

²³ Yakɔbu u seewa wɔku te, u win kurɔbu yiru ka win yoo tɔn kurɔbu yiru ka win bibu wɔkura tia sua u da u ka bu Yabɔkun daaru tɔbura. ²⁴ Ye u bu tɔburasia u kpa, ma u wura u maa ye u mɔ kpuro tɔburasia. ²⁵ Yakɔbu u tia wi turo. Yera durɔ goo u na u ka nùn gabirina sere yam ka sãra. ²⁶ Ye durɔ wi, u wa ma u n kpɛ u Yakɔbu sura, ma u win gãa kpɔɔ so, ga sɔsiara ye ba wɔri mɔ. ²⁷ Yen biru durɔ wi, u nɛɛ, a de n doona, domi yam sãrera wee.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na n nun derimɔ a doona ma n kun mɔ a man domaru kua.

²⁸ Yera durɔ wi, u bikia u nɛɛ, amɔna wunen yĩsiru.

U wisa u nɛɛ, Yakɔbu.

²⁹ Durɔ wi, u maa nɛɛ, ba n maa nun sokumɔ Yakɔbu. Isireliwa ba koo nun soku yèn sã a ka Gusunɔ gabirina ka maa tɔnu, ma a kamia.

³⁰ Yera Yakɔbu u nɛɛ, a gem mɔ, a man wunɛn yĩsiru sɔɔwɔ.

U nùn wisa u nɛɛ, mban sɔna a nɛn yĩsiru bikiamɔ.

Ma u nùn domaru kua. ³¹ Yakɔbu u yam mi yĩsiru kã Penieli. Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔn wuswaa. U nɛɛ, na Gusunɔ wa nɔni ka nɔni, nɛn hunde maa faaba waara.

³² Ye u Penieli tɔbura, ma sɔɔ u n yarimɔ. Saa dɔma ten diya u killimɔ ka gãa te. ³³ Yen sɔna sere ka gisɔ Isireliba ba ku ra yaan sĩru tem te ta ka gãaru sɔrinɛ, yèn sɔ sĩru miya Gusunɔ u Yakɔbu so u ka kua gãarugii.

Yakɔbu u ka Esau yinna

33

¹ Yeniban biru Yakɔbu u nɔni seeya u wa wee, Esau u wee ka win tabu kowobu tɔnu nɛɛ te. Yera Yakɔbu u win bibu bɔnu kua u Lea nùn wigibu wẽ. Ma u maa Raseli wigii wẽ. Ma u maa win yoo tɔn kurɔbu yiru begibu wẽ. ² Ma u win yoo tɔn kurɔ be gbiisia ka ben bibu, ma u dera Lea ka win bibu ba bu swĩ, yen biru Raseli ka win bii Yosefu ba swĩ. ³ Ma Yakɔbu u besira u bu gbiiya u da u yiira nɔn nɔɔba yiru win mɔɔn wuswaaɔ. ⁴ Yera Esaun tii u maa duka na u Yakɔbu gaba wĩrɔ ba bɔkasina ba sɔsuna. Ma be yiru kpuro ba swĩ. ⁵ Ye Esau u nɔni seeya u Yakɔbun kurɔ be ka bii be wa, yera u nɛɛ, berà beni.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, bii be Gusunɔ u man kã win durom saabu, bera mi.

⁶ Yera yoo be, ba na Esaun wuswaaɔ ba yiira. ⁷ Ma Lea ka wigibu ba na ba yiira. Yen biru Raseli ka Yosefu ba maa na ba yiira. ⁸ Ma Esau u maa Yakɔbu

bikia u nɛɛ, mban sōna a tɔn be ka sabe ni gbiisiama nɛn mi.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na nun ye kpuro mɔrisiawa kpa a ka man nɔnu geu mɛɛrin sō.

⁹ Ma Esau u nɛɛ, nɛn wɔnɔ, sabe ni na mɔ nɛn tii nu man tura, a wunɛginu nɛnuɔ.

¹⁰ Yera Yakɔbu u nɛɛ, aawo, à n ka man nɔnu geu mɛɛra, a nɛn kɛɛ te mɔɔ. Domi ye a man dam koosia ka nuku dobu na wunɛn wuswaa waasinawa nge Gusunɔgia. ¹¹ N n mɛn na, a nɛn kɛɛ te mɔɔ. Domi Gusunɔ u man durom kua u man wɛ kpuro yèn bukata na mɔ.

Ma u Esau suuru kana gem gem u sere kɛɛ te mwa. ¹² Ma u nɛɛ, a seewo su doona kpa na n nun swaa gbiie.

¹³ Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn tɔnwero, a yɛ ma na bibu mɔ be ba kun gina dam mɔ, ka yāa binu ka kɛɛ binu ni nu bom nɔrumɔ. Yen sō, sà n dera ba sīa too baa sōɔ teeru, sabe ni kpuro nu koo ghisuku.

¹⁴ Yen sō, a n gbia, kpa nɛ ka bii be ka sabe ni, sa n wunɛn yira swīi kpure kpure sere su ka tunuma Seiriɔ mi a wāa.

¹⁵ Ma Esau u nùn sōwa u nɛɛ, to, kon nun nɛn tɔmbu gabu deria.

Yakɔbu u nɛɛ, aawo, tɔnwero, n de gesi durom wa wunɛn min di.

¹⁶ Yen dɔma tera Esau u gɔsira u doona Seiriɔ.

¹⁷ Adama Yakɔbu u da Sukɔtuɔ. Ye u tura mi, u diru bana ma u win sabenu kunu kua. Yen sōna ba yam mi soka Sukɔtu. Yen tubusiana, kunu.

Yakɔbu u win sansani gira Sikɛmun bɔkuɔ

¹⁸ Yen biru u seewa min di u tura ka alafia Kananin temɔ mìn di u raa da Padanaramuɔ. Ma

u win kunu gira wuu ge ba mò Sikemun bokuo.
¹⁹ Tem mi u nu gira mi, ma u mu dwa ka sii geesun
 gobi wunɔbu (100) Hamarin bibun mi. Ben turon
 yĩsira Sikemu. ²⁰ Yera u yāku yeru kua mi, u tu yĩsiru
 kã u nɛɛ, Gusunɔwa u sãa Isirelin Yinni.

Sikemu u Dina gaba

34

¹ Sanam mɛ ba wãa Sikemu mi, yera Dina, Lean
 bii tɔn kurɔ, wi u Yakɔbu marua, u da win wɔndia
 kpaasibun mi, be ba sãa tem migibu. ² Ma Sikemu
 wi u sãa Hamari, tem min sunɔn bii u Dina wa. Ma
 u nùn gaba u sɛre u ka kpuna. N deema Hamari
 wi, u sãawa Hefi. ³ Sikemu wi, u Dina kĩa gem gem
 sere u ka nùn gari kua u wa u ka win gõru sīye win
 mi. ⁴ Yen biruwa u win tundo sɔɔwa u nɛɛ, a man
 wɔndia wini kasuo n sua kurɔ.

⁵ Saa ye sɔɔra Yakɔbu u maa nua ma ba ka win bii
 Dina kpuna ka dam. Yera u mari u n gāanu gerua
 sere ye win biba wɔma kpara gberun di.

⁶⁻⁷ Ye ba gari yi nua, ma be kpuro ba mɔru besira
 ye Sikemu u ka Isirelin bweserun yĩsiru sanku u
 ka ben sesu Dina kpuna. Domi n n weenɛ bu yen
 bweseru ko ben suunu sɔɔ.

Yen biru Hamari, Sikemun tundo wi, u seewa u
 da Yakɔbun mi, u ka nùn gari yi ko. ⁸ Sanam mɛ u
 tunuma u nɛɛ, nen bii Sikemu u wunen bii wɔndia
 wi ba mò Dinan gɔɔ gbimɔ kĩrun sɔ. Yen sɔ, a suuru
 koowo a nùn wɔndia wi kēeyɔ u sua kurɔ. ⁹ Domi
 besen bibu bà n suana sa ko ko tia besɛ ka bɛɛ. Yen
 sɔ, i sun besen wɔndiaba wɛɛma kpa su maa besegibu
 bɛɛ wɛ. ¹⁰ Yen biru i ko n wãa besen tem mɛ sɔɔ, i n
 mò ye i kĩ, i n tenkuru mò kpa i dukia wa.

¹¹ Yera Sikemu tii u maa Yakabu ka win bii be ba tie sɔwa u nɛɛ, kon ko kpuro ye i man sɔwa kpa i ka man nɔnu geu mɛɛri. ¹² Yen sɔ, i man dokiri gobi beke bureo ka kɛɛ dabinu nge mɛn nɔɔ i kɪ. Kon ye kpuro wɛ i n ko gesi man bii wi kɛ n sua kurɔ.

¹³ Adama yɛn sɔ Sikemu u Dina sanku, yen sɔna Yakabun bii be, ba wi ka win tundo Hamari wisa ka bwisi ba nɛɛ, ¹⁴ n n koorɔ su besen sesu bango sari wɛ, domi besen mi, seku bakara. ¹⁵ Ye sa bikiamɔ tɔna, yera besen tɔn durɔ baawure u bango ko nge besɛ. ¹⁶ Saa yera sa ko besen wɔndiaba beɛ kɛ kurɔbu kpa i maa sun beɛgibu wɛ kurɔbu kpa sa n waa sannu su ko bwese teeru. ¹⁷ Adama i n yina i bango ye ko, sa ko besen wɔndia mwawa kpa su doona minin di.

¹⁸ Gari yi, yi ka Sikemu ka win tundo naawa. ¹⁹ N n maa te Sikemu ka yi mem nɔwa domi u Yakabun bii wɔndia wi kɪ too. N deema wiya u beɛɛ bo win baaban yɛnuɔ. ²⁰ Ma wi ka win tundo Hamari ba da wuun gbɔra kɔnnɔwɔ mi bukurobu ba ra siri, ba bu sɔwa ba nɛɛ, ²¹ tɔn beni ba ka sun do. Yen sɔ, su de ba n waa besen tem mɛ sɔɔ ba n tenkuru mɔ. Domi tem mɛ, mu kpɔ. Kpa su ben wɔndiaba sua kurɔbu, kpa be, bu maa beɛgibu sua kurɔbu ²² kpa su ko bwese teeru. Yu ka kooru mɛ, sere besen tɔn durɔ baawure u bango ko nge mɛ ben tii ba sɔa. ²³ Yɔ n kooru mɛ, berɔ ba ben sabe ni mɔ ka ben dukia. I de su ko mɛ kpa bu wa bu sina ka beɛ sannu.

²⁴ Be ba waa gbɔra kɔnnɔwɔ kpuro ba Hamari ka win biin gari yi nɔmɔ, ma tɔn durɔbu be ba yi nua ba da ba bango ye kua. ²⁵ Ye tɔn be, ba bango ye kua ba waa wahala sɔɔ gina, ba tamaa goo kun bu wɔrimɔ, yen sɔ itasera Yakabun bibu Simɛɔ ka

Lefi, Dinan sesubu, ba ben takobiba sua ba wuu ge w̃ari ba gen t̃on dur̃abu kpuro go. ²⁶ M̃eya ba maa Ham̃ari ka win bii Sik̃emu go. Ma ba ben sesu Dina yara Sik̃emun ỹenun di.

²⁷ Ma Yak̃abun bii be ba tie ba da ba wuu ge w̃ari ba gen ỹānu gurama ỹen s̃ō ba ben sesu sank̃a.

²⁸ Ba ben ỹānu ka ket̃eba gura ka ben ket̃ekunu ka yaa sabe ni nu w̃āa ben gberu kpaañe ²⁹ ka ben arumani kpuro ka ben bibu ka ben kur̃abu. Ye t̃on be, ba m̃o gesi ỹenus̃o kpuro ba gurawa.

³⁰ Yera Yak̃abu u win bibu Lefi ka Sim̃e s̃ōwa u ñẽe, wahala baka i ka man kasu mi. I dera ñen bw̃era kun kp̃i. Domi Kananiba ka Feresiba ba koo man t̃usi. Yen biru b̃a n da ño t̃ia kua ba man w̃orima ba koo sun kpeerasiawa mam mam, domi ñen t̃omba kun dabi.

³¹ Ma ba Yak̃abu wisa ba ñẽe, sa ko dewa ba n b̃esen sesu garisi kur̃o taño?

Gusuño u Yak̃abu domaru kua Betelĩo

35

¹ Yeniban biru Gusuño u Yak̃abu s̃ōwa u ñẽe, a seewo a da Betelĩo kpa a n w̃āa mi, kpa a man ỹāku yeru kua mi na raa nun kure sanam m̃e a wunen m̃o duka suurim̃o.

² Yak̃abu u win t̃ambu s̃ōwa u ñẽe, b̃ūu ni i raa m̃o, i nu wuño b̃een suunu s̃ōn di, kpa i t̃ii d̃eerasia i b̃een ỹānu tea. ³ Domi sa ko se su da Betelĩo. Miya kon Gusuño ỹāku yeru kua domi wiya u man somi sanam m̃e na w̃āa wahala s̃ō. M̃eya u maa ka man w̃āa ñen sanum kpuro s̃ō.

⁴ Ma be kpuro ba ben b̃ūu kp̃ee ni ba wa saa t̃on tukobun min di gura ba Yak̃abu w̃e ka maa ben

swaa tonkunu. Ma u ye kpuro sua u sikua dāa bakaru garun nuurɔ Sikɛmu mi. ⁵ Yen biru ba seewa ba doona min di. Ma Gusunɔ u dera tɔn be ba ka bu sikerene mi, ba berum soora. Yen sɔna ba n bu swaa naamwe.

⁶ Yakɔbu u tunuma, wi ka win tɔn be, Lusio ye ba maa sokumɔ Beteli, Kananin temɔ. ⁷ Yera u Yinni Gusunɔ yaku yee te bania ma u tu yisiru kã Gusunɔ u wāa Betelio. Domi miya u nùn kure sanam me u win mɔɔ duka suurimɔ.

⁸ Yam miya Debora wi u Rebeka nɔɔri birun di u gu. Ma ba nùn sikua Betelin guurun nuurɔ dāa bakaru garun korɔ. Yen sɔna ba dāa te soka gɔɔ wurin dāru.

⁹ Yen biru Gusunɔ u kpam Yakɔbu kure Betelio ma u nùn domaru kua, sanam me u wurama Padanaramun di. ¹⁰ U nee, wunen yisira Yakɔbu, adama ba n koo maa ka nun tu soku. Isireliwa ba ko n da nun soku.

¹¹ U maa nee, ne Gusunɔ na sãawa Dam kpurogii. A maruro kpa wunen bibu bu kɔwara kpa bwese dabinu ka sinambu bu marura wunen min di. ¹² Wune ka wunen bibun bwesera i ko n tem me mɔ me na Aburahamu ka Isaki we.

¹³ Ye Gusunɔ u gari yi gerua u kpa, u doona wollo u Yakɔbu deri. ¹⁴ Ma Yakɔbu u kperu sua u gira ba n ka yaaye ma miya Yinni Gusunɔ u ka nùn gari kua. Ma u tu tam ka gum wisi kpa ta n ka sãa Gusunɔgiru. ¹⁵ Yera u yam mi soka Beteli, domi miya Gusunɔ u ka nùn gari kua.

Raselin gɔɔ

¹⁶ Yen biru Yakɔbu ka win tombu ba seewa Betelin di ba dɔɔ Efarataɔ. Ye ba Efarata turuku kua, yera Raseli u yiira u mara swaa ye sɔɔ. Kurɔ wi, u

wahala kua win maru bi sɔɔ. ¹⁷ Sanam mɛ u wahala mɔ, yera marusio u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku nanda, bii tɔn durɔwa a maa wa.

¹⁸ Ye u mara u kpɔ u gɔɔ dɔɔ, yera u win bii wi yĩsiru kã Beni Oni. Yen tubusiana, bii wi na mara ka wahala. Adama win tundo u nùn soka Benyamɛɛ. Yen tubusiana maa, nɛn nɔm geun bii *.

¹⁹ Ma Raseli u kpuna u gu. Ba nùn sika Efaratan swaaɔ ye ba maa sokumɔ Betelehemu. ²⁰ Yera Yakɔbu u kperu garu sua u gira Raselin siki ten mi, ba n ka nùn yaaye. Kpee te, ta wãa mi sere ka gisɔn gisɔ.

²¹ Min diya u seewa u da u win kuu bekuruɣiru gira Migidali Edɛɛɔ. ²² Sanam mɛ ba wãa Migidali Edɛɛ mi, yera ben turo Rubeni u da u ka win tundon kura Biliha kpuna. Ma tundo wi, u ye nua.

Yakɔbun bii tɔn durɔbu ba sãawa wɔkura yiru.

²³ Bibu wɔkura yiru ye sɔɔ, Leagiba Rubeni wi, wi u sãa Yakɔbun bii gbiikoo, ka Simeɔ ka Lefi ka Yuda ka Isakari ka Sabuloni. ²⁴ Be ba maa sãa Raseligibu, bera Yosefu ka Benyamɛɛ. ²⁵ Be ba sãa Biliha, Raselin yoon bibu, bera Danu ka Nɛfitali.

²⁶ Silipa wi u sãa Lean yoo, wigiba maa Gadi ka Asɛɛ. Bii be ba Yakɔbu marua Padanaramuɔ bera mi.

²⁷ Yen biru Yakɔbu u tura win tundo Isakin mi, Mandeɔ, Kiriati Ariban bɔkuɔ ye ba maa mɔ Heboroni. Miya Aburamu ka Isaki ba sɔru di.

²⁸⁻²⁹ Isaki u tɔkɔ kua gem gem u kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɛnɛ (180), ma u kpuna u gu u da u win baababa deema. Win bibu Esau ka Yakɔbu ba na ba nùn sika.

Esau u sina Edmun temɔ

* **35:18** nɛn nɔm geun bii - Heberuban mi, ba nɔm geu garisiwa gãa geenu n kere nɔm dwaa.

36

¹ Esau wi ba maa sokumɔ Edɔmu win bibun bweseru wee. ² U kurɔbu sua Kananiban bweseru sɔɔ. Kurɔ ben yĩsa wee, Ada, Eloni Hɛtin bii, ka Oholibama, Anan bii, Sibeoni Hefin debubu, ³ ka Basimati, Isimɛɛlin bii, Nɛbayɔtun sesu. ⁴ Ada u Esau Elifasi marua. Ma Basimati u Reweli mara. ⁵ Ma Oholibama u Yeusi mara ka Yalamu ka Kore. Bii be Esau u mara Kananin temɔ, bera mi.

⁶ Ma u win kurɔbu sua ka bii be kpuro ka win tɔn be u mɔ kpuro, ka win yaa sabenu ka win dukia ye u wa Kananin tem mi kpuro, ma u seewa u da tem gam u ka win wɔnɔ Yakɔbu tonda. ⁷ Domi ben yaa sabenu dabi sere ayera kun bu turi bu ka nu kpura. Yen sɔ, ba n kpɛ ba n wãa yam tem. ⁸ Ma Esau u da u wãa Seirin guunun bera gia. Esau wiya ba ra maa soku Edɔmu.

Esaun bibun bweseru

⁹ Bii be u mara, bera ba kua Edɔmuba. Ma ba sina Seirin guunu gia. Ben bweseru wee. ¹⁰⁻¹³ Elifasi, Adan bii u seewa u Temani mara ka Omaa ka Sefo ka Gatamu ka Kenasi.

Ma win kurɔ wi ba mɔ Tinna u nùn Amaleki marua.

Reweli, Basimatin bii u maa seewa u Nahati ka Seraki ka Sama ka Misa mara. Bera ba kua Rewelin bweseru.

¹⁴ Be ba maa sãa Oholibaman bibu, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁵ Be ba sãa Esaun bibun bweserun tore, bera mini. Esaun bii gbiikoo Elifasi wiya u sãa bwese ninin sikado, Temanigibu ka Omaagibu ka Sefogibu ka Kenasigibu ¹⁶ ka Koreba ka Gatamugibu ka Amalekiba. Bera ba sãa Adan bibu.

¹⁷ Reweliwa u maa sãa benin sikado, Nahatigibu ka Serakiba ka Samagibu ka Misagibu. Be kpurowa ba sãa Basimatin bibun bweseru.

¹⁸ Be ba maa sãa Oholibaman bibun bweserun nuuru, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁹ Saa Esaun min diya bwese ni kpuro nu marura.

²⁰ Seiri Horin bweserun diya tɔn beni ba yara. Ma ba kua win bwese ten kɛrin nuuru. Beya Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ²¹ ka Disoni ka Esee ka Disani. Bera ba kua Horiban sikadoba be ba wãa Edɔmun temɔ saa yellun di. ²² Ye Lotani u seewa ma u Hori mara ka Hemamu. N deema Lotani wi, u sesu goo mɔ wi ba mɛ Tinna. ²³ Ma Sobali u maa seewa u Alifani mara ka Manahati ka Ebali ka Sefo ka Onamu. ²⁴ Ma Sibeoni u maa bibu yiru mara, Aya ka Ana. Ana wiya u bwii wa yɛn min di nim sum mu yarimɔ saa ye u win tondon ketekunu kparamɔ gɓaburɔ. ²⁵ Wiya u Disoni ka win sesu Oholibama mara. ²⁶ Be ba maa sãa Disonigibu, bera Hemudani ka Esibani ka Yitirani ka Kerani. ²⁷ Be ba maa sãa Eseeɓigibu, bera Bilani ka Safani ka Akani. ²⁸ Ma Disani u maa Usi ka Arani mara.

²⁹⁻³⁰ Beniwa ba kua Horiban bwese kɛrin wirugibu Edɔmun temɔ, Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ka Disoni ka Esee ka Disani.

³¹ Sinam be ba bandu di di Edɔmuɔ Isireliba bu sere maa bandu swii ben temɔ, be wee. ³² Bela, Beorin bii, win wuun yĩsira Dinaba. ³³ Ye Bela u gu ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua. ³⁴ Ye Yobabu u gu ma Husamu Temanigii u gɔna kɔsire kua. ³⁵ Ye Husamu u gu ma Hadadi, Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya u Madianiba go Mɔabun baru kpaanɔ. Win wuuwa Afiti. ³⁶ Ye Hadadi u gu ma Samula Masirekagii u gɔna kɔsire

kua. ³⁷ Ye Samula u gu ma Soolu u gona kəsire kua. Soolu wi, u sãawa Rehobotugii. Wuu ge, ga wãawa daa te ba m̀ Efaratin goorɔ. ³⁸ Ye Soolu u gu ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gona kəsire kua. ³⁹ Ye Baali Hanani u gu ma Hadari Paugii u gona kəsire kua. Win kurɔn yĩsira Mehetabeli, Matiredin bii, Mesaabun debubu.

⁴⁰ Be ba maa sãa Esaun bweserun sikadoba ba ka wãa Edomuɔ, be wee, Tinna ka Alifa ka Yeteti ⁴¹ ka Oholibama ka Ela ka Pinoni ⁴² ka Kenasi ka Temani ka Mibisaa ⁴³ ka Madieli ka Iramu. Tem mi ben baawure u sina, win yĩsira ba ra ka mu soku.

Be kpuro ba marurawa saa Esaun min di.

YOSĖFU

Yosɛfu ka win maabu

37

¹ Yakɔbu u sina Kananin temɔ mi win tundo u raa sina. ² Win bibun gari wee. Ye Yosɛfu u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru, u yaa sabenu kparamɔ ka win maabu. U ra n wãawa ka win tundo tuɔosibu, Biliha ka Silipan bibu sannu. Yera u ra ben tundo dɔmɛyɛ daa kɔsa ye win maa be, ba m̀.

³ N deema Yakɔbu wi ba maa m̀ Isireli u Yosɛfu kĩ n win bii be ba tie kpuro kere, yèn sɔ tɔkɔru sɔɔra u nùn mara. Ma u nùn tako * nɔni bwese bwesekagia kua. ⁴ Ye win maaba wa ben tundo u nùn kĩ n be kpuro kere, yera ba nùn tusiru seewa. Ba ku ra kpĩ bu ka nùn kĩru gari sɔ.

⁵⁻⁷ Sɔɔ teeru Yosɛfu u dosa. Yera u win maabu dosu ge saaria. U bu sɔɔwa u nɛɛ, i swaa dakio n bɛɛ nɛn dosu sɔ. Doo bɔka sa bɔkumɔ gberɔ, yera nɛn

* **37:3** tako - Yabe te ba ka yã mini ta sãawa te sina bokon bibu ba ra doke.

doo bəkuru ta seewa ta yōra, ma bēeginu na nu tu sikerena nu tu kpunammē.

Ye ba win garī nua yera ba nūn tusiru sosi ⁸ ba nēē, wuna a tamaa kaa ko bēsen sunō kpa a n sun kpare?

Ma ba kpam nūn tusa ba sosi win dosu ka win garin sō.

⁹ Yen biru u kpam dosu gagu kua u gu win maabu saaria u nēē, wee na kpam dosa na wa sōō ka suru ka kperi wəkura tia man kpunammē.

¹⁰ U maa gu win tundo sōōwa. Ma win tundo u nūn gerusi u nēē, mba wunen dosu genin tubusianu. Ne ka wunen mero ka wunen maabu sa ko na su nun kpunawa?

¹¹ Win maaba ka nūn nisinu neni, adama win tundo u ye kpuro lasabu mō win gōruō.

Ba Yosefu dwa ba ka doona Egibitiō

¹² Sōō teeru Yosefun maaba ka ben tundon sabenu kōsōru da Sikemuō. ¹³ Ma Isireli u Yosefu sōōwa u nēē, n n̄ Sikemu gia wunen maaba kōsōru da? A na n nun gōri ben mi.

Yosefu u nēē, too.

¹⁴ Ma Isireli u nēē, a doo a mēeri bā n bwāa do kpa a wa sabenu nū n maa alafia mō, kpa a wurama a man sō.

Nge mēya u ka Yosefu gōra Sikemuō saa Heboronin di. ¹⁵ Sanam mē u sirene gbabu te sōō, yera durō goo u ka nūn yinna u nūn bikia u nēē, mba a kasu.

¹⁶ Yosefu u nēē, nen maaba na kasu. A gem mō a man sōōwō mi ba ben sabenu kparamō.

¹⁷ Durō wi, u nēē, ba doona minin di. Domi na nua ba nēē, bu doona Dotani gia.

Ma Yosefu u win maabu naa gira u bu deema Dotaniɔ. ¹⁸ Ye ba nùn wa sarun di, u sere turi ben mi, ba wesiana kɔ bu ka nùn go. ¹⁹ Ba sɔɔna ba nɛɛ, bɛsɛn dosusugii wee u sisi. ²⁰ I de su nùn go tɛ su kpɛɛ dɔkɔ kpiri ninin teeru sɔɔ, kpa su nɛɛ, yaa kɔsa gaa ya nùn tema, kpa su wa mɛ win dosu si, su koo ka koora.

²¹ Ye Rubɛni u nua mɛ, u kasu u nùn faaba ko. Ma u nɛɛ, i ku de su nùn go. ²² I nùn kpɛɛyɔ dɔkɔ kpiri teni sɔɔ gɓaburu mi. Adama i ku nùn nɔma doke.

N deema Rubɛni u bwisikumɔ u nùn wɔra ben nɔman di kpa u nùn gɔsia ben tundon mi.

²³ Saa ye Yosefu u tunuma ben mi, ba nùn win tako nɔni bwese bweseɓaɓa ye potari. ²⁴ Ma ba nùn sua ba kpɛɛ dɔkɔ kpiri te sɔɔ, te ta n̄ nim mɔ. ²⁵ Yen biru ba sina ba dimɔ. Ye ba nɔni seeya ba tenku wuuru garu wa be ba s̄a Isimɛliba ba swĩine ba wee Galadin di ba ben yooyoosu turare ka gum sawaram ka tim mɛ ba ra soku miru sɔbi ba ka dɔɔ Egibiti ɓia. ²⁶ Ma Yuda u win maabu ka wɔnɔbu sɔɔwa u nɛɛ, arufaani yerà sa ko wa sà n bɛsɛn wɔnɔ go sa tii marisi. ²⁷ I na su da su nùn Isimɛliba dɔre, su ku nùn nɔma doke. U s̄aawa bɛsɛn yem domi bɛsɛn wɔnɔwa.

Ma ba win gari wura. ²⁸ Ye Isimɛli be, be ba s̄a Madianin temgibu, ba sarɔ, yera Yosefun maaba nùn gawa ba yara dɔkɔ kpiri ten min di ba nùn Isimɛli be dɔre ka sii geesun gobi yendu, ma ba ka nùn doona Egibitiɔ.

²⁹ Ma Rubɛni u wurama dɔkɔ kpiri ten mi, u deema wee, Yosefu kun maa w̄a mi. Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun s̄o.

³⁰ Ma u gəsira u wigibu deema u nɛɛ, bii wi kun maa wãa mi ni! Nɛn wãaru! Mana kon du!

³¹ Sanam meya ba boo kinɛru go ma ba Yosefun yaberu sua ba ka tu boo gen yem tɛɛra. ³² Yera ba goo gɔra ben tondon mi ka tako nɔni bwese bwesekagia ye, u nùn sɔ u nɛɛ, u mɛɛrio ye ba wa. Win biin yabera mi? Nge n n te.

³³ Ye u tura mi, Yakɔbu u yabe te tuba. Ma u nɛɛ, nɛn biin yabera mi. Gbeeku yaa ya nùn kasuka ya tema.

³⁴ Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana ma u saaki sua u deewa nuku sankiranun sɔ. U win biin gɔɔ wooru sina sɔɔ dabi dabinu. ³⁵ Win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu kpuro ba na bu ka nùn nukuru yemiasia, adama u yina u ben goon gari nɔ. U nɛɛ, u koo win biin gɔɔ swĩwa sere u ka nùn naamwɛ gɔrio. Ma u gɔɔ wi swĩ n ka tɛ.

³⁶ Saa ye sɔɔ, Madiani be, ba tura Egibitiɔ, ma ba Yosefu Potifaa dore wi u sãa Egibiti sunɔn sina kpaa kɔsobun wirugii.

Yuda ka Tamaa

38

¹ Yen biru Yuda u win maabu ka wɔnɔbu deri u da Hiran mi, Adulamuo. ² Miya u Kananin wɔndia bii goo wa win tundo ba mɔ Sua. Ma u nùn sua kurɔ, ba mɛnna. ³ Kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba bii wi yĩsiru kã Eru. ⁴ U maa wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru kã Onani. ⁵ Ye u Onani sarasia, u kpam wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru kã Sela. Saa yɛ sɔɔ kurɔ wi, u Sela mara, Yuda u n wãa mi. U da u wãawa Kisibuɔ.

⁶ Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kpɛa ma win tundo u nùn kurɔ kasua. Kurɔ win yĩsira Tamaa. ⁷ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Eri u sãa tɔn kɔso, ma u dera u gu. ⁸ Saa ye sɔra Yuda u Onani sɔwa u nɛɛ, a wunen mɔn kurɔ suo a yenu doke kpa a nùn bweseru kasua nge mɛ wooda ya gerumɔ.

⁹ Onani u wa ma kurɔ wi, ù n mara, bii be, ba ñ ko n sãa wigibu. Yera ù n ka nùn mɛnnamɔ u ku ra wure u tii wa kurɔ wi sɔ, u ku ka win mɔo bibu maruan sɔ. ¹⁰ Ye Onani u mɔ mi, ya ñ Yinni Gusunɔ dore. Yen sɔna u maa dera u gu. ¹¹ Yera Yuda u Tamaa sɔwa u nɛɛ, a doo a gɔminiru di sere nen bii Sela ù n kpɛa.

Domi u tii sɔwa u nɛɛ, Sela ù n kurɔ wi sua, u koo ra maa gbi nge win maabu.

Ma Tamaa u doona u da u wãa win tundon yenuɔ.

¹² Sanam dɔɔ sanam wee, Yudan kurɔ Suan bii u gu. Ye Yuda u yen gɔminiru di u kpa, win bwɛra wurama, yera ba da Tinnɔ wi ka win bɔrɔ Hira Adulamugii wi. Miya ba Yudan yãanun sansu bɔrimɔ. ¹³ Yera goo u da u Tamaa sɔwa u nɛɛ, wee wunen dwaa tundo u dɔɔ Tinnɔ u ka win yãanun sansu bɔri. ¹⁴ Ye u nua mɛ, yera u win gɔmini yãnu pota, ma u tii sɔnditia wukiri nge kurɔ tanɔ, u da u sina wuu ge ba mɔ Enaimun kɔnnɔwɔ Tinnan swaaɔ. Domi u wa Sela u kpɛa, ba ñ maa nùn wi wɛ durɔ.

¹⁵ Ye Yuda u sarɔ u nùn wa u sɔ mi, ma u nùn garisi kurɔ tanɔ yèn sɔ u win wuswaa sɔnditia wukiri. ¹⁶ Ma u susi win bɔkuɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, su da wunen yenuɔ n ka nun kpuna.

Domi u ñ yɛ win biigii kurɔwa. Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, mba kaa man kɛ à n ka man kpuna.

¹⁷ Ma Yuda u nɛɛ, kon de bu ka nun boo kpɛmu naawa.

Kurɔ wi, u nɛɛ, n̄ n mɛn na, a man gāanu təruba yiiyo sere à n boo ge m̄risiama.

¹⁸⁻¹⁹ Yuda u n̄n wisa u nɛɛ, mba a kī n nun təruba yiiya.

Ma u nɛɛ, a man wunɛn taabu ge ga wunɛn yĩreru m̄ ka gen w̄ɛ ka dɛka ye a n̄ni w̄ɛma.

Yera u ye kpuro kurɔ wi w̄ɛ, ma u da u ka n̄n kpuna. Yen biru kurɔ wi, u seewa u doona. U da u s̄nditia ye wuna ma u maa win ḡmini yāa ni doke. Amɛn biru u deema wee, u gura m̄. ²⁰ Yuda u win b̄rɔ Hira Adulamugii wi ḡra u ka boo ge kurɔ wi daawa, kpa u win yāa ni u təruba yii m̄ mwaama. Adama ye u tura m̄, u n̄ kurɔ wi wa. ²¹ Yera u yam min t̄mbu bikia u nɛɛ, mana kurɔ tanɔ wi u raa w̄a Enaimun k̄nn̄w̄a swaa s̄o mini.

Ma ba n̄n wisa ba nɛɛ, kurɔ tanɔ goo sari mini.

²² Yera u ḡsira Yudan m̄, u nɛɛ, na n̄ kurɔ wi wa. Yam min t̄mbu ba maa nɛɛ, kurɔ tanɔ goo sari ben wuu m̄.

²³ Yuda u nɛɛ, n̄ n mɛn na, u n̄nuɔ, ye u wa k̄. Wee, na ka nun boo kpɛmu ge ḡra win m̄, a n̄ maa n̄n wa. Yen s̄o, su ku de bu sun ȳɛ.

²⁴ Suru itan biru ba na ba Yuda s̄ōwa ba nɛɛ, wunɛn biigii kurɔ Tamaa u kurɔ tanaru dim̄ sere u mam ten gura sua.

Ma Yuda u nɛɛ, bu n̄n yaro wuun di bu d̄ō m̄ni.

²⁵ Sanam m̄ ba ka n̄n yariɔ wuun di, yera u ḡra bu Yuda taabu ge ka gen w̄ɛ yi ka dɛka ye s̄ōsi, kpa bu n̄n s̄o ma wi u ye kpuro m̄, ȳron gura u m̄.

²⁶ Ye ba ka yāa ni tura, Yuda u nu gia ma u nɛɛ, kurɔ wi, u man gem kere, domi na yina n nùn nɛn bii Sela wē durɔ.

Yen biru Yuda kun maa ka nùn mennare.

²⁷ Sanam mɛ kurɔ wi, u marubu tura yera ba wa ma sikabara ba wāa win nukurɔ. ²⁸ Ye u yiire, yera bii ben turo u noma yarama, ma marusio u nomu ge sɔ wē wunɔmgii gbinisi u nɛɛ, winiwa koo ghi u yarima.

²⁹ Adama u nomu ge wesia, ma wi u kun daa noma yare mi, u gbia u yarima. Yera marusio u nɛɛ, anna a ka tii swaa kenia mɛ!

Yen sōna ba nùn yīsiru kã Peresi. Yen tubusiana, swaa kenio. ³⁰ Yen biruwa wi ba wē wunɔmgii gbinisi mi, u yarima. Ma ba nùn yīsiru kã Seraki.

Yosefu u wāa Potifaa mi

39

¹ Isimeeliba ba ka Yosefu da Egibitiɔ. Ma Potifaa Egibitigii u nùn dwa ben mɛ. Potifaa wi, u sãawa Egibiti sunɔn sina kpaa kōsobun wirugii.

² Yinni Gusunɔ u wāa ka Yosefu, ma u nùn kua tɔn barukagii. U wāa win yinni Egibitigiin yenuɔ.

³ Yinni wi, u wa ma Yinni Gusunɔ u ka nùn wāa, ma u maa nùn swaa kusiamme yabu baayere sɔ ye u mɔ. ⁴ Yen sɔ, u ka nùn nɔnu geu mɛera u nùn kua win yenun sɔm kowobu kpuron wirugii, ma win ye u mɔ kpuro u nùn nomu sɔndia. ⁵ Saa mìn di u Yosefu kua win yenun sɔm kowobu kpuron wirugii ma u nùn ye u mɔ kpuro nomu sɔndia, Yinni Gusunɔ u win yenu ge domaru kua ka ye u mɔ kpuro yenuɔ ka gberɔ. ⁶ Potifaa wi, u ye u mɔ kpuro

deri Yosefun noma sɔɔ. U n̄ maa yen gaan gari yē ma n kun mɔ win dīa ni u koo doke nɔɔwɔ baasi.

Yosefu ka Potifaaan kurɔ

N wee Yosefu durɔ burɔwa. Win wasi ka win wuswaa girima mɔ. ⁷ Yera sɔɔ teeru win yinnin kurɔ u n̄n n̄ni girari ma u n̄ɛɛ, a de a ka man kpuna.

⁸ Adama Yosefu u yina. U kurɔ wi sɔɔwa u n̄ɛɛ, n wee, n̄n yinni u n̄ yenun gāanun gari yē. Win ye u mɔ kpuro, n̄na u n̄mu s̄andia. ⁹ U n̄ man dam kere yenu ge sɔɔ, u n̄ maa man gāanu yinari ma n kun mɔ wun̄ t̄ona ȳn̄ s̄ɔ a s̄aa win kurɔ. Yera kon gāa ninin bweseru ko kpa n Gusunɔ torari?

¹⁰ Baadommawa kurɔ wi, u ra n ka n̄n gari yi m̄. Ka m̄, Yosefu u yina u ka n̄n kpuna. U ku ra mam k̄a ba n w̄aa sannu.

¹¹ Sɔɔ teeru Yosefu u dua dirɔ u ka win s̄omburu ko. N deema yenu gen t̄onu goo sari turuku. ¹² Yera kurɔ wi, u Yosefun bekuru n̄nua u n̄ɛɛ, a ka man kpunɔ.

Yosefu u n̄n beku te deria u duka yara t̄ɔwɔ. ¹³ Ye kurɔ wi, u wa ma u n̄n beku te deria u duka yara t̄ɔwɔ, ¹⁴ yera u win yenugibu soka u n̄ɛɛ, i na i wa. Heberu wi n̄n durɔ ka na u sun kam m̄ɛɛra. U k̄i u ka man kpuna adama na wura kua t̄aa t̄aa. ¹⁵ Ye u nua na wura kua m̄, u man win bekuru deria u duka yara t̄ɔwɔ.

¹⁶ Ma kurɔ wi, u beku te yii yeru kua sere win yinni u ka wurama yenuɔ. ¹⁷ Sanam m̄ u wurama mi, kurɔ wi, u n̄n sɔɔwa u n̄ɛɛ, yoo Heberu wi a ka sun naawa mi, u man duwi u ka man sanku. ¹⁸ Ye na wura kua, yera u man win bekuru deria u duka yara t̄ɔwɔ.

¹⁹ Ye durɔ wi, u win kurɔn gari yi nua, yera u mɔru bɛsira. ²⁰ Ma u Yosefu sua u doke pirisɔm dirɔ mi ba ra sunɔn pirisɔmba doke.

Ba Yosefu pirisɔm kpɛɛ

Miya u wɔa. ²¹ Adama Yinni Gusunɔ u wɔa ka wi. U maa nɔn domaru kua u dera u kɔi geeru wa pirisɔm kɔsobun wirugii mi. ²² Ma wirugii wi, u nɔn pirisɔm be ba wɔa mi kpuro nɔmu sɔndia. Ye ba koo ko kpuro, wiya ra yen wooda wɛ. ²³ Wirugii wi, u ku ra mɛɛri ye Yosefu u mɔ domi Yinni Gusunɔ u wɔa ka wi. Ma u dera win ye u kua kpuro ya wɛra.

40

¹ Yeba kpuron biru Egibiti sunɔn sɔm kowobun wirugibu yiru ba nɔn torari. Turo u sɔa pɛɛ kowobun wirugii, turo maa wi u ra nɔn nɔra wɛ. ² Ma u ka be yiru ye mɔru bara. ³ U bu doke pirisɔm kɔsobun wirugii dirɔ mi ba Yosefu kɛnuu. ⁴ Pirisɔm kɔsobun wirugii wi, u bu Yosefu nɔmu sɔndia u n bu sɔmburu kuammɛ. Ma ba sɔɔ mɛɛru kua pirisɔm diru mi.

Yosefu u dosusu tubusia pirisɔm dirɔ

⁵ Yera wɔkuru garu be yiru ye, ba dosa pirisɔm diru mi. Ben baawure ka wiguu ka gen tubusianu nɛnɛm. ⁶ Ye Yosefu u na ben mi bururu u bu mɛɛra, yera u deema ben nuki sankire. ⁷ Ma u bu bikia u nɛɛ, amɔna bɛɛn wuswaa ka burisine mɛ gisɔ.

⁸ Ba nɔn wisa ba nɛɛ, sa dosawa. Goo maa sari wi u koo sun dosu si tubusia.

Yosefu u bu sɔɔwa u nɛɛ, n n Gusunɔwa u ra n gɔanu kpuron tubusianu yɛ? N n mɛn na, i man bɛɛn dosu si saario.

9-10 Ma wi u ra Egibiti suno tam nora wẽ, u win dosu Yosefu saaria u nẽẽ, nen dosu soo wee, na resẽm dāru wa nen wuswaa ta kpia. Dāa te, ta kãasi ita mo. Ma ta wẽsu kua ta binu mara nu ye. ¹¹ N deema na Egibiti sunon nora neni nen namu. Na resẽm ye waka na game nora ye soo. Ma na ye sua na nũn wẽ.

¹² Ma Yosefu u nũn sɔɔwa u nẽẽ, dosu gen tubusianu wee. Kãasi ita ye, sɔɔ itawa mi. ¹³ N tie sɔɔ ita suno u ka nun yara pirisom di kpa u nun wesia wunen samburu soo. Kaa kpam nũn win nora wẽ nge me a ra raa ko sanam me a saa win som kowo. ¹⁴ Adama a n man yaaye sanam me a doo nooru wari. Na nun kanamo, a man durom kuo a suno nen gari sɔ kpa a man yara dii tenin di. ¹⁵ Domi ba man gbɛnawa saa Heberuban tem di, ba ka man na mini. Yen biru na n maa gaanu kue ba ka man kpẽema pirisom diru mi.

¹⁶ Ye pẽẽ kowobun wirugii wi, u wa ma Yosefu u wiɔnon dosu ge tubusia n dora, yera u nẽẽ, wee, nen dosu soo, nena maa birenu ita sɔɔwa ni soo ba ra pẽẽ doke. ¹⁷ Bire te ta waa wallo, kira bwese bwesekawa waa mi, ye ba yeesia pẽẽ doo soo. Ma gunosu kira ni dimo bire te soo, nen wiru wallo.

¹⁸ Yosefu nũn wisa u nẽẽ, gen tubusianu wee. Birenu ita ye, sɔɔ itawa mi. ¹⁹ N tie sɔɔ ita suno u ka wunen wiru bura kpa bu nun saarusia daa wallo, gunosu su wunen yaa di.

²⁰ Ye n kua sɔɔ ita ye, Egibiti suno u win marubun tɔo bakaru kua. Ma u som kowobu yiru ye yara pirisom di, u bu yɔrasia win som kowo be ba tien wuswaa. ²¹ Ma wi u ra nũn nora wẽ mi, u nũn wesia win samburu soo. ²² Adama ba pẽẽ kowobun

wirugii wi sãarusia nge me Yosefu u raa bu tubusia.
²³ Yen biru sunon nari wẽo wi, u Yosefu duari.

Egibiti suno u dosa

41

¹ Wẽo yirun biru Egibiti sunon tii u dosa. Wee u yã daru bõwõ. ² Yera naa mero bure nãba yiru yi yi bõru yi yarima daarun di yi dima daru bõwõ. ³ Ma nee nãba yiru gee maa yarima daarun di yi yi woore yi n waabu wã, yi yõra yionon bõkuo daru bõ mi. ⁴ Ma yi nee bure yi yi bõru mwe. Ma u dom yanda.

⁵ U kpam dweeya ma u dosa non meeruse. Wee, doo gãa teeru sã, u doo wii geenu nãba yiru wa ni nu bem ma swee swee. ⁶ Ma doo winu nãba yiru ganu nu maa yara nionon temo, ni nu sakosu sãa nu ghere sã ka woon sã. ⁷ Doo wii sako si, su doo wii geenu mwe mwe. Ma u dom yanda u deema u dosawa.

⁸ Ye n kua bururu win bwẽra kun kpune. U sãrobu ka bwisigibu kpuro soka be ba wãa Egibitiã. U bu win dosu si kpuro saaria. Adama baa ben turo kun kpãa u nũn dosu si tubusie.

⁹ Saa ye sãra win nari wẽo wi, u nũn sãwã u nee, gisara na yaaya ma na tora. ¹⁰ Sanam me a mero kua ka beɛ wunen sam kowobu, ma a dera ba sun kpẽe ne ka pẽe kowobun wirugii pirisam kãsobun wirugiin dirõ, ¹¹ beɛ yiru ye, sa dosa wõku teeru. Ma beɛn baawure u win dosun tubusianu nua nge me u dosa. ¹² N deema beɛ ka Heberu bii goowa sa wãa mi, wi u sã pirisam kãsobun wirugiin yoo. Ye sa nũn beɛn dosu si saaria, yera u sun si tubusia.

13 Ma n kua nge me u baawure tubusia. A man wesia nen samburu sɔɔ, ma a dera ba pɛɛ kowobun wirugii wi sãarusia.

Yosefu u Egibiti sunɔn dosusu tubusia

14 Ye Egibiti sunɔ u nua me, u Yosefu sokusia. Mii mii ba nɔn yarama pirisɔm dirun di, u win toburu kɔna ka win baa sansu u yãnu kɔsa, ma u seewa u da sunɔ win mi. 15 Sunɔ u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, na dosa. Goo kun kpãa u man dosu ge tubusie. Na maa nua a ra dosu tubusie bà n nun gu sɔɔwa.

16 Ma Yosefu u nɔn wisa u nɛɛ, n nɛ, Gusunɔwa u koo nun ge tubusia n dora.

17 Ma sunɔ u nɛɛ, wee, nen dosu sɔɔ na yɔ daru bɔɔwɔ. 18 Yera naa mero bure nɔɔba yiru yi yi bɔɔru yi yarima daarun di yi dimɔ daru bɔɔwɔ. 19 Ma nɛɛ nɔɔba yiru gee maa yarima daarun di yi yi woore yi n waabu wã. Na n naa kɔsimii nin bweseru waare Egibitin tem kpuro sɔɔ. 20 Nɛɛ yi, yi nɛɛ gbiikii nɔɔba yiru yi yi bɔɔru mi mwe. 21 Adama ye yi yi mwe me, a n kaa n mam yɛ nge yi gãanu mwe. Domi me yi woore yellun di, mɛya yi woore mi. Ma na dom yanda. 22 Yen biru na kpam dosa na doo gãa teeru sɔɔ doo wii geenu nɔɔba yiru wa ni nu bɛm mɔ swɛɛ swɛɛ. 23 Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu maa yara nionon temɔ ni nu sakosu sãa nu gbere sɔɔ ka woon sɔ. 24 Doo wii sako si, su doo wii gee ni mwe mwe. Na dosu ge nen sɔrobu saaria adama ben goo kun man gu tubusie.

25 Yosefu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, gãa teena a dosa. Gusunɔwa u nun sɔɔsi ye u koo ko. 26 Naa mero bure nɔɔba yiru ye, ka doo wii geenu nɔɔba yiru ye, wɔɔ nɔɔba yiruwa. Ye kpuro ya sãawa dosu teu.

27 Nεε nɔɔba yiru yi yi woore yi n̄ waabu wā mi, yi yi yara yian̄n biruɔ, ka doo wii sakosu nɔɔba yiru si su ghere s̄ɔ ka woon s̄ɔ mi, nu s̄aawa w̄ɔ nɔɔba yiru yē s̄ɔ ḡɔra ko n wāa. 28 Gusunɔwa nun s̄ɔsi ye u koo ko nge mε na raa nun s̄ɔwa, sunɔ. 29 N wee, w̄ɔ nɔɔba yiru s̄ɔ, debura ko n wāa Egibitin tem kpuro s̄ɔ. 30-31 Adama yen biru ḡɔra koo tem mε kpuro w̄ari w̄ɔ nɔɔba yiru kpa tu kp̄ɛa gem ka tia sere ba n̄ koo maa debu ten yira wa. 32 Ye a ka dosu ge kua n̄n m̄εru, Gusunɔ u k̄i a n yē ma ya koo koorawa ya n̄ maa t̄εmɔ. 33 Tē, sunɔ, n weene a bwisigii goo kasu wi u lasabu mɔ, kpa a n̄n ko Egibitin wirugii. 34 Kpa a maa t̄ambu gabu wuna be ba koo deburun saan d̄ianu kpuro b̄onu ko suba nɔɔbu kpa bu nin sube teeru m̄wa baawuren mi. 35 Kpa bu d̄ia ni kpuro m̄enna ka wunen yiiko bu doo b̄okunu bere biranu s̄ɔ wuu baageren s̄ɔ kpa ba n nu k̄osu. 36 Niya nu ko n berua t̄ambun s̄ɔ ba n ka ḡɔrun w̄ɔ nɔɔba yiru ye mara ye ya wee tem mε s̄ɔ, kpa tu ku raa ka t̄ambu kpuro go.

Ba Yosefu kua Egibitin wirugii

37 Ma Yosefun gari yi, yi Egibiti sunɔ dore ka win sina asakp̄ɔbu kpuro. 38 Yera u bu bikia u n̄ε, mana sa ko maa t̄onu wa wi u Gusun̄n Hunde mɔ nge wini.

39 Ma u Yosefu s̄ɔwa u n̄ε, nge mε Gusunɔ u nun ye kpuro s̄ɔsi, goo maa sari wi u bwisi ka lasabu mɔ nge wunε. 40 Kon nun ko n̄n ȳenu ȳero. N̄n t̄ambu kpuro ba koo wunen gari m̄em n̄ɔwa. N̄n sina ḡna t̄nawa ko na n ka nun kere. 41 U maa n̄ε, wee, na nun kua Egibitin tem kpuron wirugii.

⁴² Yera u win taabu ge ga win yĩreru mɔ pota win nɔmun di u Yosefu dokea win nɔmuɔ. Ma u nùn yāa buranu sebusia. Yen biru u nùn yɔni wuragii dokea wĩrɔ. ⁴³ Ma u dera ba nùn yɔɔsia kɛkɛ sɔɔ ye dumi gawe ya wigia swĩi. Gaba nùn gbiiye ba mɔ, i yiirro i yiirro. Nge mɛya Egibiti sunɔ u ka Yosefu kua tem mɛ kpuron wirugii.

⁴⁴ Ma u kpam nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛ Egibiti sunɔ, nɛna na gerua, Egibitin tem kpuro sɔɔ, goo kun kpɛ u gāanu ko ma n kun mɔ ka wunen wooda.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ma u Yosefu yĩsiru kã Safenati Paniaki te ta sãa be Egibitigibun yĩsiru. Ma u nùn Potiferan bii Asinati kã kurɔ. Potifera wi, u sãawa wuu ge ba mɔ Onin yāku kowo. Yosefu u mɔwa wɔɔ tɛna sanam mɛ Egibiti sunɔ u nùn kua wirugii.

Ma Yosefu u doona u da u Egibitin tem kpuro bera. ⁴⁷ Deburun wɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, tem mu dīanu kua gem gem. ⁴⁸ Yera Yosefu u wuu baageren gbean dīanu mɛnna wɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, u nu berua wuu gen biranu sɔɔ. ⁴⁹ Dīa ni u mɛnna mi, nin kpāara banda sere ba n kpɛ bu nin geeru gia. Nu sãawa nge yani sɛɛri.

⁵⁰ Gɔɔ ten saa yu sere na, Asinati, Potiferan bii u Yosefu bii tɔn durɔbu yiru marua. ⁵¹ Yen gbiikoowa Yosefu u yĩsiru kã Manase, u nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na nɛn wahala kpuro duari ka maa nɛn baan yenu kpuro. ⁵² Ma u yiruse yĩsiru kã Efaraimu, u nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na mara tem mi na nɔni swāaru wa.

⁵³ Sanam dɔɔ sanam wee, debu baka ten wɔɔ nɔɔba yiru yen baa doona Egibitin temɔ. ⁵⁴ Ma wɔɔ nɔɔba yiru gɔɔrugia ya tunuma nge mɛ Yosefu u raa gerua. Gɔɔ te, ta tem baama kpuro nɛnua, ma n kun

mə Egibitin tem tənə sɔɔ mi dīanu wāa. ⁵⁵ Adama ye gɔɔra ra dua mi, tamba Egibiti sunə wuri koosimə bu ka dīanu wan sɔ. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, bu doo Yosefun mi, kpa bu ko ye u koo bu sɔ. ⁵⁶ Ye Yosefu u wa gɔɔra tem mɛ kpuro nɛnua, yera u bira ni kpuro wukia u tambu dīanu dɔremə. Gɔɔ te, ta kpɛamə. ⁵⁷ Ma tamba naamə Egibitiɔ tem kpuron di bu ka dīanu dwe Yosefun mi, domi gɔɔ te, ta tem kpuro nɛni gem gem.

Yosefun maaba dīanu dwebu da Egibitiɔ

42

¹ Ye Yakɔbu u nua dīanu wāa Egibitiɔ, yera u win bibu bikia u nɛɛ, mban sɔna i mɛɛrine i n̄ gāanu mɔ.

² Na nua ma Egibitiɔ dīanu wāa. N n mɛn na, i seewo i da i sun nu dwiama kpa su wa sa n ka wāa.

³ Ma Yosefun maabu wəkuru ba seewa ba da Egibitiɔ bu ka dīanu dwe. ⁴ Adama Yakɔbu kun wure Yosefun wənə Benyamɛɛ u ka bu da domi u nɛɛ, wahala gaa ya koo ra n̄n deema. ⁵ Ma ba dīa ni dwem da Egibitiɔ ka Kananiba gabu. Domi gɔɔra wāa Kananin tem kpuro sɔɔ.

Yosefu u win maabu buku buku kua

⁶ Saa ye sɔɔ, Yosefuwa u Egibitin tem kparamə. Wiya u tem min tambu dīanu dɔrasiamə. Ye win maa be, ba tura mi, ba n̄n yiira ba wiru tem girari.

⁷ Ye u bu wa u bu gia, adama u kua nge u n̄ bu yɛ. Ma u bu gerusi ka dam u nɛɛ, man diya i na.

Ba n̄n wisa ba nɛɛ, saa Kananin tem diya sa na su ka dīanu dwe.

⁸ Adama ka mɛ, ba n̄ n̄n tuba. ⁹ Saa yera u yaaya dosu ge u raa kua ben sɔ. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i

nawa i ka beŋen tem saria meeri kpa i wa mi sa dam kōmie.

¹⁰ Ba nūn wisa ba nee, aawo, yinni, sa nawa su ka dīanu dwe. ¹¹ Tōn turowa u beŋe kpuro mara. Gema sa gerumō, sa ñ sãa be ba tem saria meirim na.

¹² Adama Yosefu u bu wisa u nee, weesa, i nawa i ka wa mi sa dam kōmie.

¹³ Ba kpam nūn wisa ba nee, yinni, sa sãawa beŋe tōnu wākura yiru. Tōn turowa u sun mara Kananin temō. Beŋen wi u piiburu bo, wiya sa deri yenuō ka beŋen tundo, ma turo u sariru kua.

¹⁴ Yosefu kpam bu wisa u nee, weesa i mō. I nawa i ka beŋen tem saria meeri. ¹⁵ Wee nge me kon ka beŋen laakari meeri. I kun ka beŋen wōnō wi u wãa yenuō mi ne, sere ka Egibiti sunōn yīsiru i ñ yariō minin di. ¹⁶ Yen sō, i beŋen turo gōrio u da u ka nūn na. Bee be i tie, bu bee doke pirisōm dirō. Saa ye sōra sa ko wa ñ n gem na i gerumō. Ma n kun me, sere ka Egibiti sunōn yīsiru, i nawa i ka tem saria meeri.

¹⁷ Ma u bu kenusi pirisōm dirō sō ita. ¹⁸ Sō itase tera u bu sōwa u nee, na Gusunō nasie. Yen sō, i koowo meni kpa i wa i n ka wãa. ¹⁹ I n sãan na tōn geobu, i beŋen turo derio diru mini. Bee be i tie kpa i ka beŋen tōmbu dīanu daawa gōō ten sō. ²⁰ Kpa i ka man beŋen wōnō dāako wi naawa. Saa yera kon gia ma gema i gerumō, kpa su bee deri i n wãa.

Ba wura me, ²¹ ma ba sōna ba nee, kōsa ye sa beŋen wōnō Yosefu kua yera ya sun kōsiemō tē, domi sa win nuku sankiranu wa. Ye u sun suuru kana sa ñ wure.

²² Rubeni u bu sōwa u nee, na ñ daa bee sōwa na nee, i ku bii wi kōsa gaa kua? Adama i ñ nen gari wure. Wee, tē Gusunō u sun win yem bikiamō.

²³ Sanam me ba gari yi m̀, ba n̄ yē Yosefu u ben barum n̄om̄. Domi goowa u ra bu gari tusie. ²⁴ Ma Yosefu u bu desirari gina u da u swi.

Yosefun maaba ḡasira Kananin tem̄

Yen biru u wura u ka bu gari kua. Ma u be s̄o Sim̄ ḡsa u dera ba ka n̄n̄ ȳni b̄kua be kpuron n̄ni biru. ²⁵ Yen biru u wooda w̄ u n̄e, bu ben saakiba s̄o d̄ianu yibio kpa bu ben baawuren gobi wesia win saaki s̄o, kpa bu be d̄ianu kusenu kua ni ba koo di swaa s̄o. Ma ba kua me. ²⁶ Ma ba ben d̄ia ni ketekunu s̄obi ba doona.

²⁷ Swaa s̄o mi ba w̄re, yera ben turo u win saaki kusia u ka win keteku d̄ianu k̄. Ma u deema gobi wee saaki ye s̄o. ²⁸ Ma u be ba tie s̄owa u n̄e, ba man n̄n̄ gobi wesia. Yi wee n̄n̄ saaki.

Yera ba nanda ba geruna ba n̄e, mba Gusun̄ u sun kua yen̄i.

²⁹ Ma ba wure ba swaa w̄ri ba tura ben tndon mi Kananin tem̄. Ba n̄n̄ s̄owa kpuro ye n̄ bu deema. ³⁰ Ba n̄e, dur̄ wi u s̄a Egibitigibun wirugii u sun gerusi u n̄e, sa nawa su ka ben tem saria m̄eri. ³¹ Ma sa n̄n̄ wisa sa n̄e, sa s̄awa t̄n̄ geobu. Sa n̄ n̄e su ka ben tem saria m̄eri. ³² Sa kpam n̄n̄ s̄owa sa n̄e, sa s̄awa t̄n̄ turon bibu, b̄e w̄kura yiruwa a mara. B̄en̄ turo sariru kua. Wi u piiburu bo, u maa w̄a ȳnū ka wun̄. ³³ Yera u sun wisa u n̄e, su n̄n̄ b̄en̄ turo derio. B̄e be sa tie, kpa su ka b̄en̄ t̄mbu d̄ianu naawa ni nu koo bu turi ḡo ten s̄, ³⁴ kpa su ka n̄n̄ b̄en̄ w̄n̄ wi u w̄a ȳnū mi naawa. Nge m̄ya u koo be ka gia ma sa s̄a t̄n̄ geobu, sa n̄ weesu m̀, sa n̄ maa s̄a be ba ben tem saria m̄erim na. Kpa u sun b̄en̄ turo wi wesia. M̄ya u koo be maa de su tenkuru ko ben tem mi.

³⁵ Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera ben baawure u win saaki kusia. Be ka ben tundo ba wa wee, ben baawuren gobi yi u kasia yi wāa win saakio. Ma berum be kpuro mwa. ³⁶ Yera Yakabu u nēē, i ko de n nēn bibu kpuro biawa. Domi wee, Yosefu u sariru kua, na maa Simeō bia, tē i kī i Benyamēē sua. Ye kpuro nē sōra ya wōrimō.

³⁷ Rubeni u ben tundo wisa u nēē, a gesi man Benyamēē nōmu sōndio. Nā kun ka nūn wuramē, nēn bibu yiru wee, a bu goowo.

³⁸ Yakabu u bu wisa u nēē, nēn bii u n ka bēē dōō. Domi win mōō u gu, wi turowa u man tie. Yen sō, wahala gaa yā n seewa ya nūn deema gɓaburu sōō, nuku sankiraru ta koo ra man go, domi na tōkō kua.

Yosefun maabu ba ka Benyamēē da Egibiti

43

¹ Sanam dōō sanam wee, gōōra dam mō Kananin temō ta dōō. ² Ye Yakabu ka win bibu ba dīa ni di ba kpa, ni ba raa dweema Egibitin di mi, yera u bu sōōwa u nēē, i maa wuro Egibiti mi, i sun dīanu fiiko dwiama.

³ Yuda u nūn sōōwa u nēē, Egibitin wirugii wi, u sun sōōwa u sirewa u nēē, su ku na win wuswaaō ma sa n besen wōnō Benyamēē nēni. ⁴ N n mēn na, à n wura u sun swīi, sa ko da su nun dīanu dwiama. ⁵ À n maa yina, sa n dōō. Domi durō wi, u nēē, su ku ra nē win wuswaaō ma n kun ka besen wōnō wi.

⁶ Ma Yakabu wi ba maa sokumō Isireli, u bu sōōwa u nēē, gari kōsi yiren bwesera i man kua mē, ye i nēē, i maa wōnō mō u bēē tie.

⁷ Ba nūn wisa ba nēē, durō wi, u sun bikia u sirewa u nēē, amōna sa sāa. Wara sun mara. Besen tundo

u wãa hunde sɔɔ? Sa maa wɔnɔ goo mɔ? Ma sa nùn wisa ye u sun bikia kpuro. Amɔna sa ko n ka yɛ ma u koo nɛɛwa su ka bɛsɛn wɔnɔ na.

⁸Yuda u win tundo Isireli sɔɔwa u nɛɛ, a de bɛsɛn wɔnɔ wi, u ka man da kpa su doona kpa bɛsɛ kpuro su ku ra gbi, bɛsɛ ka wunɛ ka bɛsɛn bibu. ⁹Ye n nùn deema kpuro nɛna kon ye sɔbe kpa na n sãa taaregii wunen mi, nà kun ka nùn wuramɛ. ¹⁰Wunen tii a wa saa mìn di sa gari yi mɔ, sà n dɔɔn na, sa n gɔsiramɛ nɔn mɛɛruse.

¹¹Isireli u gerua u nɛɛ, n n mɛn na, yà n kua tilasi, i gãa buranu suo ni nu sãa bɛsɛn tem miginu ni nu n wãa Egibitiɔ i ka durɔ wi daawa, nge gum sawaram ka tim fiiko ka turare fiiko ka dãa marum fiiko ka tii bi ba ra soku miru. ¹²Kpa i n gobi nɛni nge mɛ i raa ka dan nɔn yiru. I n tura mi, kpa i bu yionɔ wesia yi sa deema bɛɛn saakiba sɔɔ. A ku tuba, ba yi duariwa. ¹³Yen biru i bɛɛn wɔnɔ wi suo kpa i da. ¹⁴Gusunɔ Dam kpurogii u koo de durɔ wi, u bɛɛn wɔnwɔndu wa kpa u de i wurama ka Simeɔ ka Benyamɛɛ. Nà n kon maa bibu bian na, to, kpa n bia.

Yosefu u ka win maabu gari mɔ

¹⁵Ma bii be, ba kɛɛ ni sua ka gobi yi ba raa ka dan nɔn yiru ka Benyamɛɛ sannu. Ma ba seewa ba swaa wɔri ba da Egibitiɔ. Ye ba tura mi, ba da Yosefun mi. ¹⁶Sanam mɛ Yosefu u bu wa ka Benyamɛɛ sannu, u win sɔm kowobun wirugii sɔɔwa u nɛɛ, a tɔn be duusio nɛn dirɔ. Yen biru a doo a yaa go. Domi sanna sa ko di sɔɔ sɔɔ ge nɛ ka be.

¹⁷Ma sɔm kowo wi, u kua nge mɛ Yosefu u nùn sɔɔwa. U ka bu da diru mi. ¹⁸Ye ba wãa diru mi, yera bɛrum bu mwa ba tii sɔɔwa ba nɛɛ, gobi yi ba

wesia beŋen saakiba sɔɔ, yin sɔna ba ka sun na mini, kpa bu sun mwa ka dam ka beŋen ketekunu, kpa su ko ben yobu.

¹⁹ Yera saa Yosefun dii kɔnnɔn di ba sɔm kowo wi sɔwa ba neɛ, ²⁰ yinni, a sun suuru kuo. Ye sa gbia sa na mini sa dɛanu dwa, ²¹ saa ye sa ka nu dɔɔ yenuɔ, sa yɔra swaaɔ su ka wɛra. Yera sa beŋen saakiba kusia ma sa deema gobi yi sa kɔsia kpuro wee, yi wɔa beŋen baawuren saaki sɔɔ. Yi wee, sa ka wurama. ²² Domi sa n̄ yɛ wi u yi wesia beŋen saakiba sɔɔ. Mɛya sa maa ka gobi na su ka wure su dɛanu dwe.

²³ Sɔm kowo wi, u bu wisa u neɛ, i ku nanda, i ku wurura. Gusunɔ, beŋen baaban Yinniwa u beɛ yi kɔ. Na raa beŋen gobi yi mwa.

Yen biru u bu Simɛɔ yarama. ²⁴ Ma u bu duusia Yosefun yenuɔ u dera ba ben kɔri kpakia, u maa ben ketekunu taka wɛ. ²⁵ Ma Yosefun maa be, ba ben kɛnu sɔru m̄ sere u ka tunuma sɔɔ sɔɔ, domi ba nua ma sanna ba koo di ka wi. ²⁶ Ye Yosefu u tunuma yera ba da ba yiira ba n̄n kɛɛ ni wɛ. ²⁷ Ma u ben alafia bikia u neɛ, beŋen durɔ tɔkɔ w̄n gari i gerua mi, u bwɔa do? U wɔa hunde sɔɔ sere ka tɛ?

²⁸ Ba n̄n wisa ba neɛ, beŋen tundo, wunen bɔɔ u wɔa hunde sɔɔ, u bwɔa do.

Ma ba kpam n̄n yiira. ²⁹ Ye Yosefu u n̄n seeya u w̄n wɔnɔ Benyamɛɛ wa, yera u bikia u neɛ, beŋen wɔnɔ w̄n gari i man sɔwa mi, wiya mini?

Ma u Benyamɛɛ domaru kua u neɛ, Gusunɔ u nun durom kua nen bii.

³⁰ Ma u seewa fia u bu deri u da u swi dii sɔwɔ, domi w̄n wɔnɔn kɔra n̄n nenua too too. ³¹ Ye u swi u kpa, u wuba ma u yarima. Ka mɛ, u maa tii dam kɔawa u ku ka swi ben wuswaaɔ. Ma u wooda

wē bu ka dīa ni na. ³² Ma u sina nenem, win maabu ka wōnō maa nenem, Egibitigii be ba ra maa ka nūn di, be maa nenem. Domi Egibitigibu ba ku ra kā bu ka Heberuba di sannu yēn sō ba bu garisi disigibu. ³³ Yosefu u win maa be sinasia nge mē ba ka kerane saa gbiikoon di sere ka dāakowō. Ma ba mēerina ka biti ye u ka bu sinasia. ³⁴ Ma ba bu dīa ni wēmō ni nu wāa Yosefun tabulu wōllo, adama Benyamēeginu nu sāawa beginun nōn nōbu. Ma ba di ba nōra ba nuku dobu kua.

Yosefu u win maabu yina beria ka win nōra

44

¹ Yosefu u win yenun sōm kowobun wirugii sōwa u nēē, a tōn ben saakiba yibio nge mē ben baawure u koo kpī u sōbe, kpa a ben baawuren gobi wesia win saakio. ² Kpa a nen nōra ye ba kua ka sii geesu doke ben yākabun saakio ka sere maa win dīanun gobi.

Sōm kowo wi, u kua kpuro nge mē Yosefu u nūn sōwa. ³ Bururu yam sāreru ba bu kara ba doona ka ben ketekunu. ⁴ Ye ba swaa wōri n n tē, yera Yosefu u win sōm kowo wi sōwa u nēē, a tōn be naa swīiyō kpa a bu sō a nēē, mban sōna ba bu gea kua ma ba kōsa wesia. ⁵ Ba n yē ma nōra yera nē wunen yinni na ra ka tam nō, kpa n ka wa ye ya wee sia? Mban sōna ba kōsa yenin bweseru kua.

⁶ Ma sōm kowo wi, u bu naa swīi. Ye u bu naamwē, u bu gari yi sōwa. ⁷ Ba nūn wisa ba nēē, mban sōna a gari yinin bweseru gerua. Sere ka Gusunō wi sa sāamōn yīsiru, sa n yenin bweseru kue. ⁸ Be sē be sa ka nun gobi yi a duari besen saakiba sōo naawa saa Kananin di, besera sa ko maa

sii geesu n̄ kun m̄e wura gb̄eni wunen yinnin dirun di? ⁹Yen s̄, w̄in mi a n̄ra ye wa, ȳero u gbi, kpa b̄es̄e be sa tie, su ko wunen yobu.

¹⁰Ma s̄m kowo wi, u bu wisa u n̄e, ya w̄a ye i gerua. Adama w̄in mi na n̄ra ye wa, wi turowa u koo ko n̄en yoo. B̄e be i tie, kpa i doona.

¹¹Ma ben baawure u win saaki yi tem̄ ka sendaru u kusia. ¹²Ma s̄m kowo wi, u na u saaki be m̄eera m̄eera saa bukurogian min di n̄ ka girari ben ȳakabugiā. Ma u n̄ra ye wa Benyam̄en saakiā.

¹³Ma ba ben tiin yabenu n̄enua ba kasuka nuku sankiranun s̄. Yera ba maa ben ket̄ekunu s̄munu s̄bi ba wura wuū.

Yuda u suuru kanam̄ Benyam̄en s̄

¹⁴Yuda ka wigibu ba tunuma Yosefun ȳenū ba deema u n̄ gina yara. Ma ba yiira win wuswaā.

¹⁵Yosefu u bu s̄owa u n̄e, mban bwesera i kua m̄. I n̄ ȳe ma t̄nu nge n̄e u koo kp̄i u wa ye ya wee sia?

¹⁶Ma Yuda n̄n wisa u n̄e, yinni, yen yer̄a kon maa gere su ka yari taaren di. Domi Gusun̄ u sun wa ma sa s̄a taaregibu. T̄e a sun m̄o su ko wunen yobu, b̄es̄e ka w̄in mi ba n̄ra ye wa.

¹⁷Yera Yosefu u n̄e, su ku wa m̄e bu n̄e, n̄na na yen bweseru kua. Adama w̄in mi ba n̄ra ye wa, wiya u koo ko n̄en yoo. N n̄ m̄en na, b̄e be i tie, i ḡsiro ȳenū ka b̄ri ȳendu i b̄en tundo deema.

¹⁸Ma Yuda u maa Yosefu susi u n̄e, a suuru koowo yinni, n̄a n̄ maa ḡanu gerua, a ku m̄ru ko, domi a s̄awa nge Egibitin sun̄. ¹⁹Yinni, wuna a sun bikia a n̄e, sa tundo m̄? Sa w̄on̄ m̄? ²⁰Ma sa nun wisa sa n̄e, sa tundo m̄ u t̄k̄a kua, ka w̄on̄ turo wi ba mara t̄k̄aru s̄o. Bii win m̄o u gu, wi turowa u tie win m̄eron bera gia. Bes̄en tundo wi,

u maa nùn kī too. ²¹ Ye sa yeni gerua, yinni, ma a nēē, su ka nùn na wunen mi, a nùn wa ka nōni. ²² Ma sa wisa sa nēē, n n̄ koorō bii wi, u bēsen tundo deri, domi ù n nùn deri, tundo wi, u koo gbi. ²³ Ma a sun sōwa a nēē, sà kun ka nùn sisi, su ku ra nē wunen mi. ²⁴ Saa ye sa tura bēsen tundon mi, sa wunen gari yi nùn sōwa. ²⁵ Sō mēerun biru ma u nēē, su gōsiramā mini su ka maa nùn dīanu dwia fiiko. ²⁶ Yera sa nùn wisa sa nēē, sa n̄ dōō ma n kun mō ka bēsen wōnō sannu, domi sa n̄ kpē su na wunen wuswaaō n kun ka wi. ²⁷ Ma bēsen tundo u sun sōwa u nēē, sa yē ma bibu yirūwa win kurō Raseli u nùn marua. ²⁸ Ben turo u yara yēnun di, u n̄ maa nùn wa sere ka gisō. U yīiyō ma gbeeku yaa ya nùn sēre ya kasuka. ²⁹ Yen sō, sà n maa nùn yiruse wi suari, ù n nua wahala gaa ya nùn deema, nuku sankiranu koo be nùn go, domi u tōkō kua. ³⁰⁻³¹ Yen sō tē, yinni, nà n wura bēsen tundon mi, bii wi sari, sa ko de durō tōkō te, tu gbi ka nuku sankiranu bii win kīrun sō. ³² Yen biru nē wi na gari mō mini, nēna na tii bii wi sōbi, domi na nēē, nà kun ka nùn wuramē, n kua nēn sāmunu sere ka baadommaō. ³³ Yen sō tē, na nun kanamō a man koowo yoo bii win ayerō, kpa wi ka be ba tie bu gōsira yēnuō. ³⁴ Domi na n̄ yē amōna kon bēsen tundo tusia nà n sīa bii wi sari. Gusunō u ku de nēn nōni yi wa kōsa ye ya koo durō tōkō te deema.

Yosefu u tii win maabu tusia

45

¹ Yosefu u den kpana u tii nēnē Egibitigii be ba wāa mi kpuron wuswaaō. Yera u wooda wē u nēē, bu yario min di.

Ma be kpuro ba yara ba bu deri wi ka win maabu u ka tii bu tusia. ² U wura kua sere Egibitigii be ba wāa turuku mi, ba ye nua, ma ba ye sunon yenugibu sōwa. ³ Yosefu u win maabu ka wānō wi sōwa u nēē, nēna Yosefu. Bēsen baaba u wāa hunde sō?

Adama ba kpana bu nūn wisi domi berum bu mwa win wuswaa. ⁴ Ma u nēē, i suuru koowo i susima nēn bōkuo.

Ye ba nūn susi, yera u bu sōwa u nēē, nēna bēsen wānō Yosefu wi i dōra ba ka na Egibiti mini. ⁵ Tē, i ku nuki sankira, i ku maa taare wēēna ye i ka man dōra. Domi Gusunōwa u dera na na mini n ka bēē faaba ko. ⁶ Wee, gōō ten wōō yirusewa sa dōō mini. N maa tie wōō nōōbu yē sōō goo kun kpē u duure u sere gē. ⁷ Gusunon sinara na ka na tem mini n ka bēē dīanu berua kpa n bēē yara gōō ten di n bēēn bweseru faaba ko. ⁸ N n bēē i dera na na mini. Gusunōwa u dera na na, ma u man kua Egibiti sunon yenu yēro ka win ye u mō kpuron wirugii ka sere maa tem mēn wirugii. ⁹ Yen sō, i gōsiro fuuku bēsen tondon mi, i nūn sō i nēē, amēniwa nē win bii Yosefu na gerua, Gusunō u man kua Egibitin tem wirugii, u de u na fuuku. ¹⁰ U n na kon de u sina Gosēniō kpa u n wāa nēn bōkuo, wi ka win bibu ka win debuminu ka win yāanu ka win ketēba ka win ye u mō kpuro gesi. ¹¹ Yēn bukata u mō kpuro kon nūn wē, domi gōōra maa tie wōō nōōbu. U n wāa nēn bōkuo, gōō te, ta n maa bu goomō ka win yenugibu ka win ye u mō kpuro. ¹² Bēē kpuro ka wunen tii Benyamēē, i wa ka nōni ma nēna Yosefu, nē wi na ka bēē gari mō mini. ¹³ N n mēn na, i doo i bēsen tundo sō nge mē nēn yiiko ya nē Egibitiō ka ye i wa mini kpuro. I doo fuuku i nūn tama.

¹⁴ Yen biru Yosefu u win wənə Benyamēē nənua u bəkasi wīrə, ma u swī. Benyamēēn tii u maa swī mi ba bəkasiñ. ¹⁵ Ye u Benyamēē yōsu, yera u win maa ben baawure bəkasi u sōsu u ka swīsimə. Yen biruwa ba ka nūn gari kua.

Egibiti sunə u Yakəbu sokusia u na Egibitiə

¹⁶ Ye Egibiti sunən yənugiba nua ma Yosefun maaba tunuma, yera ya sunən tii ka win tambu dore. ¹⁷ Ma u Yosefu sōwa u nēē, a wunen maa be sōwə bu ben ketekunu səmunu səbio bu da Kananin temə ¹⁸ bu ka bēen tundo ka bēen yənugibu na nən turuku. Kon bu tem gem wē kpa ba n dīa geenu mə ba n dimə. ¹⁹ A maa bu sōwə bu Egibitin saretiba suo bu ka da bu bēen tundo ka ben kurəbu ka ben bibu suama. ²⁰ Bu ku wurura ben ye ba koo derin sō, domi gāa ni nu gea sāa Egibiti mini, niya nu koo ko beginu.

²¹ Ma Isirelin bii be, ba kua mē. Yosefu u bu saretiba wē ma u bu dīanu kusenu kua ni ba koo di swaa nge mē sunə u gerua. ²² U ben baawure yabe kpaaru kā. Adama yabe kpaanu nəəbuwa u Benyamēē kā ka sii geesun gobi gooba wunəbu (300). ²³ Ma u ben tundo Egibitin gāa geenu mərisia u nu ketekunu wəkuru səbi. U dīanu sua u bu wē ka kuse ni ba koo di swaaə bā n wee Egibitiə. Ma u maa ni keteku ninu wəkuru səbi. ²⁴ Yen biru u dera win maa be, ba swaa wəri. Ma u bu sōwa u nēē, i suuru koowo, i ku ra sanna swaaə.

²⁵ Ma ba doonama saa Egibitin di ba na ben tundo Yakəbun mi Kananiə. ²⁶ Ye ba tura, ba nūn sōwa ba nēē, Yosefu kun gu, u wasi. Wiya u mam Egibitin tem kpuro kpare.

Ye Yakɔbu u nua mɛ, u kpɔna u bu wisi, domi u n̄ naanɛ kue ye ba n̄n sɔɔmɔ. ²⁷ Adama ye ba n̄n kpuro saaria ye Yosefu u bu sɔɔwa, ma u sarɛti be wa be u m̄risiama bu ka n̄n suama, yera win bwɛra den yemia ma win dam wurama. ²⁸ Yera u nɛɛ, wee tɛ, nɛn bii Yosefu u waa hunde sɔɔ, nɛn bwɛra kpuna tɛ. Kon da n̄n wa n sere gbi.

Yakɔbu ka win tɔmbu ba da Egibitiɔ

46

¹ Yakɔbu wi ba m̄ Isireli u seewa u swaa w̄ri ka ye u m̄ kpuro u tura Beri Sebaɔ. Miya u Gusunɔ yākuru kua nge mɛ win tundo Isaki u ra raa ko.

² Yera w̄kuru Gusunɔ u ka n̄n gari kua kāsiru sɔɔ u nɛɛ, Yakɔbu, Yakɔbu.

Ma u wura u nɛɛ, nɛ wee.

³ Ma Gusunɔ u nɛɛ, nɛna Gusunɔ, wunɛn tondon Yinni. A ku b̄rum ko, a doo Egibiti mi, domi miya kon nun ko bwese bakarun nuuru. ⁴ Nɛn tii kon ka nun da kpa n maa ka nun wurama. Yosefun n̄mu sɔɔra kaa gbi.

⁵⁻⁶ Yakɔbu ka win tɔmbu kpuro ba seewa Beri Seban di, ma win biba n̄n doke sarɛti sɔɔ ka ben tiin bibu ka ben kurɔbu. Sarɛti be, Egibiti sunɔwa u bu m̄risiama bu ka bu sua. Yen biru ba ben yaa sabenu gura ka ben dukia ye ba wa Kananin temɔ. Ma ba doona Egibitiɔ, ⁷ wi ka win bii t̄n durɔbu ka t̄n kurɔbu ka maa win debuminu, win yɛnugibu kpuro gesi.

Yakɔbun tɔmbu

⁸ Be ba saa Yakɔbun bweseru be ba na Egibitiɔ, ben yĩsa wee.

Rubeni, win bii gbiikoo, ⁹ ka win bibu Enoku ka Paalu ka Hesironi ka Kaami.

¹⁰ Simεα ka win bibu Yεmuεli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka sere Soolu win mero u saa Kananigii.

¹¹ Lefi maa ka wigibu Gεεsoni ka Kehati ka Merari.

¹² Yuda ka wigibu Eri ka Onani ka Sela ka Perεsi ka Seraki. Adama Eri ka Onani ba gu Kananin temα. Ma ben wαnα Perεsi wi, u Hesironi mara ka Hamulu.

¹³ Isakari ka maa wigibu Tola ka Pufa ka Yoobu ka Simuroni.

¹⁴ Sabuloni maa ka wigibu Serεdi ka Eloni ka Yalεli.

¹⁵ Beni ka sere win bii tαn kurα Dina ba saa Lean bibu be u Yakabu marua Padanaramuα. Be ka ben bibu ba saaawa mi tαnu tεna ka ita.

¹⁶ Gadi ka maa wigibu Sifioni ka Hagi ka Suni ka Esiboni ka Eri ka Arodi ka Areli.

¹⁷ Aσεε ka maa wigibu Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka ben sesu Seraki. Ma Beria u Heberu mara ka Maakieli.

¹⁸ Bera ba saa Yakabun bweseru be ba maa marura Silipan min di. Be kpuro ba saaawa tαnu wαkura nααbu ka tia. Silipa wi, u saaawa Lean yoo wi Labani win tundo u nūn wē.

¹⁹ Yosefu ka Benyamεewa ba saa Raselin bibu.

²⁰ Yosefu u wāawa Egibitiα u ka Manase ka Efaraimu mara. Bii ben mεron yīsira Asinati. U saaawa Potifera, Onin yāku kowon bii. ²¹ Ma Benyamεε u seewa u Bela mara ka Bekεε ka Asibeli ka Gera ka Namani ka Ehi ka Rōsi ka Mupimu ka Hupimu ka Aadu. ²² Be ba saa Yakabun bweseru be ba maa marura Raselin min di, bera mi. Be kpuro ba kuawa tαnu wαkura nne.

²³ Biliha u bibu yiru mara, beya Danu ka Nefitali. Danu u seewa u Husimu mara.

²⁴ Nefitali u maa seewa u Yaŋeeli ka Guni ka Yesee ka Silemu mara.

²⁵ Bera ba sāa Yakəbun bweseru be ba maa marura Bilihan min di. Be kpuro ba sāawa mi tumbu nōba yiru. Biliha wi, u sāawa Raselin yoo wi Labani win tundo u nūn wē.

²⁶ Tōn be ba ka Yakəbu da Egibitiō be ba sāa win tiin yem, ba sāawa tōnu wata ka nōba tia, win bibun kurəbu baasi. ²⁷ N deema Yosefu u maa bibu yiru mara Egibiti mi. Ma Yakəbun tumbu be ba sāa win yem ba ka wāa Egibitiō, ben geera kua tōnu wata ka wəkuru.

Yakəbu ka win tumbu Egibitiō

²⁸ Ye ba sisi mi, yera Yakəbu u Yuda gəra u da u Yosefu sō ma u dōo Goseni gia. ²⁹ Ma Yosefu u win kēkē ye dumi gawe dua u ka da Goseniō u ka win tundo Isireli yinna. Ye ba yinna u nūn gaba wīirō u bəkasi ma u swīisi n ka tē. ³⁰ Ma Yakəbu wi ba maa sokumō Isireli, u Yosefu sōwa u nēē, baa nà n gu gisō, ya n taarē, domi na wunen wuswaa wa, na maa wa ma a wāa hunde sōo.

³¹ Yera Yosefu u win maabu ka sere maa win tundon yēnugii be ba tie sōwa u nēē, na kon da n sunō nōsia ma bēē nen tundon yēnugibu i tunuma, bēē be i raa wāa Kananin temō. ³² Kon nūn sō ma yaa sabenun sōmbura i ra ko. I maa ka bēēn yāanu ka bēēn kēteba na, ka sere bēēn ye i mō kpuro. ³³ Yen sō, ù n da bēē bikia u nēē, ³⁴ sōmbu terà i ra ko, i nūn wisio i nēē, yaa sabenun nōriba bu sāa bēēn sōmburu saa bēēn birun di sere ka gisō, bēē ka bēēn baababa. Nge mēya i ko wa i ka sina Gosenin temō, domi Egibitigiba ku ra sabe kparobu kā.

47

1-2 Yen biruwa Yosefu u win maa ben nɔɔbu sua ba da Egibiti sunɔn mi. Ma Yosefu u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, nɛn maabu ka nɛn tundo ba na saa Kananin tem di ka ben yāanu ka ben ketɛba ka ben ye ba mɔ kpuro. Wee, ba wāa Gosɛnin temɔ.

Ma u win maa be Egibiti sunɔ tusia. 3 Sunɔ wi, u bu bikia u nɛɛ, sɔmbu terà i ra ko.

Ba nɔn wisa ba nɛɛ, yaa sabena sa ra kpare, yinni. Mɛya maa bɛsɛn baababan tii. 4 Ba maa nɛɛ, sa nawa su ka sina tem mi, domi yaka bekusu sari si bɛsɛn yaa sabenu koo di, yɛn sɔ gɔɔ te, ta Kananin tem nɛni. Yen sɔna sa nun kanamɔ a de su sina Gosɛnin temɔ.

5 Yera sunɔ wi, u Yosefu sɔɔwa u nɛɛ, wee, wunɛn tundo ka wunɛn maabu ba wɔma wunɛn mi. 6 Egibitin tem kpuro wee wunɛn nɔmuɔ. A de bu sina Gosɛniɔ, domi min tema mu gea sāa. À n maa yɛ gaba kparabun hania mɔ be sɔɔ, a bu nɛn yaa sabenu nɔmu sɔndio.

7 Yen biru Yosefu u ka win tundo Yakɔbu da Egibiti sunɔn mi, ba tɔbirina. Ma Yakɔbu u sunɔ wi domaru kua. 8 Yera sunɔ u nɔn bikia u nɛɛ, wunɛn wɔɔ nyewa mini.

9 Yakɔbu u nɔn wisa u nɛɛ, nɛn wɔɔ wunaa teeru ka wɔkura mi, mìn di na handunia dua, na maa sireɛwa. Nɛn wɔɔ ga nɛn dabi, ga nɛn maa nuku dobu mɔ, mɛya ga nɛn maa nɛn baababagu u tura ge ba kua sanam mɛ ba wāa hunde sɔɔ.

10 Ma Yakɔbu u kpam sunɔ domaru kua ba sere yara win mìn di.

11 Yosefu u win tundo ka win maabu sin yeru kua, u bu tem wɛ Ramusɛsin bera gia mi n gea bo Egibitin tem sɔɔ, nge mɛ sunɔ u raa nɔn sɔɔwa u ko.

¹² Ma u win tondon yenuḡii be kpuro dīanu wē nge me ben geera ne.

Gɔɔ bakaru

¹³ Sanam dɔɔ sanam wee, gɔɔra kpɛa tem me sɔɔ. Baa dīa bura kun maa wāa. Egibitigibu ka Kananiba ba wururawa kpuro gɔɔ ten sɔ. ¹⁴ Ba ka ben gobi kpuro dīanu dwa. Ma Yosefu u gobi yi menna u yi sunən yenuɔ. ¹⁵ Sanam me gobi kpa Egibitiɔ ka Kananiɔ, Egibitigibu kpuro ba na ba Yosefu deema ba nee, a sun dīanu wēema. Mban sɔna sa ko gbi a n sun mɛera, domi besen gobi kpa.

¹⁶ Yosefu u bu sɔɔwa u nee, i kun gobi mɔ, i man besen yaa sabenu wēema kpa n bee dīanu wē.

¹⁷ Ba ka ben dumi ka yāanu ka bonu ka nee ka ketekunu Yosefu naawa. Ma u ka ye kpuro bu dīanu kɔsina. Nge meya ba ka ben sabenu kpuro dīanu kɔsina wɔɔ ge. ¹⁸ Ye wɔɔ ge, ga doona, ba kpam na Yosefun mi, ba nee, yinni, sa n kpɛ su nun gāanu berua. Besen gobi kpa, besen yaa sabenu kpuro maa wāa wunen mi. A yē ma gāanu kun maa sun tie ma n kun mɔ besen wasi ka besen gbea. ¹⁹ Mban sɔna kaa n sun mɛera sa n gbiɔ, kpa besen gbea yu kam ko. Yen sɔ, a ka sun dīanu kɔsinɔ kpa besen gbea yu ko sunɔgia kpa su ko win yobu. A sun dīa bweseru wēeyɔ su duure ni sa ko ra di sa n ka wāa, kpa gbea ye, yu ku ko gbee diinu.

²⁰ Ma Yosefu u Egibitigibun gbea kpuro sunɔ dwia, domi gɔɔra dera ba nùn ye dɔre. Yera tem me kpuro mu kua sunɔgim. ²¹ Ma Yosefu u tumbu kpuro yarinasia u bu yoo sɔmburu koosia Egibitin tem kpuro sɔɔ. ²² Adama u n yāku kowobun gbea

dwa, domi Egibiti suno u wooda gaa mo ye ya dera u ra bu dñanu wẽ. Yen sōna ba ñ ben gbea dore.

²³ Ma Yosefu u tumbu sōwa u nɛɛ, giso na bɛɛ dwa bɛɛ ka bɛɛn gbea i kua sunon yobu. Wee, na bɛɛ dĩa bweseru wẽɛmo i ka duure gbea ye sɔɔ. ²⁴ Sanam mɛ dñanu ra ye, i nu bonu koowo suba nɔɔbu, i suno sube teeru wẽ kpa i suba nne tii yiiya. Mi sɔɔra ko i bweseru wuna i ka duure kpa i ye ya tie di, bɛɛ ka bɛɛn tumbu.

²⁵ Ma ba nɛɛ, wunen durom mɛ, mu sun faaba kua. Tẽ sa ko ko sunon yobu.

²⁶ Nge meya Yosefu u ka wooda yeni yi, ye ya nɛɛ, ba n da Egibitin gbean dñanu bonu ko suba nɔɔbu kpa sube teeru tu ko sunogiru. Wooda ye, ya waa sere ka giso. Yaku kowobun gbea tonawa ya ñ kue wigia.

Ye Yakabu u kī bu nùn kua ù n gu

²⁷ Yakabu wi ba maa sokumo Isireli ka wigibu ba sina Egibitin temo Gosenin bera gia. Ba dukia kpaasinamo mi, ba maruramo ba dabiamo.

²⁸ Yakabu u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru Egibitin temo. Ma win wāarun sanam kpuro mu kua wɔɔ wunaa weeru ka nɔɔba yiru.

²⁹ Ye win gɔɔ turuku kua, u win bii Yosefu soka u nùn sōwa u nɛɛ, na n wunen kī geeru wa, na nun kanamo, a wunen nomu dokeo nen tabuo a ka bore ma a ñ man sikumo Egibitin tem mini. ³⁰ Sanam mɛ kon kpuna n gbi n nen baababa deema, a nen goru suo a ka yari Egibitin di kpa a tu sike ben sikao.

Yosefu u nùn wisa u nɛɛ, kon ko nge mɛ a gerua.

³¹ Yakabu nɛɛ, a bōruo.

Ma Yosefu u bōrua. Yen biru Yakōbu u yiira win kpin yerun wiru gia u Gusunō siara.

Yakōbu u Efaraimu ka Manase domaru kua

48

¹ Yeniba kpuron biru ba na ba Yosefu sōwa ma win tundo kun bwāa do. Yera u win bibu yiru Manase ka Efaraimu sua ba da mi. ² Ye ba Yakōbu nōsia ma win bii Yosefu u na win mi, yera u kookari kua u seewa u sina win kpinu wollo.

³ Ma u Yosefu sōwa u nēē, Gusunō Dam kpurogii u man kure Lusio Kananin temō ma u man domaru kua. ⁴ U nēē, kon marura n dabia kpa n ko bwese dabirun nuuru kpa u nen bibun bweseru tem mē wē ba n mu mō sere ka baadommao. ⁵ Tē, Yosefu, wunen bibu yiru beni, Manase ka Efaraimu be ba nun marua Egibitin tem mini n ka sere nun swīima mi, ba kua negibu. Na bu mēera nge Rubeni ka Simēo. ⁶ Adama bii be a mara benin biru, bera ba ko n sāa wunegibu. Ben maabun yīsa ba koo ka tubi di. ⁷ Na yeni mōwa yēn sō na wunen mēro Raseli kī. Ye sa wee Padanin di u man gbiiriwa swaao Kananin temō ye n tie fiiko su ka Efarata du. Miya na nūn sika. Efarata yera ba mō Betelehemu.

⁸ Ma Isireli u Yosefun bibu mēera u nēē, berà mini.

⁹ Yosefu u win tundo wisa u nēē, nen biba mi, be Gusunō u man kā.

Ma Isireli u nēē, a de bu susima nen bōkuo kpa n bu domaru kua.

¹⁰ N deema Isirelin nōni dam dwiiya tōkōrun sō. U n maa kpē u yam wa sāa sāa. Yen sōna Yosefu u bu susisia win bōkuo. Ma Isireli u ben baawure bōkasi u sōsu. ¹¹ U Yosefu sōwa u nēē, na n daa maa yīiyō n

nun wa. N wee, sere ka wunen bibo Gusuno u dera na wa.

¹² Ma Yosefu u bii be seeya saa win tundon taarun kəkərūn di, ma win tii u yiira win wuswaaɔ u siriru tem tura. ¹³ Yen biru u Efaraimu yārasia Isirelin nəm dwaro, Manase maa win nəm geuɔ. ¹⁴ Adama Isireli u win nəm geu demia u sɔndi Efaraimun wirɔ wi u sāa yākabu. Ma u win nəm dwaru sɔndi Manasen wirɔ. N deema Isireli u yē sāa sāa ye u m̀. U yē ma Manasewa u sāa yeruma. ¹⁵ Ma u Yosefu domaru kua u nɛɛ,

Gusuno win wuswaaɔ nɛn baababa Aburahamu ka Isaki ba ben wāaru di,

wiya u man kpara saa nɛn marubun di sere ka giso.

¹⁶ Win gɔrado u maa man wɔra kōsa kpuron di.

Gusuno wiya u koo wunen bii beni domaru kua.

Nɛn yīsiru ka nɛn baababa Aburahamu ka Isakin yīsina ba koo ka bu soku,

kpa bu marura bu dabia.

¹⁷ Sanam mɛ Yosefu u wa ma win tundo u win nəm geu sɔndi Efaraimun wirɔ, win nukura kun dore, yera u nɔmu ge nɛnuu u gawa Efaraimun wirun di u sɔndi Manasen wirɔ. ¹⁸ Ma u nùn sōwa u nɛɛ, n n̄ mɛ baaba, domi winiwa u sāa yeruma. A wunen nəm geu sɔndio win wirɔ.

¹⁹ Adama u yina u nɛɛ, na yē mɛ, nɛn bii, na yē. Win tii u koo maa ko bwese bakarun nuuru. Adama win wɔnɔ koo nùn kera. Wiya u koo ko bwese dabinun nuuru.

²⁰ U bu domaru kua dɔma te, u nɛɛ, Isireliba bà n domaru m̀, bɛɛn yīsa ba koo ka ko bu nɛɛ, Gusuno u nun koowo nge Efaraimu ka Manase.

Nge meya u ka Efaraimu gbiisia. ²¹ Ma Isireli u Yosefu sōwa u nɛɛ, wee, na gɔɔ turuku kua. Adama

Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa kpa u ka bɛɛ wura bɛɛn baababan temɔ. ²² Miya kon nun tem gam sosia mɛ na n̄ wunen maabu ka wɔnɔ wɛɛmɔ. Tem mɛ, mu sãawa mɛ na mwa Amɔreban nɔman di ka takobi ka tɛndu.

Yakɔbun gari d̄ãaki

49

¹ Yen biru Yakɔbu u win bibu soka u nɛɛ,
i mɛnnama kpa n bɛɛ s̄ɔ
ye n koo bɛɛ deema amɛn biru.

² I na i nɔ nen bibu, i man swaa dakio.

³ Rubɛni, wunɛ nen bii yeruma, a sãawa nen dam.

Wuna na mara nen aluwaasiru sɔɔ.

Wuna a yiiko ka dam bo nen bibu sɔɔ.

⁴ Adama a sãawa nge nim tora, a n̄ gaya mɔ.

Yen s̄ɔna a n̄ kaa ko wunen wɔnɔbun wirugii.

Domi a ka nen kurɔ Biliha kpuna,

a nen kpɛn yeru disi doke.

⁵ Wunɛ Simɛɔ ka Lefi, daa tia i mɔ.

I ra bɛɛn takobi suewa ka gbana i ka k̄sa ko.

⁶ Bɛɛn mɔrun s̄ɔ i tɔmbu go.

Bɛɛn nuku k̄sɔsurun s̄ɔ

i ketɛ kinɛnun naa s̄ɛnu bɔɔra.

Yen s̄ɔ, nen ḡɔru gu ku raa du

bɛɛn kankam wesianɔ sɔɔ.

Nen bwɛra yu ku raa ka bɛɛ mɛnnɛ.

⁷ Bɛɛn mɔru yu ko b̄ɔrura yɛn s̄ɔ ya sãa gbanagia.

Mɛya maa ka bɛɛn nuku gbisibu yɛn s̄ɔ bu n̄
wɔnwɔndu mɔ.

I ko n yarinɛwa bɛɛn tem kpuro sɔɔ.

⁸ Wunɛ maa Yuda, wunen maabu ka wɔnɔbu ba koo
nun siara.

Kaa wunen yibɛɛreban w̄ɛnu taare.

Wunen tundo bisibu ba koo nun yiirawa.

⁹ Yuda nen bii, a sãawa nge gbee suno kpembu,
ge ga yaa gooma ga wee,
kpa gu kpam wura gu yaa sãkiria.
A sã nge gbee suno mero.

Wara koo kãku u nun besu.

¹⁰ Banda kun doono wunen bweserun di.
Sina bora kun kisiramō wunen nomun di,
sere Silo ù n tunuma,
kpa bwesenu kpuro nu nùn mem nōwa.

¹¹ Wunen resem ya koo kuura
sere a wunen keteku ka gen buu sori mi.
Yen marum mu koo nun tam wẽ mu n kpã
sere a ka mu wunen yãnu tea nge nim.

¹² Kpa wunen noni yi n sori tam men sã.
Kpa wunen donnu nu n buriri bom bekum sã.

¹³ Wune maa Sabuloni, kaa n wãawa nim wõkun
gooro mi goo nimkusu ra yõre.

Wunen tem mu ko n teriewa sere Sidoni gia.

¹⁴ Isakari, wune a sãawa nge keteku damguu.
A ra kã a n wãa tem nō bura yenun baaba sōo.

¹⁵ A wa ma mi a wẽre n wã.

Tem me, mu maa gea sãa.

Yen sōna a wura a somunu sua kpa a yoo samburu
ko.

¹⁶ Wune maa Danu, wuna kaa n da wunen bwe-
serun gari wunane Isireliban suunu sōo.

¹⁷ Kaa n sãawa nge surakaru swaa sōo,
te ta dumin naa sīnu dwẽemō,
maasōbu bu ka fukura yin wollun di.

¹⁸ Yinni Gusuno, na wunen faaba yiyo.

¹⁹ Wune maa Gadi, wero dabira ta koo nun wari,
adama kaa bu kamia a gira.

20 Aseε, wunε maa, wunen tem mu ko n dĩa geenu mɔ.

Sina dima kaa n da di.

21 Wunε maa Nεfitali, a sãawa nge gina ye ya tii mɔru kī,

ya maa bii buranu marumɔ.

22 Wunε Yosefu, a sãawa nge keteku gbeeku ge ga wãa bwian bɔkuɔ.

A sãawa nge keteku buu ge ga wãa guurun gãarɔ.

23 Yibereba ba nun nɔɔ kuura,

ba nun wɔri ka mɔru,

ba nun sɛnu twee.

24 Adama wunen tɛnda kun wurure

yɛn sɔ nen Yinni, Gusunɔ Dam kpurogii, u wunen nɔma dam kãa.

Wi, wi u Isireliba kpare,

u bu ganua nge kpee bakaru,

25 wiya u koo nun somi u nun domaru kua,

kpa gura yu nun nɛɛya,

kpa nim mu n yiba bwiiyɔ yi a mɔ wunen tem sɔɔ.

U koo maa wunen kurɔbu ko bii mɛrobu,

kpa wunen sabenu nu ma.

26 Wunen domaru ta koo wunen baababagiru kera.

Ta kpã ta guunu kpuro kere.

Doma te, ta ko n nun wãasiwa, Yosefu,

wunε wi a sãa nenem wunen maabu sɔɔ.

27 Wunε maa Benyamεε, a sãawa nge demaku

ge ga ra n yaa goomɔ bururu ka yoka ga n temmɔ.

28 Nge mɛya Isireli u ka win bibu domaru kua nennɛnka. Ye u maa bu sɔɔwa, yera mi. Bii beya ba kua win bwese kɛri wɔkura yiru ye.

Yakɔbun gɔɔ

29 Yen biru Yakɔbu u win bibu yiire u nεε, na dɔɔ n nen tɔmbu deema gɔriɔ. I man sikuo nen

baababan sikirɔ, kpee wɔru sɔɔ ge ga wɔa Eforoni Hɛtin gberɔ. ³⁰ Kpee wɔru gera ga wɔa Makpelan gberɔ, Manden deedeeru Kananin temɔ. Gbee tera Aburhamu u dwa Eforoni Hɛtin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru. ³¹ Miya ba Aburhamu sikua ka win kurɔ Saaraa, ka maa Isaki ka win kurɔ Rebeka. Miya na maa Lea sikua. ³² Ba gbee te ka ten kpee wɔru ge dwawa Hɛtiban mi.

³³ Sanam mɛ Yakɔbu u win bibu gari yi sɔɔwa u kpa, yera u win naasu sua u sɔndi kpin yeru wɔllo ma u gu u da u win baababa deema.

Yakɔbun sikubu

50

¹ Yera Yosɛfu u da u win tundo sɛre u swɔisimo. ² Ma u win tiin doktoroba yiire bu win tundon goru tim sawa tu ku ka kɔsi. Ma ba tu tim mɛ sawamɔ ³ n ka kua sɔɔ weeru. Egibitigiba gɔɔ wooru sina sere sɔɔ wata ka wɔkuru.

⁴ Sanam mɛ ba gɔɔ woo ten baa kpa, Yosɛfu u Egibiti sunɔn yɛnugibu sɔɔwa u nɛɛ, i suuru koowo, na n kɔi geeru wa bɛɛn mi, na kɔi i man sunɔ sɔɔwa i nɛɛ, ⁵ nɛn tundo u ka man arukawani bɔkua u nɛɛ, wee, u koo gbi. Ma u man bɔrusia u nɛɛ, u n gu, n ka nɔn doo n sike siki te u gba sɔɔ Kananin temɔ. Yen sɔna na kɔi n da mi, n nɔn sike, kpa n gɔsirama.

⁶ Yera sunɔ u nɔn wisa u nɛɛ, a seewo a da a wunɛn tundo sike nge mɛ u nun bɔrusia. ⁷ Yosɛfu u seewa u da u ka win tundo sike. Egibiti sunɔn sɔm kowobu kpuro ba nɔn swɔi ka win yɛnun wirugibu ka Egibitin wirugibu ⁸ ka Yosɛfun yɛnugibu ka win maabu ka wɔnɔ, win tundon yɛnugibu kpuro gesi. Bibu ka yɔanu ka ketɛba tɔnawa ba deri Gosɛniɔ.

⁹ Kεε be dumi gawe ka maasɔbu ba maa Yosefu swĩ sere tɔn wɔru ge, ga kpɛa n banda.

¹⁰ Ye ba tura doo soo yerɔ te ba ra soku Atadi, Yuudenin daarun guruɔ, miya ba nɔɔgiru sua tãa tãa ba gɔɔ wuri mɔ. Ma Yosefu u win tondon gɔɔ wooru sina mi, sɔɔ nɔɔba yiru. ¹¹ Kananin temgibu ba gɔɔ woo te wa Atadin doo soo yeru mi, ma ba nɛɛ, wee, Egibitigibu ba ko n damgii goon gɔɔ mɔ.

Yen sɔna ba doo soo yee te soka Abeli Misiraimu ka ben barum. Ta wãawa Yuudenin daarun guruɔ.

¹² Nge mɛya Yakɔbun biba kua ye u bu yiire. ¹³ Ba win goru sua ba ka da Kananin temɔ ba sikua kpee wɔru sɔɔ Makpelaɔ. Kpee wɔru ge, ga wãa gberu garu sɔɔ Manden deedeeru te Aburhamu u dwa Eforoni Hɛtin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru.

¹⁴ Ye Yosefu u win tundo sikua u kpa, u gɔsirama Egibitɔ ka win maabu ka be ba ka nɔn da kpuro.

Yosefu ka win maabu Yakɔbun gɔɔn biru

¹⁵ Ye Yosefun maaba wa ben tundo u gu, yera ba nɛɛ, sɔrɔkudo Yosefu koo sun tusi kpa u sun kɔsa kpuro kɔsie ye sa raa nɔn kua. ¹⁶ Ma ba nɔn gɔria ba nɛɛ, bɛsɛn tundo u sere gbi u sun wooda yeni wɛ ¹⁷ u nɛɛ, su nun gari yini sɔ, a be gem mɔ, a ka sun suuru koowo a bɛsɛn durum ye kpuron gari wunɔ wunɛn gɔrun di, domi sa nun torari. Yen sɔ, a sun suuru kuo bɛsɛ be sa Gusunɔ, wunɛn baaban Yinni sãamɔ.

Sanam mɛ Yosefu u gari yini nua u swĩ. ¹⁸ Yera win maa ben tii ba da ba yiira win wuswaaɔ ba nɛɛ, a sun garisio wunɛn yobu.

¹⁹ Ma Yosefu u bu sɔɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, na n Gusunɔ. ²⁰ Kɔsa i raa bwisika i man kua, adama

Gusunɔ u kɔsa ye gɔsia gea u ka tɔn dabinu faaba kua nge mɛ sa waamɔ gisɔ. ²¹ N n mɛn na, i ku bɛrum ko, kon bɛɛ ka bɛɛn bibu nɔɔri.

Ma u bu nukuru yɛmiasia ka gari dori.

²² Yosefu u sina Egibitiɔ wi ka win tondon yɛnugibu. Win wɔ̃arun sanam kpuro kuawa wɔ̃ wunɔbu ka wɔkuru (110). ²³ U Efaraimun bibu wa sere ka win debuminɔ. Mɛya u maa Manasen bii Makirin bibu wa u sɔndi win taarɔ.

²⁴ Yen biru u win maabu sɔ̃wa u nɛɛ, na kon gbi adama Gusunɔ u koo na u bɛɛ yara tem mɛn di, kpa u ka bɛɛ da tem mɛ sɔ̃, mɛn nɔ̃ mɔwɛɛru u Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu kua. ²⁵ Ma u bu sɔ̃wa u nɛɛ, i bɔ̃ruo ma Gusunɔ u n na u bɛɛ yara mi n toma minin di, i ko nɛn kukunu sua i ka doona.

²⁶ Yosefu u kuawa wɔ̃ wunɔbu ka wɔkuru u ka kpuna u gu. Yera ba win goru tim sawa ba doke kpakororu sɔ̃ Egibitiɔ.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8